СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН 2021-2024 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨРИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ЯВЦ, ҮР ДҮНГИЙН ТУХАЙ ТАНИЛЦУУЛГА

2023.04.05

Аймгийн Засаг даргын 2021-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг (Ковид-19) болон бусад халдварт цар тахлаас үүдэлтэй эдийн засаг, нийгмийн хүндрэлийг даван туулах бодлого, Хүний хөгжлийн бодлого, Эдийн засгийн бодлого, Засаглалын бодлого, Ногоон хөгжил гэсэн **5** бүлгийн **169** зорилттойгоор боловсруулан, батлуулж хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

Нийт 169 зорилтыг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөснөөс жилийн эцсийн байдлаар 112 зорилт 100 хувь, 16 зорилт 90 хувь, 21 зорилт 70 хувь, 11 зорилт 50 хувь, 7 зорилт 30 хувь, 2 зорилт 0 хувь буюу дунджаар **91.5 хувийн** гүйцэтгэлтэй байна гэж үнэллээ.

Үүнд:

- (Ковид-19) болон бусад халдварт цар тахлаас үүдэлтэй эдийн засаг, нийгмийн хүндрэлийг даван туулах бодлого” 92.7 хувь буюу “Тодорхой үр дүнд хүрсэн”
- “Хүний хөгжлийн бодлого” 86.6 хувь буюу “Тодорхой үр дүнд хүрсэн”
- “Эдийн засгийн бодлого” 84.3 буюу “Тодорхой үр дүнд хүрсэн”
- “Засаглалын бодлого” 93.8 хувь буюу “Тодорхой үр дүнд хүрсэн”
- “Ногоон хөгжил” бүлэг 100 хувь буюу “Тодорхой үр дүнд хүрсэн” тус тус үнэлгээтэй байна.

Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явц, үр дүнг 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар салбар бүрээр нь товч танилцуулбал:

Нэг. “Ковид-19 болон бусад халдварт цар тахлаас үүдэлтэй эдийн засаг, нийгмийн хүндрэлийг даван туулах бодлого” 11 зорилттой.

Үүнээс: 9 зорилт 100 хувь, 1 зорилт 90 хувь, 1 зорилт 30 хувийн биелэлттэй байна.

30 хувийн биелэлттэй зорилтоос дурьдвал:

- Тусгай хэрэгцээт болон зорилтот бүлгийн өрх, иргэдэд үзүүлэх халамж, эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх

Бүлгийн **нийт** зорилтын хэрэгжилт **92.72** хувь байна.

Хоёр. Хүний хөгжлийн бодлого:

Хүний хөгжил бүлэг 6 дэд бүлгийн 63 зорилттой.

Үүнээс: 35 зорилт нь 100 хувь, 9 зорилт нь 90 хувь, 9 зорилт 70 хувь, 8 зорилт 50 хувь, 1 зорилт 30 хувь, 1 зорилт 0 хувийн биелэлттэй байна. Үүнээс:

2.1 _Эрүүл мэнд_ дэд бүлэг нь 14 зорилтоос 4 зорилт нь 100 хувь, 3 зорилт нь 90 хувь, 2 зорилт 70 хувь, 2 зорилт нь 50 хувь, 1 зорилт нь 30 хувь буюу дунджаар **80.7** хувь

30 хувийн биелэлттэй зорилтоос дурьдвал:

- “Хачигт халдварын оношилгооны загвар төв”-ийг байгуулж, Сүрьеэгийн эмнэлгийг бие даасан байртай болгох

2.2 _Боловсрол_ дэд бүлэг нь 11 зорилтоос 4 зорилт нь 100 хувь, 3 зорилт нь 90 хувь, 2 зорилт 70 хувь, 2 зорилт нь 50 хувь буюу дунджаар **82.7** хувь;

2.3 _Биеийн тамир, спорт_ дэд бүлэг нь 12 зорилтоос 7 зорилт нь 100 хувь зорилт нь 90 хувь, 2 зорилт 70 хувь, 2 зорилт нь 50 хувь буюу дунджаар **85.8** хувь;

2.4 _Соёл, урлагийн бодлого_ дэд бүлэг нь 9 зорилтоос 4 зорилт нь 100 хувь, 2 зорилт нь 90 хувь, 2 зорилт 70 хувь, 1 зорилт нь 50 хувь буюу дунджаар **85.5** хувь;

2.5 _Хүүхэд, залуучууд, гэр бүл_ дэд бүлэг нь 7 зорилтоос 6 зорилт нь 100 хувь, 1 зорилт 70 хувь буюу дунджаар **95.7** хувь;

2.6 _Хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн хамгаалал, даатгал_ дэд бүлэг нь 10 зорилтоос 7 зорилт нь 100 хувь, 1 зорилт нь 90 хувь, 1 зорилт 70 хувь, 1 зорилт 0 хувь буюу дунджаар **86.0** хувь;

0 хувийн биелэлттэй зорилтоос дурьдвал:

-Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн нэрийн дансны үлдэгдлийн тодорхой хэсгийг гэр бүлд нь өвлүүлэх ажлыг хэрэгжүүлнэ.

Бүлгийн **нийт** зорилтын хэрэгжилт **86.6** хувийн биелэлттэй байна.

Гурав. Эдийн засгийн бодлого:

Эдийн засгийн бодлого бүлэг нь 6 дэд бүлгийн 63 зорилттой.

Үүнээс: 42 зорилт нь 100 хувь, 4 зорилт нь 90 хувь, 9 зорилт 70 хувь, 2 зорилт 50 хувь, 1 зорилт 50 хувь, 1 зорилт нь 30 хувийн биелэлттэй.

3.1 _Хөдөө аж ахуйн бодлого_ дэд бүлэг нь 12 зорилтоос 9 зорилт нь 100 хувь, 1 зорилт 70 хувь, 1 зорилт нь 50 хувь, 1 зорилт 30 хувь буюу дунджаар **87.5** хувь;

30 хувийн биелэлттэй зорилтоос дурьдвал:

- "Мал эмнэлгийн ариутгал, халдваргүйтгэл, хяналт шалгалтын нэгдсэн цэг”-ийг Тахилт, Хөшөөтийн даваанд байгуулах

3.2 _Байгаль орчин_ дэд бүлэг 9 зорилтоос 7 зорилт нь 100 хувь, 2 зорилт 70 хувь буюу дунджаар **93.33** хувь;

30 хувийн биелэлттэй зорилтоос дурьдвал:

- Олон улсын жишигт нийцсэн аялал жуулчлалын олон талт арга хэмжээг /эвент/ бий болгож, дотоод, гадаадын жуулчдын тоог нэмэгдүүлнэ.

3.3 _Аялал жуулчлал_ дэд бүлэг нь 5 зорилтоос 2 зорилт нь 100 хувь, 2 зорилт 70 хувь, 1 зорилт нь 30 хувь буюу дунджаар **74.0** хувь;

30 хувийн биелэлттэй зорилтоос дурьдвал:

- Олон улсын жишигт нийцсэн аялал жуулчлалын олон талт арга хэмжээг /эвент/ бий болгож, дотоод, гадаадын жуулчдын тоог нэмэгдүүлнэ.

3.4 *Үйлдвэрлэл, худалдаа үйлчилгээ* дэд бүлэг нь 9 зорилтоос 6 зорилт нь 100 хувь, 1 зорилт 70 хувь, 1 зорилт нь 30 хувь, 1 зорилт нь 0 хувь буюу дунджаар **77.7** хувь;

30 хувийн биелэлттэй зорилтоос дурьдвал:

- Орон нутгийн түүхий эдэд түшиглэн Хушаат суманд "Цардуулын үйлдвэр байгуулна"

0 хувийн биелэлттэй зорилтоос дурьдвал:

- Стандартын хэрэгжилтийг сайжруулж, хэмжил зүйн зөрчлөөс сэргийлэх зорилгоор эталоны нарийвчлалыг дээшлүүлэн, цахилгаан эрчим хүчний 3 фазын тоолуур шалгах суурин эталон төхөөрөмжийг суурилуулж, хэмжлийн нэгдмэл байдлыг хангана.

3.5 *Хөрөнгө оруулалт, дэд бүтэц* дэд бүлэг нь 20 зорилтоос 12 зорилт нь 100 хувь, 4 зорилт 90 хувь, 3 зорилт нь 70 хувь, 1 зорилт нь 50 хувь буюу дунджаар **91.0** хувь;

3.6 *Санхүү, төсвийн зохицуулалт* дэд бүлэг нь 8 зорилтоос 6 зорилт нь 100 хувь, 2 зорилт 30 хувь буюу дунджаар **82.5** хувь;

30 хувийн биелэлттэй зорилтоос дурьдвал:

- Инновацийн үйл ажиллагааг дагнан эрхлэх орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийг шинээр байгуулж, аймгийн эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийг хэрэгжүүлнэ.

- Аймгийн төвд Монгол банкны салбарыг нээж, арилжааны банкуудын үйл ажиллагааг чадавхжуулна.

Бүлгийн **нийт** зорилтын хэрэгжилт **84.3** хувь байна

Дөрөв. Засаглалын бодлого:

Засаглалын бодлого бүлэг нь 3 дэд бүлгийн 26 зорилттой.

Үүнээс: 20 зорилт нь 100 хувь, 2 зорилт нь 90 хувь, 3 зорилт 70 хувь, 1 зорилт 50 хувийн биелэлттэй байна.

4.1 *Нутгийн захиргаа* дэд бүлэг нь 13 зорилтоос 9 зорилт нь 100 хувь, 2 зорилт нь 90 хувь, 1 зорилт 70 хувь, 1 зорилт 50 хувь буюу дунджаар **92.3** хувь;

4.2 *Хууль, эрх зүй* дэд бүлэг нь 9 зорилтоос 8 зорилт нь 100 хувь, 1 зорилт 70 хувь, буюу дунджаар **96.6** хувь;

4.3 *Батлан хамгаалах* дэд бүлэг нь 4 зорилтоос 3 зорилт нь 100 хувь, 1 зорилт 70 хувь буюу дунджаар **92.5** хувь;

Бүлгийн **нийт** зорилтын хэрэгжилт **93.8** хувь байна.

Тав. Ногоон хөгжил бодлого:

Ногоон хөгжил бүлэг нь 6 зорилттой.
Үүнээс: 6 зорилт нь 100 хувийн биелэлттэй байна.
Бүлгийн **нийт** зорилтын хэрэгжилт **100** хувь байна.

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН 2021-2024 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨРИЙН ХЭРЭГЖИЛТЭД ХИЙСЭН ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭНИЙ ДҮНГИЙН НЭГТГЭЛ

/2022 оны жилийн эцсийн байдлаар/

	Агуулга	Нийт зорилтын тоо	Үүнээс						Нийт хувь
			100	90	70	50	30	0	
Нэг	**(КОВИД-19) БОЛОН БУСАД ХАЛДВАРТ ЦАР ТАХЛААС ҮҮДЭЛТЭЙ ЭДИЙН ЗАСАГ, НИЙГМИЙН ХҮНДРЭЛИЙГ ДАВАН ТУУЛАХ БОДЛОГО**	**11**	**9**	**1**	**-**	**-**	**1**	**-**	**92.7**
1.1	(Ковид-19) болон бусад халдварт цар тахлаас үүдэлтэй эдийн засаг, нийгмийн хүндрэлийг даван туулах бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд:	11	9	1	-	-	1	-	**92.7**
Хоёр	**ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО**	**63**	**35**	**9**	**9**	**8**	**1**	**1**	**86.6**
2.1	Эрүүл мэндийн бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд:	14	7	2	1	3	1	-	**80.7**
2.2	Боловсролын бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд:	11	4	3	2	2	-	-	**82.7**
2.3	Биеийн тамир, спортын бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд:	12	7	1	2	2	-	-	**85.8**
2.4	Соёл, урлагийн бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд:	9	4	2	2	1	-	-	**85.5**
2.5	Хүүхэд, залуучууд, гэр бүлийн бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд:	7	6	-	1	-	-	-	**95.7**
2.6	Хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн хамгаалал, даатгалын бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд:	10	7	1	1	-	-	1	**86.0**
Гурав	**ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО**	**63**	**42**	**4**	**9**	**2**	**5**	**1**	**84.3**
3.1	Хөдөө аж ахуйн бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд	12	9	-	1	1	1	-	**87.5**
3.2	Байгаль орчин бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд:	9	7	-	2	-	-	-	**93.3**

3.3	Аялал жуулчлал бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд:	5	2	-	2	-	1	-	**74.0**
3.4	Үйлдвэрлэл, худалдаа үйлчилгээ бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд:	9	6	-	1	-	1	1	**77.7**
3.5	Хөрөнгө оруулалт, дэд бүтэц бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд:	20	12	4	3	1	-	-	**91.0**
3.6	Санхүү, төсвийн зохицуулалт бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд:	8	6	-	-	-	2	-	**82.5**
Дөрөв	**ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО**	**26**	**20**	**2**	**3**	**1**	**-**	**-**	**93.8**
4.1	Нутгийн захиргаа бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд	13	9	2	1	1	-	-	**92.3**
4.2	Хууль, эрх зүй бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд	9	8	-	1	-	-	-	**96.6**
4.3	Батлан хамгаалах бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд	4	3	-	1	-	-	-	**92.5**
Тав	**НОГООН ХӨГЖИЛ**	**6**	**6**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**100**
5.1	Ногоон хөгжил бодлого, шинэчлэлийн хүрээнд:	6	6	-	-	-	-	-	**100**
Нийт		**169**	**112**	**16**	**21**	**11**	**7**	**2**	**91.5**

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАР
ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ ҮНЭЛГЭЭНИЙ ХЭЛТЭС

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН 2021-2024 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ХӨТӨЛБӨРИЙН ХЭРЭГЖИЛТ
/2022 оны жилийн эцсийн байдлаар/

Д/д		Үндэслэж байгаа бодлогын баримт бичиг	Төсөв	Шалгуур үзүүлэлт	Суурь түвшин		Зорилтот түвшин	Хүрсэн түвшин буюу гүйцэтгэл (хүрээгүй бол шалтгаан, нөхцөл тайлбар)	Хувь
					Он	Түвшин			
НЭГ.(КОВИД-19) БОЛОН БУСАД ХАЛДВАРТ ЦАР ТАХЛААС ҮҮДЭЛТЭЙ ЭДИЙН ЗАСАГ, НИЙГМИЙН ХҮНДРЭЛИЙГ ДАВАН ТУУЛАХ БОДЛОГО									
1	1.1	(Ковид-19) болон халдварт цар тахлын үед эрүүл мэндийн байгууллагуудын хүний нөөцийн бодлого төлөвлөлтийн бэлэн байдлыг хангаж, хариу арга хэмжээ авах чадавхыг бэхжүүлнэ.	Улс, аймгийн төсөв	(Ковид-19) болон халдварт цар тахлын үед ажиллах эмч мэргэжилтнүүд, зохион байгуулсан сургалт	2021	(Ковид-19 болон халдварт цар тахал)-ын үед ажилласан эмч мэргэжилтнүүд-1265, 152 удаагийн сургалт зохион байгуулан бэлэн байдлыг хангасан	"Ковид-19" болон халдварт цар тахлын үед ажиллах эмч мэргэжилтнүүд-1263, 100 удаагийн сургалт зохион байгуулан бэлэн байдлыг хангана.	"Ковид-19" болон бусад халдварт цар тахлын үед эрүүл мэндийн байгууллагуудын хүний нөөцийн бодлого төлөвлөлтийн бэлэн байдлыг хангах зорилгоор дайчлагдан ажиллах боломжтой эрүүл мэндийн байгууллагаас тэтгэвэрт гарсан өндөр настан, анагаах ухааны чиглэлээр суралцаж буй оюутнуудын судалгаатай болсон. Ковидын цар тахлын голомтод давхардсан тоогоор 895 эмнэлгийн ажилтан ажилласан ба эдгээр ажилтнуудыг сургалтад тогтмол хамруулж чадавхижуулллаа.	90%
2	1.2.	(Ковид-19) халдварт цар тахлын үед эрүүл мэндийн байгууллагуудын оношлуур, эм, эмнэлгийн хэрэгсэл тоног төхөөрөмж, ариутгал халдваргүйжүүлэл тийн бодисыг урьдчилан нөөцлөх, түргэвчилсэн болон РТ-ПСР төхөөрөмжөөр	Улс, орон нутгийн төсөв	Оношлуур, эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, түргэвчилсэн болон РТ-ПСР төхөөрөмжөөр хангалт, ариутгал халдваргүйжүүлэл тийн бодисын нөөц	2021	Оношлуур 69,595 ширхэг эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, 2,436,930 төгрөгийн тоног төхөөрөмж, 268 түргэвчилсэн болон РТ-ПСР төхөөрөмж 1 ш	Оношлуур 85,470 ширхэг эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, 4,912,747 төгрөгийн тоног төхөөрөмж, 350, түргэвчилсэн болон РТ-ПСР төхөөрөмж 1 ш	Аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн молекул биологийн лабораторит 8366 иргэнд ковид болон томуугийн тандалтын шинжилгээг, өрх, сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвүүдэд антигенд суурилсан түргэвчилсэн оношлуураар 27258 иргэнд хийж, шинжилгээ хийх чадавхийг бүрдүүлсэн. "Ковид-19" халдварт цар тахлын үед хэрэглэх 38 төрлийн 86,853 эм, 16 төрлийн 182,178 хувийн хамгаалах хэрэгсэл, 12 төрлийн 81,657 эмнэлгийн хэрэгслийн 14-30 хоногийн нөөцийг бүрдүүлж, эрүүл мэндийн байгууллагуудад ариутгал халдваргүйтгэлийн бодисын 21180 кг нөөцтэй байна. Баянгол, Сайхан,	100%

		хангана.						Ерөө сумдын Эрүүл мэндийн төвүүдэд нийт 25,800,000 төгрөгийн уушигны багтаамж шалгах спирометр багаж болон дагалдах хэрэгсэл, ковидын дархлаажуулалт, вакцины хэмийн хяналтын системийг сайжруулахад 11,207,000 төгрөгийн багаж тоног төхөөрөмж нийлүүлж бэлэн байдлыг хангалаа. Аймгийн хэмжээнд эрүүл мэндийн 26 байгууллагад 10,739.7 төгрөгийн санхүүжилтийг тухай бүр олгосон.	
3	1.3.	Иргэд олон нийтэд (Ковид-19) цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэх талаар хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр ухуулга, сурталчилгаа хийх, сэтгэл зүйн зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлэх ажлыг эрчимжүүлнэ.	Улс, орон нутгийн төсөв	(Ковид-19) цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлэх чиглэлээр хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр явуулах ухуулга сурталчилгаа	2021	Хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр ухуулга сурталчилгааг 768 удаа хийж, 57128 иргэдэд сэтгэл зүйн зөвлөгөө дэмжлэгийг үзүүлсэн.	Хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр ухуулга сурталчилгааг 800 удаа хийж, 58000 иргэдэд сэтгэл зүйн зөвлөгөө дэмжлэгийг үзүүлнэ.	Байгууллагын албан ёсны цахим хуудсаар дамжуулан 768 мэдээллийг олон нийтэд хүргэж 92930 таалагдсан сэтгэгдэл, 57128 хариу үйлдэл үзүүлж хандалт авсан байна. 3 телевизтэй гэрээ байгуулан (Ковид-19) цар тахлын өдөр тутмын мэдээлэл, цаг үеийн нөхцөл байдлын тодруулга мэдээлэл, урьдчилан сэргийлэх 8 төрлийн зурагт хуудас, 10 төрлийн шторк, байршуулан бусад ухуулга сурталчилгааны олон талт ажлыг иргэд, олон нийтэд цацан, 1,700,000 төгрөгийг зарцуулсан байна. ”Эмч зөвлөж байна” булангаар 275 төрлийн мэдээлэл, сургалт сурталчилгааг давхардсан тоогоор 536256 иргэнд хүргэж, 17 сумд, 6 тосгодын Эрүүл мэндийн төвд нийгмийн эрүүл мэндийн ажилтнаар ахлуулсан 3 хүний бүрэлдэхүүнтэй “Мэдээлэл түгээгч” сайн дурын бүлгийг байгуулж, шинэ коронавирусын халдвараас сэргийлэх сургалт сурталчилгаа, мэдлэг хандлагыг сайжруулах, буруу ташаа мэдээллийг залруулах зорилгоор 46	100%

								төрлийн мэдээллийг боловсруулан орон нутгийн цахим сайт, пэйж хуудсуудаар түгээн 26395 хандалт авч, 1456 удаа хуваалцсан байна.	
4	1.4.	(Ковид-19)цар тахлын дэгдэлтийн үед эрүүл мэндийн байгууллагын санхүүжилтийг эн тэргүүнд шийдвэрлэж үйл ажиллагааг тасалдуулахгүй явуулах нөхцөл боломжоор хангана.	Улсын төсөв	(Ковид-19) цар тахлын дэгдэлтийн үед санхүүжилт авах эрүүл мэндийн байгууллага, санхүүжилт	2021	26 эрүүл мэндийн байгууллагад 10739.7 сая төгрөгийн санхүүжилтийг олгоно.	28 эрүүл мэндийн байгууллагад 15000.0 сая төгрөгийн санхүүжилтийг олгоно.	Аймгийн нэгдсэн эмнэлэг, Мандал сумын эмнэлэг, Баянгол, Ерөө, Сайхан, Шаамар сумдын Эрүүл мэндийн төвд ковидын тасагт хэвтэн эмчилгээний зардалд 983 даатгуулагчийн 1371,6 сая төгрөг, 20 сум, тосгоны Эрүүл мэндийн төв, 5 өрхийн Эрүүл мэндийн төвийн ковидын гэрийн хяналтад нийт 7033 даатгуулагчийн 1125,3 сая төгрөгийн зардал олголоо. Мөн ковид-19 өвчний эсрэг дархлаажуулалтын зардалд давхардсан тоогоор 16074 даатгуулагчийн 80,4 сая төгрөг, ПСР шинжилгээнд 7688 даатгуулагчийн 384,4 сая төгрөг, ПСР шинжилгээний сорьц тээвэрлэх зардалд 6968 даатгуулагчийн 34,8 сая төгрөг буюу нийт давхардсан тоогоор 38746 даатгуулагчийн 2,996,5 төгрөгийг 28 эрүүл мэндийн байгууллагуудад бүрэн олголоо.	100%
5	1.5.	Томуу, томуу төст өвчин, улаанбурхан, улаануud зэрэг амьсгалын замын халдварт өвчнөөс	Улсын төсөв	Дархлаажуулалтад хамрагдах сургууль цэцэрлэгийн хүүхдүүд	2021	Сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдийн 90-ээс хувийг дархлаажуулалтад хамруулсан.	Сургууль цэцэрлэгийн хүүхдүүдийн 93-аас дээш хувийг дархлаажуулалтад хамруулна.	Томуу, томуу төст өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор дархлаажуулалтад 1-12 насны цэцэрлэгийн насны 6450 хүүхдэд дархлаажуулалт хийгдэхээс 13610 хүүхэд буюу 85 хувьтай хамрагдаж	

		сэргийлэх дархлаажуулалтад сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдийг хамруулах ажлыг зохион байгуулна.						байна. Томуугийн өвчлөл 45-р 7 хоногийн байдлаар амбулаторийн үзлэгт ээлэх томуу, томуу төст өвчин 6,8 хувь буюу улирал хоорондын түвшинд байна. Улаанбурхан, гахай хавдар, улаануудын эсрэг нэмэлт дархлаажуулалтыг сургууль, цэцэрлэгийн насанд хийгдээгүй, товлолын дархлаажуулалтын хамралт 99 хувьтай байна.	100%
6	1.6.	“Ухаалаг цахим сургалт”-ын орчинг нэмэгдүүлэн, хичээл, сургалтын үйл ажиллагааг тасралтгүй зохион байгуулж, багш нарын мэдлэг ур чадвар, эцэг эхчүүдийн оролцоог дээшлүүлнэ.	Улс, орон нутгийн төсөв, төсөл хөтөлбөр	Цахим хичээлийн сан, төгсөх, дэвших ангийн шалгалт, хөндлөнгийн болон чанарын үнэлгээ, элсэлтийн ерөнхий шалгалтын оноог ахиулах даалгаврын сан Зөөврийн компьютераар хангагдсан багш нар	2021	Бага ангийн 2 судлагдахуунаар цахим хичээлийн санг бүрдүүлж, Бага боловсролын төгсөх, дэвших 6 судлагдахуунаар даалгаврын санг бүрдүүлж, 100 багшийг хангасан.	Бага, суурь, бүрэн дунд боловсролын 3 судлагдахуунаар цахим хичээлийн санг бүрдүүлнэ. Суурь боловсролын төгсөх, дэвших 13 судлагдахуунаар даалгаврын санг бүрдүүлнэ. 100 багшийг хангана.	БНСУ-ын Жэжү тусгай мужийн Боловсролын газраас Сүхбаатар сумын 1-р сургуульд 170.0 сая төгрөг, Цагааннуур сумын сургуульд 250.0 сая төгрөгийн мэдээлэл харилцааны технологийн кабинетийг хүлээлгэж өгснөөр 5 сургууль мэдээлэл харилцааны технологийн иж бүрэн кабинеттай болж, улсын төсвийн 1396,6 сая төгрөгийн санхүүжилтээр багшийн хөгжил, сургалтын хэвийн үйл ажиллагааг хангах, цахим ангийг байгуулахаар сургалтын 15 ширхэг суурин компьютер, 15 ширхэг зөөврийн компьютер-15 ширхэг, сургалтын таблет 943 ширхэг, 9 ширхэг ухаалаг дэлгэц самбарыг нийлүүлж 35 сургуулийн багш нарыг цахимаар сургалт явуулах боломжийг хангаад байна. Хичээл, сургалтын үйл ажиллагаа нь танхимын хэлбэрээр тасралтгүй явагдаж, БШУЯ, Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх институт, Боловсролын хүрээлэн зэрэг байгууллагуудаас манлайллын ур чадвар, сургалтын технологийн шинэчлэл зэрэг сургалтуудыг үе шаттай зохион байгуулж, давхардсан тоогоор 6096 багш, ажилтныг хамруулж чадавхжууллаа.	100%

								Багшийн хөгжлийг дэмжих цахим дата авахад зориулж сургуульд 298,2 сая төгрөг, цэцэрлэгт 40,2 сая төгрөгийг төлөвлөн санхүүжилтийг олголоо. Цаг хугацаа, газар зүйн байршлаас үл хамаарч технологийн дэвшлийг ашиглан 16687 суралцагч, эцэг эх, асран хамгаалагчдад цахим сургалт зохион байгууллаа.	
7	1.7.	Нийгмийн халамж, даатгал, хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээнд хамрагдах иргэдэд банк, төлбөр тооцооны цахим үйлчилгээний хэрэглээг нэмэгдүүлнэ.	Улсын төсөв	Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ авсан иргэн, Нийгмийн даатгалын сангаас цахим болон картаар өндөр нас, тэжээгчээ алдсан, тахир дутуугийн тэтгэвэр авагч иргэд	2021	1756 иргэнд үйлчилгээг хүргэж, нийгмийн даатгалын сангаас тэтгэвэр авагчдыг 100 хувь хамруулсан.	1760 иргэнд үйлчилгээг хүргэн, нийгмийн даатгалын сангаас тэтгэвэр авагчдыг 100 хувь хамруулна.	“Нийгмийн халамжийн нэгдсэн систем”-ийг нэвтрүүлэн нийгмийн халамжийн 14 төрлийн үйлчилгээг цахимжуулж, 75546 иргэд 63308.4 сая төгрөгийг олгох үйлчилгээг үзүүллээ. Нийгмийн даатгалын сангаас өндөр нас, тэжээгчээ алдсан,хөдөлмөрийн чадвар алдсаны тэтгэвэр авагчдыг картжуулах, тэтгэвэр авагчдын тэтгэврийн дэвтрийг цахимжуулах ажлын банкуудтай хамтран бүрэн хэрэгжүүллээ.	100%
8	1.8.	Онцгой нөхцөл байдлын үед гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хүүхдийн эрхийг хамгаалах тусламж дэмжлэг үзүүлэх, хариу арга хэмжээг шуурхай авч хэрэгжүүлнэ.	Улсын болон орон нутгийн төсөв	Онцгой нөхцөл байдлын үед мэргэжлийн ангиар дамжуулан хүүхэд хамгааллын үйлчилгээ авсан хүүхэд, урьдчилан сэргийлэх, нөлөөллийн ажил, арга хэмжээ, хамрагдсан иргэд	2021	Дэмжлэг туслалцаа авах шаардлагатай 150 хүүхдэд үйлчилгээ үзүүлсэн. Нөлөөллийн 3 арга хэмжээ цахимаар зохион байгуулж 900 иргэнийг хамруулсан.	Дэмжлэг туслалцаа авах шаардлагатай 200 хүүхдэд шууд хүрч үйлчилнэ. Нөлөөллийн 5 арга хэмжээ цахимаар зохион байгуулж 1000 иргэнийг хамруулна.	Эрсдэлт нөхцөлд амьдарч байгаа 590 хүүхдэд 2 удаагийн үнэлгээ хийж, 8 төрлийн хариу үйлчилгээнд хамрууллаа. Үүнд: -Өндөр болон дунд эрсдэлтэй 200 хүүхдийг “Индиго” даатгалын үйлчилгээнд -Сэтгэл зүйн үйлчилгээнд-256, -Эрүүл мэндийн үйлчилгээнд-187, -Нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд-389, -Хүнсний багцад-15 -Эрүүл мэндийн багцад-15 -Ахуйн багцад-25 -Тэргэнцэр 2 нийт 8 төрлийн хариу үйлчилгээнд давхардсан тоогоор 1089	100%

								хүүхдийг хамруулан 6,5 сая төгрөг, Хүчирхийллийн хохирогч хүүхдийг хамгаалах, нөхөн сэргээх үйлчилгээнд 13,3 сая төгрөгийг зарцуулж, Улаан загалмайн нийгэмлэг, НҮБ-ын Хүүхдийн сангийн дэмжлэгтэйгээр коронавирусын халдвар туссан бага насны 100 хүүхдүүд, асран хамгаалагчдад сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлэх үйлчилгээг үзүүллээ. Ерөнхий боловсролын сургуулийн 5-12 дугаар ангийн 520 сурагчдад "Газар хөдлөлтийн үед авах арга хэмжээ" сэдэвт сургалтыг Онцгой байдлын газартай хамтран зохион байгуулж, “Өсвөрийн аврагч” бүлгийн 85 гишүүдэд чадавхжуулах дадлага ажлыг зохион байгууллаа. Газар хөдлөлтийн гамшгийн аюулыг иргэд, олон нийтэд сурталчлан таниулах зорилгоор байгууллагын цахим хуудсаар 5 төрлийн мэдээ, мэдээлэл, сэрэмжлүүлэг, шторкийг түгээн 410 хандалт авч, 300 удаа шэйрлэж, 3 удаагийн сургалт, 1 нөлөөллийн ажил арга хэмжээн зохион байгуулж, 1100 иргэд хамрагдлаа. Сургууль цэцэрлэгийн орчинд “Гамшгийн эрсдэлийг бууруулах, хүүхдэд ээлтэй гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө”-г боловсруулах арга зүйн сургалт зохион байгуулж, 35 сургууль, 44 цэцэрлэг гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлын төлөвлөгөөтэй боллоо.	
9	1.9.	Тусгай хэрэгцээт болон зорилтот бүлгийн өрх, иргэдэд үзүүлэх халамж, эрүүл мэндийн тусламж,	Улсын төсөв	Хүнсний эрхийн бичгийн үйлчилгээг авсан Тусгай хэрэгцээт болон зорилтот бүлгийн өрх, иргэд	2021	7570 иргэдэд хүнсний эрхийн бичгийн үйлчилгээг үзүүлсэн.	7953 иргэдэд хүнсний эрхийн бичгийн үйлчилгээг үзүүлнэ.	Нийгмийн халамжийн дэмжлэг туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай өрхийн иргэнд хүнсний эрхийн бичиг олгох журмын дагуу шаардлага хангасан 442 өрхийн 2525 иргэнд 300.1 сая төгрөгийн үйлчилгээг	30%

		үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.						үзүүллээ.	
10	1.10.	Коронавируст халдвар (Ковид-19) цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд зарцуулах хөрөнгийг орон нутгийн төсвийн боломжид үндэслэн төлөвлөн батлуулж, шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмж, халдвар хамгааллын хэрэгслээр мэргэжлийн байгууллагуудыг хангана.	Орон нутгийн төсөв	(Ковид-19) цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмж, халдвар хамгааллын хэрэгслээр хангасан тоо	2021	Цар тахлын үед хэрэглэх шаардлагатай эм эмнэлгийн хэрэгсэл багаж тоног төхөөрөмж, оношлуур бусад хэрэгсэл худалдан авахад зарцуулагдах төсөв батлагдсан байна	Коронавируст халдвар /Ковид-19/ цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд шаардлагатай техник, тоног төхөөрөмж, халдвар хамгааллын хэрэгслээр мэргэжлийн байгууллагуудыг хангана.	Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө оруулалтаар: Ерөө сумын эрүүл мэндийн төвд 15.0 сая төгрөгийн өртөгтэй цусны дэлгэрэнгүй тодорхойлогч аппарат, 19.0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар Сант сумын эрүүл мэндийн төвд “Toyota prius 20” загварын автомашин, 30.0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар Орхон сумын Эрүүл мэндийн төвд 15-20 ширхэг эмнэлгийн тоног төхөөрөмж, 80.0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар Аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг, Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлгүүдийг тус бүр чих, хамар, хоолойн дурангийн тоног төхөөрөмжөөр хангалаа. Япон улсын Засгийн газрын буцалтгүй тусламж, НҮБ-ийн Хүүхдийн сангаас 64,964,865 төгрөгийн өртөг бүхий 9 төрлийн 35 ширхэг нярайн болон вакцины тоног төхөөрөмжийг нийлүүллээ.	100%
11	1.11.	Коронавируст халдвар (Ковид-19)-ын эдийн засагт үзүүлэх нөлөөг багасгах зорилгоор Засгийн	Орон нутгийн төсөв	Эдийн засагт үзүүлэх нөлөөг багасгах зорилгоор дэмжигдсэн жижиг, дунд	2021	Жижиг, дунд бизнес эрхлэгчид, тариаланч, ногоочдын нэгдсэн	Жижиг, дунд бизнес эрхлэгчид, тариаланч, ногоочдын нэгдсэн судалгааг гаргаж, хөнгөлөлттэй зээл	“Ажлын байр дэмжих” зээлийн хүрээнд арилжааны банкуудад 1290 аж ахуйн нэгж, иргэдээс 121.5 тэрбум төгрөгийн зээлийн хүсэлт ирснээс 727 аж ахуйн нэгж иргэдэд 39.6 тэрбум төгрөгийн 3 хувийн хүүтэй зээл	

		газраас хэрэгжүүлж буй бодлогыг орон нутагт зохион байгуулж, жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжиж ажиллана.		бизнес эрхлэгчдийн тоо		судалгааг гаргаж, хөнгөлөлттэй зээл тусламжид хамруулсан.	тусламжид хамруулна.	олгогдсон. Мөн 68 аж ахуйн нэгж, иргэд 2,8 тэрбум төгрөгийн өндөр хүүтэй зээлээ хүү багатай зээл рүү шилжүүлсэн байна. “Хөдөө аж ахуйг дэмжих” зээлийн хүрээнд арилжааны банкуудад газар тариаланд 79 аж ахуйн нэгж, иргэдээс 6,7 тэрбум төгрөгийн хүсэлт ирүүлснээс 55 аж ахуйн нэгж иргэнд 3.0 тэрбум төгрөг, малчдыг дэмжих зээлд 1182 аж ахуйн нэгж, иргэдээс 14,5 тэрбум төгрөгийн зээлийн хүсэлт ирснээс 782 малчинд 8,7 тэрбум төгрөг нийтдээ 837 аж ахуйн нэгж иргэдэд 11,7 тэрбум төгрөгийн 3 хувийн хүүтэй зээл олгож, шинээр 225 ажлын байр бий болж 1240 ажлын байр хадгалагдан үлдлээ. “Сум хөгжүүлэх сан”-гийн 955 зээлдэгчийн мэдээллийг Монгол банкны мэдээллийн санд оруулж, 137 зээлдэгчид 1247,0 сая төгрөг зээлийг олгож, шинээр 183 ажлын байр бий болж, өмнөх оныхоос зээлийн эргэн төлөлт 86,7 хувиар өссөн байна. Хоршоо хөгжүүлэх сангаас 15 зээлдэгчид 255,0 сая төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээлийг олгож, шинээр 27 ажлын байр бий болж жижиг, дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжин ажиллалаа.	100%
ХОЁР.ХҮНИЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО									
2.1.Эрүүл мэнд									
Иргэдийн эрүүл мэндийн боловсролыг дээшлүүлж, өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх, оношилгоо, эмчилгээнд "Ухаалаг цахим" технологийг нэвтрүүлнэ.									
12	2.1.1.	Хүн амын дунд халдварт болон халдварт бус өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэг үзлэг,	Улс, аймгийн төсөв	Халдварт болон халдварт бус өвчний эрт илрүүлгийн цогц үзлэг, оношилгоонд хамрагдсан иргэн,	2021	4-5 сум, тосгоны хүн амын 76 хувиас дээш хувийг хамруулж, 4-5 сумын зорилтот бүлгийн хүн	4-5 сум, тосгоны хүн амын 80 хувиас дээш хувийг хамруулж, 4-5 сумын зорилтот бүлгийн хүн амын 70-аас	“Хүн амын нас, хүйс, эрүүл мэндийн эрсдэлд суурилсан зонхилон тохиолдох халдварт болон халдварт бус өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, шинжилгээ, оношилгоо шинжилгээнд 108,887 иргэн хамрагдахаас өнөөдрийн	

		оношилгоо, шинжилгээг тасралтгүй зохион байгуулна.		Уушигны эмгэг илрүүлэх үзлэгт хамрагдсан иргэн		амын 65-аас дээш хувийг хамруулсан.	дээш хувийг хамруулна.	байдлаар 24,695 иргэн хамрагдаж, 22.6 хувьтай, аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг, Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэгт насанд хүрэгчдийн буюу 18-аас дээш насны эрт илрүүлэгт 74586 иргэн хамрагдахаас 2777 иргэн хамрагдаж, 3,7 хувьтай байна. Насанд хүрэгчдийн 4 эрт илрүүлгийн багцанд: 1. 18-30 насанд 21908 иргэнд хамрагдахаас 1397 иргэн хамрагдаж, 6,4% хувь 2. 31-45 насанд 24774 иргэнд хамрагдахаас 608 иргэн хамрагдаж, 2,5% хувь 3. 46-60 насанд 19074 иргэнд хамрагдахаас 519 иргэн хамрагдаж, 2,8% хувь 4. 61-ээс дээш 8793 иргэнд хамрагдахаас 253 иргэн хамрагдаж, 2,9% хувьтай байна. Анхан шатны эрүүл мэндийн байгууллага буюу сум, тосгон, өрхийн эрүүл мэндийн төвд 0-17 насны 38739 хүүхэд эрт илрүүлэг үзлэг оношилгоонд хамрагдахаас 21918 хүүхэд хамрагдаж, 56,6% хувьтай байна.	90%
13	2.1.2.	Эрүүл идэвхтэй амьдралын хэв маягийг төлөвшүүлэх “Эрүүл, идэвхтэй амьдрал”, “Халдварт өвчинтэй тэмцэх, сэргийлэх”, “Эх, хүүхэд, нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд”, “Хавдрын эсрэг”, “Элэг бүтэн	Улс, аймгийн төсөв	“Эрүүл, идэвхтэй амьдрал”, “Халдварт өвчинтэй тэмцэх, сэргийлэх”, “Эх, хүүхэд, нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд”, “Хавдрын эсрэг”, “Элэг бүтэн Монгол”, “Харшлаас сэргийлэх”, “Эрүүл гэр бүл-Эрхэм	2021	Эрүүл идэвхтэй амьдралын хэв маягийг төлөвшүүлэх хөтөлбөрт иргэдийн 25 хувь нь хамрагдаж, эхийн эндэгдлийн түвшин-100.000 амьд төрөлтөд 0, Тав хүртэлх	Эрүүл идэвхтэй амьдралын хэв маягийг төлөвшүүлэх хөтөлбөрт иргэдийн 30 хувь нь хамрагдаж, Халдварт өвчинтэй тэмцэх, сэргийлэх хөтөлбөр"ийн хүрээнд хэрэгжүүлэх үйл	“Эрүүл идэвхтэй амьдрал” арга хэмжээний төлөвлөгөөний дагуу 25 ажил төлөвлөснөөс 22 ажлыг хэрэгжүүлж 88 хувьтай байна. “Архигүй амьдралыг цогцлооё”, “Эрүүл зүрхний төлөө”, Сэлэнгэ аймаг 100км-ийн алхалт, “Унаж бэртэх осол гэмтлээс сэргийлье”, “Эерэг хандлага-Эрүүл оюутан”, ”Дэлхийн охидын өдөр”, “Эрүүл аюулгүй ажлын байр” сэдэвт аян сургалтуудыг зохион байгуулж нийт 5896 иргэдийг хамруулж, ”Эмч зөвлөж байна”	70%

		Монгол", "Харшлаас сэргийлэх", "Эрүүл гэр бүл-Эрхэм баян" арга хэмжээг зохион байгуулна.		баян" арга хэмжээний хэрэгжилтийн хувь		насны хүүхдийн эндэгдлийн түвшин 1000 амьд төрөлтөд 10.0 промил, Нялхсын эндэгдлийн түвшин 1000 амьд төрөлтөд 5.8 промил, Амьгүй төрөлтийн түвшин 7.5 промил, Жирэмсний хяналтын хувь 88 хувь	ажиллагааны 25 хувь нь хамрагдан, эхийн эндэгдлийн түвшин-100.000 амьд төрөлтөд 0, Тав хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдлийн түвшин 1000 амьд төрөлтөд 9.5 промил, Нялхсын эндэгдлийн түвшин 1000 амьд төрөлтөд 5.7 промил, 4Амьгүй төрөлтийн түвшин 7.0 промил, Жирэмсний хяналтын хувь 89 хувь	булангаар 275 төрлийн мэдээлэл, сургалт сурталчилгааг давхардсан тоогоор 536256 иргэдэд цахимаар түгээж, 52395 иргэдэд мэдээлэл хүрсэн байна. "Халдварт өвчинтэй тэмцэх, сэргийлэх" арга хэмжээг эрчимжүүлснээр халдварт өвчний 7742 тохиолдол буюу 10000 хүн амд 683,2 промилл ноогдож байгаа нь урьд оны мөн үеэс 2359 тохиолдол буюу 42,4 промиллоор буурсан үзүүлэлттэй байна. Нийт халдварт өвчний 95,8 хувийг коронавирусын халдвар эзэлж байна. Өрхийн эрүүл мэндийн 5 төвүүдтэй гурвалсан гэрээг байгуулж, оношлогоо, шинжилгээний багаж тоног, төхөөрөмжөөр хангаж, Дэээрэт Олон Улсын энэрлийн байгууллагаас 84,111,500 төгрөгийн 5 нэр төрлийн 55 багаж тоног төхөөрөмжүүдийг 16 сумд, 3 тосгодын эрүүл мэндийн төв, өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдэд хандивлаж, Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэгт 5 нэр төрлийн 38,232,500 төгрөгийн үнэ бүхий тоног төхөөрөмжийг нийлүүлснээр эмнэлгийн тусламж үйлчилгээний чанарт ахиц гарлаа. Аймгийн Нэгдсэн эмнэлэгт ургийн анатомийн бүтэц тодорхойлох 4D эхо аппаратыг ажиллуулж, эмэгтэйчүүдийн дурангийн мэс заслыг шинээр эмчилгээ үйлчилгээнд нэвтрүүлснээр эх хүүхдэд үзүүлэх тусламж үйлчилгээг үзүүлэх багаж тоног төхөөрөмжийн хангалт өмнөх оныхоос 46,2 хувиар буюу 8 төрлөөр нэмэгдсэн. Эрүүл мэндийн яам, Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага,	

								Эх хүүхдийн эрүүл мэндийн үндэсний төв, АШУҮИС-тай хамтран ажлын байрны онол дадлага хосолсон сургалтыг зохион байгуулж, давхардсан тоогоор 212 эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэнг хамруулллаа. Үр дүнд эхийн эндэгдэлгүй, нярайн эндэгдэлийг бодит тоогоор 5 тохиолдлоор бууруулан ажиллалаа. "Хүн амын нас, хүйс, эрүүл мэндийн эрсдэлд суурилсан зонхилон тохиолдох халдварт болон халдварт бус өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх үзлэг, шинжилгээ, оношилгоог зохион байгуулах" 8 төрлийн хавдар илрүүлэх шинжилгээ оношлогоонд 31-ээс дээш насны нийт 2804 хүн хамрагдаж, ходоодны хавдар 1, элэгний үүсгэвэр 9 хавдрын урьтал 68 тус тус илэрсэн байна. Илэрсэн өвчлөлийг лавлагаа шатлалын эрүүл мэндийн байгууллагад шилжүүлэн, онош тодруулах, эмчилгээ хяналтад авч ажилласан. Хөх, умайн хүзүүний хавдрын эрт илрүүлэг үзлэгт 5593 зорилтот насны эмэгтэйчүүд хамрагдахаас 2051 буюу 36,7 хувь нь хамрагдаад байна. "Элэг бүтэн Монгол" хөтөлбөрийн хүрээнд эрт илрүүлгийн үзлэгт нийт 74549 иргэн хамрагдахаас 25323 иргэн буюу 35,3 хувь нь хамрагдлаа. Харшлаас сэргийлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний хэрэгжилт 73.3 хувьтай байна.	
14	2.1.3.	"Хорт хавдараас урьдчилан сэргийлэх, оношлох, эмчлэх тусламж	ОУБ-ын дэмжлэгтэй, орон нутгын санжүүжил	Аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг, Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлгүүдэд ашиглалтад орсон		Аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн мэс заслын тасагт хавдар, хөнгөвчлөх	Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэгт хавдрын тасаг нээх бэлтгэл ажлыг хангана.	Аймгийн Нэгдсэн эмнэлэгт хорт хавдарыг эмчлэх тасаг нээж, Хавдар судлалын үндэсний төвтэй гэрээ байгуулж, эмч нарыг сургах, хавдрын эмчийг бэлтгэхэд хамтран ажиллаж	

		үйлчилгээний иж бүрэн тасаг”-ийг аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг, Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэгт шинээр нээж ажиллуулна.	т	хавдрын тасаг	2021	эмчилгээний 5 ортой бөгөөд 2021 онд 64 иргэн хэвтэн эмчлүүлсэн. Мандал сумын нэгдсэн эмнэлэгт хөнгөвчлөх эмчилгээний 2 ортой 2021 онд 54 иргэн үйлчлүүлсэн байна.		байна. Аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг, Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэгт тус бүр 1 их эмч хавдрын өвчлөлийн тусламж үйлчилгээг үзүүлж байна. 2022 оны байдлаар Нэгдсэн 2 эмнэлэгт нийт 50 хүн хэвтэн эмчлүүлж хавдрын хөнгөвчлөх тусламж үйлчилгээ авсан байна. Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэгт хавдрын тасаг нээх төсөл боловсруулж, аймгийн Нэгдсэн эмнэлэгт хорт хавдарыг эмчлэх тасагт шаардлагатай хөрөнгө оруулалтын саналыг уламжлаад байна. ОХУ-ын Бүгд найрамдах Буриад улсын Улан-Үдэ хотноо шинээр нээгдсэн Цөмийн анагаах ухааны оношилгооны төвд хорт хавдартай 10 иргэдийг эмчлүүлэхээр боллоо.	50%
15	2.1.4.	Иргэдэд үзүүлэх эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд цахим технологийг нэвтрүүлэх ажлыг эрчимжүүлж, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулна	Орон нутгийн болон улсын төсөв	Цахим технологийг нэвтрүүлэн үзлэгийн цаг авах болон эрүүл мэндийн зөвлөгөө өгөх эрүүл мэндийн байгууллага	2021	Эрүүл мэндийн 29 байгууллагаас иргэдэд цахим зөвлөгөө өгөх ажлыг нэвтрүүлж, 372,444 үзлэгийн цаг олгож ажиллана.	Эрүүл мэндийн 29 байгууллагаас иргэдэд цахим зөвлөгөө өгөх ажлыг нэвтрүүлж, 772,444 үзлэгийн цаг олгож ажиллана.	“Цахим эрүүл мэнд” төслийн хүрээнд аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг, Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэг “E-Health” программыг нэвтрүүлснээр амбулаторийн цахим бүртгэл, үзлэгийн кабинетууд болон тасгууд, лаборатори хоорондоо цахимаар холбогдон оношлогоо, үзлэгийн дугаар авах, шинжилгээнд илгээх, хариу авах, яаралтай тусламжийг эрэмбэлэн цаг алдалгүй оношлогоо шинжилгээнд илгээх, хариуг хүргэх ажлууд шуурхай болсон. Амбулаторийн үзлэгийн цаг товлолыг “E-Health” программаар давхардсан тоогоор 107625 үйлчлүүлэгчид 830973 цаг захиалсан байна.	100%
16	2.1.5.	Мэргэжлийн өндөр ур чадвартай, туршлагатай нарийн	Улс, орон нутгийн төсөв	Сэлгэн ажилласан, сургалтад хамрагдсан,	2021	Сургалтад хамрагдсан эмнэлгийн мэргэжилтний	Сэлгэн ажилласан эмнэлгийн мэргэжилтний тоо 25, сургалтад	“Улаанбаатар мэд” эмнэлгийн томографийн эмчийг аймгийн Нэгдсэн эмнэлэгт, Ерөө сумын эрүүл мэндийн төвд Дархан-Уул аймгийн Нэгдсэн	

		мэргэжлийн эмч, эмнэлгийн ажилтныг гэрээний тусгай нөхцөлтэйгээр ажиллуулах, гадаад, дотоодод туршлага судлуулах, давтан сургах арга хэмжээг үе шаттай зохион байгуулна.		гадаад дотоодод туршлага судлуулах, мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад хамрагдсан эмнэлгийн мэргэжилтний тоо		тоо 25	хамрагдсан эмнэлгийн мэргэжилтний тоо 28, сургалтад хамрагдсан эмнэлгийн мэргэжилтний тоо 15	эмнэлгийн шүдний 1 эмч, Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэгт УБ хотоос 1 шүдний эмч, аймгийн Нэгдсэн эмнэлэгт мэс заслын 1 эмчтэй гэрээ байгуулан ажиллуулж байна. Ерөө сумын Эрүүл мэндийн төвийн дотрын их эмч Бүгд найрамдах Солонгос улсад Хоол боловсруулах эмгэг судлалын сургалтад хамрагдаж, Чих хамар хоолой судлал, дүрс оношилгоо судлал, мэс засал судлал, гэмтэл судлал, дотор судлал, хүүхэд судлалын чиглэлээр нийт 6 их эмч үндсэн мэргэшил олгох сургалтад, нэн шаардлагатай эсийн эмгэг судлал, хүүхдийн хоол боловсруулах тогтолцоо судлалын төрөлжсөн сургалтад тус бүр 1 их эмч, халдварт, яаралтай, дархлаажуулалт, гемодиализын сувилахуй судлал, гэмтлийн сувилахуй, мэс заслын сувилахуй судлалаар нийт 10 сувилагчийг төсвийн сангийн санхүүжилтээр сургаж байна. УНТЭ-т мэс заслын эмч, сувилагчийг “Урологийн дуран”-ын ажлын байрны түргэвчилсэн 14 хоногийн сургалтад УНТЭ-т, Гэмтлийн сувилахуй, мэс заслын сувилахуй судлалаар Төрийн тусгай эмнэлэг, Гэмтлийн эмнэлэгт 4 сувилагч, Улсын гуравдугаар төв эмнэлэгт “Нүдний болор шилжүүлэн суулгах хагалгаа”-ны чиглэлээр нүдний их эмч, нүдний сувилагчийг 1 сарын ажлын байрны түргэвчилсэн сургалтад, Цус сэлбэлт судлалын үндэсний төвд -1 эмчийг тус тус ажлын байрны дагалдан сургалтад хамруулсан. Туршлага судлах уулзалтыг Монгол, Японы эмнэлэгт-14 хүн, УНТЭ-т 25 хүн мөн ЭХЭМҮТ,	100%

								ХӨСҮТ, ЭМХТ–үүдэд харьяа эрүүл мэндийн байгууллагуудаас эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн нийт 87 хүнийг дээд шатлалын эмнэлэгт ажлын байранд дадлагажуулан сургаж, сэлгэн ажиллуулсан. Мөн Глобал сантай хамтран цахимаар нийт 13 сувилагчийг сургалтад хамрууллаа.	
17	2.1.6.	Яаралтай түргэн тусламжид агаарын тээврийн үйлчилгээг нэвтрүүлнэ.	Орон нутгийн болон улсын төсөв	Хүнд, хэвтрийн өвчтөнг хугацаа алдалгүй лавлагаа шатны эмнэлэгт шилжүүлэхэд агаарын тээврийн үйлчилгээг нэвтрүүлэх	2021	Аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн Мэдрэлийн тасагт тархины цус харвалт оноштой иргэнийг мэргэжлийн эмчийн хяналтан дор Улсын Хоёрдугаар эмнэлэг рүү агаарын тээвэрлэлтээр хугацаа алдалгүй шилжүүлсэн	Хүнд өвчтөнийг цаг алдалгүй шилжүүлнэ.	Тархины харвалт-2, шигдээс-1 нийт 3 өвчтөн агаарын тээврийн үйлчилгээг ашиглан лавлагаа шатлалын эмнэлэгт цаг алдалгүй хүргэж амь насыг авраад байна.	100%
18	2.1.7.	Сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдэд эрүүл мэндийн боловсрол олгож, “Эрүүл хүүхэд-Эрүүл Ирээдүй” эрт илрүүлэг үзлэгийг зохион байгуулж, эрүүлжүүлэх ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.	Улсын төсөв	Эрүүл мэндийн боловсрол олгох танхим болон цахимаар сургалтад хамрагдсан хүүхэд, Эрт илрүүлэг үзлэгт хамрагдсан Сургууль цэцэрлэгийн хүүхдүүд	2021	ЭМЯ, НЭМ санхүүжилтээр гарын авлага, тараах материалаар сургууль цэцэрлэгүүдийг хангасан. Орон нутгийн ТВ-үүдтэй гэрээ байгуулж, 8 удаагийн сургалтад 484 хүүхэд хамрагдсан. 0-17	Танхимаар болон цахимаар сургалтад 800 хүүхдийг хамруулна. Хүүхдүүдийн 60 хувийг эрт илрүүлэх үзлэгт хамруулсан байна.	Дэлхийн гар угаах өдөр, усны өдөр, хүүхдийн осол гэмтлээс сэргийлэх, Эхийн сүүгээр хооллолтын 7 хоног, Тамхи, архитай тэмцэх өдөр, Сэтгэцийн эрүүл мэндийн өдрүүд болон эрүүл идэвхтэй амьдралын чиглэлээр танхимаар 1256 хүүхдийг сургалтад хамруулж нөлөөллийн сурталчилгааг хийж, 35 төрлийн эрүүл мэндийн боловсрол олгох инфографик боловсруулан 2536 иргэд, хүүхдүүдэд хүргэсэн. “Сэлэнгэ түмэн” цахим телевизтэй хамтран гар угаах, маскаа зүүх, зөв найтааж, ханиах зэрэг видео шторк бэлтгэн	100%

						насны 293 хүүхдийг урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамруулж, өвчлөлийг илрүүлэн, эцэг эх, асран хамгаалагчдад зөвлөгөө, зөвлөмж өгч ажилласан. Эрүүлжилтийн хувь 82 хувьтай.		цахим хуудсуудаар түгээсэн. "Хүн амын нас, хүйс, эрүүл мэндийн эрсдэлд суурилсан зонхилон тохиолдох халдварт болон халдварт бус өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэг үзлэг, шинжилгээ, оношилгоонд 0-18 насны хүүхдийн эрт үзлэгт хамрагдвал зохих 38739 хүүхдээс нийт 17038 буюу 44.0 хувийг нь хамрууллаа. "Эрүүл-шүд" хүүхдийн шүдний өвчлөлийг эрт илрүүлэх, эмчлэх үзлэг зохион байгуулж, Сүхбаатар сумын 160 хүүхэд, Зүүнбүрэн сумын 570 хүүхдийг хамруулснаас 342 хүүхэд, шүдний өвчлөлтэй илэрч, эмчлэх ажлыг зохион байгуулж байна. Монгол Улсын 29 дахь Ерөнхий сайд, УИХ-ын гишүүн Ж.Эрдэнэбатын ажлын албатай хамтран Сайхан, Ерөө бүсийн сумдын 1284 хүүхдийг шүдний үзлэг эмчилгээнд хамрууллаа.	
19	2.1.8	Эм, эмнэлгийн хэрэгслийн чанар, аюулгүй байдлыг хангаж, хүртээмжийг нэмэгдүүлэн бүртгэл, хяналтын цахим тогтолцоог бүрдүүлнэ.	Улсын төсөв	Цахим жорын систем нэвтрүүлсэн эмийн сан	2021	Цахим жорын систем нэвтрүүлсэн эмийн сан 55	Цахим жорын систем нэвтрүүлсэн эмийн сан-57	Эрүүл мэндийн байгууллагын эм, эмнэлгийн хэрэгслийн нөөцийн бэлэн байдлыг хангах ажлын хүрээнд 29 төрлийн 351,525 эм, 13 төрлийн 452,900 эмнэлгийн хэрэгсэл, 15 төрлийн 785,800 ширхэг хувийн хамгаалах хэрэгсэлийг хангалаа. Эмнэлгүүдэд хэрэглэх эм эмнэлгийн хэрэгслийг нэгдсэн тендер зарлаж шалгарсан компаниудаас хямд үнэтэй, чанарын баталгаатай, эм хэрэгслийг авч хэрэглэж, зайлшгүй шаардлагатай эмийн хангалт 98 хувьтай байна. Цахим жорын систем нэвтрүүлсэн 57 эмийн сан иргэдэд үйлчилж байна.	100%
20	2.1.9	Зарим сумын Эрүүл мэндийн	Улс, орон нутгийн	Сумын Эрүүл мэндийн төвд	2021	Сумын ЭМТ-д ажиллаж байгаа	Сумын ЭМТ-д ажиллаж байгаа	Сумын эрүүл мэндийн төвд шүдний 7 эмч, 5 сувилагч ажиллаж байна.	

		төвүүдийг шүдний эмчээр хангаж, шүдний кабинеттай болгоно.	төсөв	ажиллаж байгаа шүдний эмч, сувилагч		шүдний эмчийн тоо-7, сувилагчийн тоо-6	шүдний эмчийн тоо-8, сувилагчийн тоо-8	Цагааннуур сумын Эрүүл мэндийн төвд 1 иргэний 22.0 сая төгрөгийн хандиваар шүдний тоног төхөөрөмжтэй болж үзлэг оношлогоог хийх бэлтгэл ажлыг ханган ажиллаж байна.	90%
21	2.1.10	”Тусгай хэрэгцээт иргэн, хүүхдийг эмчлэх, сувилах, сэргээн засах тасаг”-ийг аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг, Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэгт шинээр нээж, протез, ортопедын техник, технологийн үйлчилгээг бий болгоно.	Орон нутгийн болон улсын төсөв	Шинээр нээгдсэн сэргээн засах тасаг	2021	Тусгай хэрэгцээт иргэн, хүүхдийг эмчлэх, сувилах, сэргээн засах тасгийг нээж ажиллуулах бэлтгэл хангасан.	Аймгийн Нэгдсэн эмнэлэгт Тусгай хэрэгцээт иргэн, хүүхдийг эмчлэх, сувилах, сэргээн засах тасгийг нээж ажиллуулсан байна.	”Тусгай хэрэгцээт иргэн, хүүхдийг эмчлэх, сувилах, сэргээн засах тасаг”-ийг аймгийн Нэгдсэн эмнэлэг, Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэгт шинээр нээхээр бэлтгэл ажил хангалаа. Сэргээн засах судлалаар үндсэн мэргэшлийн сургалтад төрийн сангийн зардлаар 1 их эмчийг сурган бэлтгэж байна.	50%
22	2.1.11	“Хачигт халдварын оношилгооны загвар төв”-ийг байгуулж, Сүрьеэгийн эмнэлгийг бие даасан байртай болгоно.	Орон нутгийн болон улсын төсөв	Ашиглалтад орсон “Хачигт халдварын оношилгооны загвар төв, сүрьеэгийн эмнэлэг	2021	Зураг төслийг эцсийн байдлаар болгон санхүүжилтын асуудлыг үе шаттайгаар шийдвэрлэхээр ажиллаан.	ЗӨСТ-н дэргэд “Хачигт халдварын оношилгооны загвар төв”-ийг байгуулах ажлыг эхлүүлнэ. Сүрьеэгийн эмнэлгийн байгуулах ажлыг эхлүүлнэ	Зоонoз өвчин судлалын төвийн дэргэд “Хачигт халдварын оношилгооны загвар төв”-ийг байгуулах санал, үйл ажиллагааны төлөвлөлтийг боловсрууллаа. 2023 оны 04 дүгээр сард ОХУ-ын мэргэжилтнүүдтэй хамтран ажиллахаар товлоод байна. Сүрьеэгийн эмнэлэг байгуулах ажил төсвөөс шалтгаалан хэрэгжээгүй.	30%
23	2.1.12	Аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн дэргэд “Эрүүл мэндийг дэмжих төв”, Эмгэг судлалын лаборатори,	Орон нутгийн болон улсын төсөв	Ашиглалтад орсон эрүүл мэндийг дэмжих төв, эмгэг судлалын лаборатори, хүчилтөрөгчийн		Эрүүл мэндийн яам болон Эмгэг судлалын үндэсний төвийн хөрөнгө оруулалтаар	Эрүүл мэндийг дэмжих төвийг байгуулах ажлыг эхлүүлж, эмгэг судлалын лабораторийн	Улсын төсвийн 340.0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар аймгийн Нэгдсэн эмнэлэгт олон улсын стандартад нийцсэн урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх чиглэлийн нарийн мэргэжлийн үзлэг, шинжилгээ,	

		Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэгт “Хүчилтөрөгчийн үйлдвэр”-ийг ашиглалтад оруулна.		үйлдвэр	2021	аймгийн Нэгдсэн эмнэлэгт Эмгэг судлалын лабораторийн Микротом тоног төхөөрөмж, туслах багаж хэрэгсэлүүдийг нийлүүлснээр ашиглалтад оруулж нийт 126 биопси шинжилгээ хийгдсэн.	шинжилгээ хийж, хүчилтөрөгчийн үйлдвэрийн зураг төсвийг батлуулж, ашиглалтад оруулна.	оношилгооны иж бүрэн төв болох “Эрүүл мэндийг дэмжих төв”-ийг шинээр ашиглалтад оруулж, 2022 оны 05 дугаар сарын 01-ний өдрөөс үйл ажиллагааг эхлүүллээ. Эрүүл мэндийн яам болон Эмгэг судлалын үндэсний төвийн хөрөнгө оруулалтаар аймгийн Нэгдсэн эмнэлэгт Эмгэг судлалын лабораторийн Микротом тоног төхөөрөмж, туслах багаж хэрэгсэлүүдийг нийлүүлснээр 2022 онд нийт 311 амьд ахуйн шинжилгээ, задлан шинжилгээ 23 орсон, 3000 гаруй цитлогийн шинжилгээ хийгдсэн. “Бороо гоулд” ХХК-ийн 300.0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар Мандал сумын Нэгдсэн эмнэлэгт 2022 оны 11 дүгээр сард “Хүчилтөрөгчийн бүрэн автомат үйлдвэр”-ашиглалтад орсноор сэхээн амьдруулах, эрчимт эмчилгээний тасаг болон ковидын эмчилгээний өрөөнүүдэд хүчилтөрөгчийг шууд дамжуулах нөхцөл бүрдлээ.	100%
24	2.1.13	“Тусгай хэрэгцээт хүүхдийн хөгжлийн төв”-ийг байгуулна.	Улсын төсөв	Ашиглалтад орсон тусгай хэрэгцээт хүүхдийн хөгжлийн төв	2021	Улсын төсөвт 3.5 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр “Нөхөн сэргээх хүүхэд хөгжил, сургалтын төв”-ийн барилгыг Сүхбаатар суманд барихаар тусгагдсан.	Тусгай хэрэгцээт хүүхдийн хөгжлийн төвийг байгуулна.	Тусгай хэрэгцээт хүүхдийг сувилах хөгжүүлэх чиг үүрэгтэй “Хүүхдийн сувиллын ясли” нь орон нутгийн 204,6 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар төмөр замын байгууллагаас шилжин ирсэн цэцэрлэгийн барилгад засвар хийж 2022 оны 12-р сард ашиглалтад оруулж 58 хүүхэд хамрагдаж байна. Тусгай хэрэгцээ шаардлагатай хүүхдийн сурах орчинг бүрдүүлэхэд шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангах зорилгоор төсөл саналыг ЭМЯ, БШУЯ-нд уламжлаад байна.	50%
25	2.1.14	Эмч, эмнэлгийн ажилтнуудын тогтвор	Улс, орон нутгийн төсөв	Орон сууцаар хангагдсан эмнэлгийн		Орон сууцаар хангагдсан эмнэлгийн	Орон сууцаар хангагдсан эмнэлгийн	Төрийн албан хаагч нарт зориулан урьдчилгаа төлбөргүй, хүүгүй 120 айлын орон сууц хөтөлбөрт 20	

		суурьшилтай ажиллах нөхцөлийг хангаж, мэргэжлийн ёс зүй, харилцаа хандлага, хариуцлагыг дээшлүүлнэ.		ажилтан, Мэргэжлийн ёс зүйн сургалтад хамрагдсан эмнэлгийн ажилтан	2021	ажилтны тоо-7, Сургалтад хамрагдсан эмнэлгийн ажилтны тоо-650	ажилтны тоо-12, Сургалтад хамрагдсан эмнэлгийн ажилтны тоо-715	эмнэлгийн ажилтан худалдан авах гэрээ хийж хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр орон сууцны зээлд хамрагдаж, Баянгол, Жавхлант, Сант, Цагааннуур, Алтанбулаг сумдын эрүүл мэндийн төв нь аж ахуйн аргаар 14 айлын орон байрыг барьж ашиглалтанд оруулж, 14 ажилтныг байраар хангалаа. Ёс зүйн чиглэлээр зохион байгуулсан 13 удаагийн цахим сургалтад 417 албан хаагчид, 31 удаагийн сургалт, хэлэлцүүлэг, ярилцлагад давхардсан тоогоор 825 гаруй эмч эмнэлгийн мэргэжилтнүүдийг хамруулсан. Эмнэлгийн мэргэжилтнүүдэд хандсан ёс зүйн сургалт сурталчилгааны ажлыг эрчимжүүлж Эрүүл мэндийн яамны 11-11 төв, аймгийн 7036-1111, Эрүүл мэндийн газрын дэргэдэх ёс зүйн салбар хороонд ирүүлсэн иргэдийн гомдол саналыг шуурхай шийдвэрлэж байна.	100%
2.2. Боловсрол									
Хөгжлийг түүчээлэх чадвартай Монгол хүнийг хөгжүүлнэ.									
26	2.2.1	Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдад “Мэргэжил сонголт” арга хэмжээг үе шаттай зохион байгуулж, гадаад, дотоодын их, дээд, ерөнхий боловсролын сургууль болон бусад боловсролын байгууллагуудтай олон талт хамтын	Улс, орон нутгийн төсөв	"Мэргэжил сонголт" арга хэмжээг зохион байгуулах сургалтын байгууллага	2021	11 байгууллагатай хамтарч, 1600 суралцагчдыг хамруулна.	12 байгууллагатай хамтарч, 1610 суралцагчдыг хамруулна.	“Мэргэжил сонголт” арга хэмжээг Хөдөлмөр халамжийн үйлчилгээний газар, Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газар, Их дээд сургуулиуд, ерөнхий боловсролын 34 сургууль 26 их дээд сургуулиудтай хамтран давхардсан тоогоор 38 арга хэмжээг цахимаар зохион байгуулж, 12-р ангийн 1265 /давхардсан тоогоор/ суралцагчид хамрагдлаа. УИХ-ын гишүүн Ж.Эрдэнэбатын дэмжлэг, санаачилгаар жил бүр уламжлал болгон ерөнхий боловсролын сургуулийн төгсөх 12-р ангийн сурагчдад мэргэжил сонголт, их дээд сургуульд элсэх талаарх	100%

		ажиллагааг өргөжүүлэн ажиллана.						зөвлөмж, гарын авлага "ШИНЭ АЛХАМ-2021" номыг давхцсан тоогоор 1265 сурагчдад түгээж, мэргэжлийн давуу болон сул тал, тухайн мэргэжлийг сонгохын ач холбогдол зэргийг таниуллаа. ОХУ-ын Бүгд найрамдах Буриадын Улстай хамтран ажиллах гэрээний хүрээнд Буриад улсын 7 их, дээд сургууль, коллежид 23 суралцагчид суралцах боломжтой боллоо. “Мэргэжлээ хэрхэн сонгох вэ?”, “Мэргэжил сонгоход нөлөөлдөг хүчин зүйлс” зэрэг олон төрлийн зөвлөмжийг 10-12-р ангийн 3277 суралцагчдад мэдээлэл технологийг ашиглан суралцагчдад түгээж байна. БҮТ-ийн http://help.eec.mn/ сайтаас суралцагчид мэдээллийг авч хэвшсэн.	
27	2.2.2	"Сургалтын байгууллага-тоног төхөөрөмж” арга хэмжээ хэрэгжүүлнэ.	Улс, орон нутгийн төсөв, төсөл хөтөлбөр	“Сургалтын байгууллага-Тоног төхөөрөмж” арга хэмжээнд хамрагдаж, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангагдсан байгууллага	2021	Шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангах ажлыг зохион байгуулж эхэлсэн.	“Сургалтын байгууллага- тоног төхөөрөмж” арга хэмжээнд 79 байгууллага хамрагдана. Шаардлагатай тоног төхөөрөмжийн 50 хувийг хангана.	“Сургалтын байгууллага-тоног төхөөрөмж” арга хэмжээний хүрээнд давхацсан тоогоор 34 сургууль, 18 цэцэрлэгт нийт 516,1 сая төгрөгийн тоног төхөөрөмж, сургалтын хэрэглэгдэхүүн, гал тогооны тоног төхөөрөмжийг нийлүүлснээр сургуулийн 70 хувь, цэцэрлэгийн 80 хувийг гал тогооны тоног төхөөрөмжөөр хангалаа.	70%
28	2.2.3	“Чадварлаг багш” арга хэмжээг зохион байгуулна.	Улс, орон нутгийн төсөв, төсөл хөтөлбөр	Багш бүрийг хөгжүүлэх мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх сургалт, семинарт хамрагдсан багш		6910 багш хамрагдсан, Тэргүүн туршлагын цахим сан үүсгэсэн Зөвлөх	6950 багш хамрагдаж, тэргүүн туршлагын цахим сан үүсгэсэн Зөвлөх багш, Тэргүүлэх	Цахим платформд суурилан зохион байгуулагдаж буй багшийн мэргэжлийн хөгжлийг дэмжих модуль сургалт “Aplus платформ” дээр зохион байгуулагдаж, мэргэжлийн багш нар өөрсдийн хэрэгцээнд үндэслэн	

					2021	багш, Тэргүүлэх зэрэгтэй 10 багш	зэрэгтэй 15 багш	“Багшийн мэргэшлийн хөгжлийг дэмжих, СӨБ болон ЕБС-ийн 14 судлагдахууны хөтөлбөрийн модуль-83, “Удирдах ажилтны хөгжлийг дэмжих сургалтын модуль-7, “Багш, ажилтны мэргэжлийн болон хувь хүний хөгжлийг дэмжих сургалтын модуль” 20 сэдвээр давхардсан тоогоор СӨБ-ын 301, ЕБ-ын 1134 багш сонгон сургалтад хамрагдлаа. Үндэсний үндсэн сургалтад 134 багш, 29 ажилтан, орон нутгийн сургалтад 1210 багш, цахим сургалтад 2890 багш хамрагдаж, мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлсэн.	100%
29	2.2.4	Судалгаа, арга зүйн байгууллагуудтай хамтран сургууль, цэцэрлэгийн сургалтын чанарыг сайжруулна.	Улс, орон нутгийн төсөв, төсөл хөтөлбөр	Сургалтын чанарын үнэлгээ Багшийн мэргэжил дээшлүүлэх институтийн зөвлөн туслах үйлчилгээ, захиалгат сургалт авсан байгууллага	2021	Чанарын үнэлгээ • Бага-52.5% • Суурь-35.9% • Бүрэн дунд-36.8%-д хүргэнэ, 7 байгууллага хамрагдсан.	Чанарын үнэлгээ • Бага-53.0% Суурь-36.4% • Бүрэн дунд-37.3%-д хүргэнэ. 10 байгууллага хамрагдана.	Боловсролын үнэлгээний төвөөс батлагдсан удирдамжийн дагуу 7 сургуулийн 580 сурагч чанарын үнэлгээний шалгалтад хамрагдсан. Оношлох үнэлгээгээр улсын дундаж /40.46/-аас 1.02 хувиар дээгүүр, элсэлтийн ерөнхий шалгалтын хэмжээст онооны дундаж өнгөрсөн жил /503.7/-ийнхээс 2.9 хувь ахисан. Боловсролын олон улсын үнэлгээний “PISA-2022”-шалгалтад 7 сургууль сонгогдон цахим шалгалтад Сүхбаатар сумын 4, 6, Шаамар, Баянгол, Бугант, Мандал-2, Мандал-5 дугаар сургуулийн 9-11-р ангийн 192 сурагчид хамрагдсан. БШУЯ, БЕГ, БСҮХ-ээс зохион байгуулж байгаа “Үндэсний хоцрогдол арилгах хөтөлбөр”-ийн хүрээнд suraad.mn системийг ашиглаж ЕБС-ийн сурагчдын түвшинг тогтоон, сурагчдыг хоцрогдлоос гаргах, түвшин ахиулах, зөвлөгөө авах цахим сургалтад Сайхан сумын 1, Сүхбаатар сумын 5 дугаар сургуулийн 6-12-р ангийн 319 суралцагчид хамрагдсан. Энэ	70%

								хөтөлбөрийн хүрээнд “Suraad.mn” цахим онлайн сургалтын системийг ашиглах арга зүйн сургалтад дээрх 2 сургуулийн математикийн 6 багш хамрагдан суралцагч, эцэг эхчүүдтэй хамтран ажиллаж байна. Багшийн хөгжлийг дэмжих модуль сургалт “Aplus” платформ дээр өөрсдийн хэрэгцээнд үндэслэн “Багшийн мэргэшлийн хөгжлийг дэмжих, СӨБ болон ЕБС-ийн 14 судлагдахууны хөтөлбөрийн 83 модуль, удирдах ажилтны хөгжлийг дэмжих сургалтын 7 модуль, багш, ажилтны мэргэжлийн болон хувь хүний хөгжлийг дэмжих сургалтын 20 модуль сургалтад давхардсан тоогоор сургуулийн өмнөх боловсролын 43 байгууллагын 301, Ерөнхий боловсролын 35 сургуулийн 1134 багш сонгон сургалтад хамрагдлаа.	
30	2.2.5	Хүүхэд бүрийн авьяас, чадварыг нээн илрүүлж, чөлөөт цагийг үр дүнтэй өнгөрүүлэх “Хүүхэд хөгжлийн ордон” байгуулна.	2181680.37 9 төгрөг	Хүүхэд хөгжлийн ордоны барилгын гүйцэтгэл Дугуйлан, сонгон, секцэд хамрагдсан хүүхдүүд	2021	9100 хүүхдүүд хамрагдан, Хүүхэд хөгжлийн ордоны барилгын гүйцэтгэл-90 хувьтай.	9200 хүүхдүүд хамрагдан, хүүхэд хөгжлийн ордон ашиглалтад орно.	Аймгийн ерөнхий боловсролын 35 сургуульд дүрслэх урлаг, дизайн технологийн чиглэлээр 18 төрлийн секц дугуйланд 1765, биеийн тамир, эрүүл мэндийн чиглэлээр 17 төрлийн секц дугуйланд 3397, сэтгэн бодох чадварыг хөгжүүлэх чиглэлээр 67 нэр төрлийн секц дугуйланд 3650 нийт 8812 суралцагч секц, дугуйланд хамрагдаж, 505 багш,14 иргэн гэрээгээр ажиллаж, сургуулийн орчинд хүүхэд хөгжүүлэх үйл ажиллагааг чиглүүлэн ажиллаж байна. Улсын төсвийн 2.2 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар 4-р багт баригдаж байгаа “Хүүхэд хамгаалал, хөгжлийн төв”-ийн барилгын гүйцэтгэгчээр “Бүрэн одод” ХХК шалгаран гүйцэтгэж байна. Гүйцэтгэл	70%

								80 хувьтай байна.	
31	2.2.6	Тусгай хэрэгцээт хүүхдийг сургууль, цэцэрлэгт сурах, хөгжих боломж, нөхцөлийг бүрдүүлнэ.	Улс, орон нутгийн төсөв, төсөл хөтөлбөр	Тусгай хэрэгцээт хүүхдэд зориулсан жишиг танхимтай болсон сургууль, цэцэрлэг, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг асарч сувилах, сургах цэцэрлэг Сургалт, нөлөөллийн үйл ажиллагаа	2021	.1 сургууль, 1 цэцэрлэгт жишиг танхимтай болгоно. 5 удаагийн сургалт, нөлөөлийн үйл ажиллагааг зохион байгуулна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг асарч сувилах, сургах цэцэрлэгийг засварлана	1 сургууль, 1 цэцэрлэгт жишиг танхимтай болгоно. 7 удаагийн сургалт, нөлөөлийн үйл ажиллагааг зохион байгуулна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг асарч сувилах, сургах цэцэрлэгийг засварлана.	ДЗМОУБ-ын дэмжлэгтэйгээр Сүхбаатар сумын 3-р сургуульд жишиг танхимыг бий болгож, аймгийн төсвийн 206.0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар сувиллын зориулалтаар цэцэрлэгийн барилгыг иж бүрэн засварлаж, Сүхбаатар сумын 6-р цэцэрлэгийг байршуулж, 53 хүүхдийг сувилж байна. “Хөгжлийн бэршээлтэй хүүхдийг ерөнхий боловсролын сургуульд тэгш хамран сургах журам”-ыг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд төрийн болон төрийн бус өмчийн 22 цэцэрлэгт хүмүүжиж байгаа 36 хүүхэд, ерөнхий боловсролын 29 сургуульд суралцаж байгаа 132 хүүхдийн эцэг эхчүүдэд ганцаарчлан ажиллах төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд хамтран ажиллах арга зүйн нөлөөлөл сургалтын ажлыг тогтмол хийж хэвшсэн. Японы Тоёо их сургуулийн “Хүний хөгжлийн судалгааны хүрээлэн”-гээс зохион байгуулсан тэгш хамран сургах арга зүйн 3 удаагийн сургалтад 30 багшийг эцэг эхчүүдийн хамт хамрууллаа. Аймгийн Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн холбоотой хамтран зохион байгуулсан “Дохионы хэлний” анхан шатны сургалтад багш нараа хамрууллаа.	100%
32	2.2.7	Ерөнхий боловсролын лаборатори 4 дүгээр, Мандал сумын ерөнхий боловсролын 3 дугаар сургууль	Улс, орон нутгийн төсөв, төсөл хөтөлбөр	Шинээр баригдсан, их засвар хийгдсэн сургууль, цэцэрлэг, спорт заал		2 сургуулийг өргөтгөх, 1 сургууль, 1 цэцэрлэг шинээр барих зураг төсөв хийх, "Тарни", "Билиг"	2 сургуулийг өргөтгөх, 1 сургууль, 1 цэцэрлэг шинээр барих ажлыг эхлүүлнэ. 12 цэцэрлэг, 11	Ерөнхий боловсролын лаборатори 4 дүгээр сургууль, Мандал сумын ерөнхий боловсролын 3 дугаар сургуулийн хичээлийн байрны өргөтгөлийн ажил гүйцэтгэх компанитай гэрээ цуцлагдсан. Сүхбаатар сумын 4 дүгээр багт 200	

		болон Цагааннуур сумын ерөнхий боловсролын сургуулиудын хичээлийн байрны өргөтгөл, зарим шаардлагатай сургуулийн спорт заалыг шинээр барих, сургууль, цэцэрлэгүүдийн их засварын ажлыг ээлж дараатай шийдвэрлэнэ.			2021	ДБ сургуулиудыг спорт заалтай болгох ажлыг эхлүүлж, 5 цэцэрлэг 5 сургуульд их засвар хийсэн.	сургуульд их засвар хийнэ.	хүүхдийн цэцэрлэг, Цагааннуур суманд 320 хүүхдийн суудалтай хичээлийн барилгын ажил эхэлж, Ерөө сумын 200 ортой цэцэрлэгийн барилгыг ашиглалтад хүлээн авлаа. Орон нутгийн 190.6 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар 2 сургууль /Мандал-4, Алтанбулаг/-ийн дээврийг засварлаж, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар он дамжин хэрэгжүүлсэн Сүхбаатар сумын 3, Сайхан сумын 3, Мандал сумын 1 дүгээр цэцэрлэгүүдийн их засварын 1.012.6 сая төгрөгийн өртөгт ажил хэрэгжиж дуусаагүй байгаа бөгөөд үнийн өсөлттэй холбогдуулан гүйцэтгэгч компаниуд нь Барилга хөгжлийн газар болон БШУЯ-нд хүсэлтээ хүргүүлээд байна. Сүхбаатар сумын Засаг даргын нөөцөөс 16.0 сая төгрөгөөр 2 дугаар цэцэрлэгийн дээврийн засварын ажлыг шийдвэрлэсэн.2021-2022 онд улс болон аймгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 5 сургууль, 1 дотуур байр, 2 цэцэрлэгийн барилгын их засвар хийгдэж, 1 сургууль, 2 цэцэрлэгийн барилгын их засвар он дамжин хийгдэж байна.	50%
33	2.2.8	Ерөө суманд 960 хүүхдийн сургууль, Мандал суманд 100 хүүхдийн цэцэрлэг, Түнхэл тосгонд 50 хүүхдийн дотуур байрыг ашиглалтад оруулна.	Улсын төсөв	Шинээр баригдсан сургууль, цэцэрлэг, дотуур байр	2021	1 сургуулийн өргөтгөл-0, 1 сургуулийн өргөтгөл-27 хувьтай, шинэ 1 цэцэрлэг-90%, 1 цэцэрлэг-80%, 1 цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл-80%-тай.	2 сургуулийн өргөтгөл, 2 цэцэрлэг ашиглалтад оруулах, шинээр АББ нэгжийн 1 барилга, 1 сургуулийн өргөтгөл, 1 цэцэрлэг шинээр барих, 1 сургуулийн	Ерөө суманд Олон улсын стандартад нийцсэн 960 хүүхдийн багтаамжтай эко сургуулийг “Монголын Алт” компани нийгмийн хариуцлагын хүрээнд 11,1 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар барьж байгуулан хүлээлгэн өгсөн нь төр хувийн хэвшлийн хамтарсан нэг том бүтээн байгуулалт болсон. Мандал суманд 100 хүүхдийн цэцэрлэгийн барилгын дутуу ажлыг гүйцэтгэх 771.2 сая төгрөгийг улсын төсөвт 2018 онд тусгуулж, хариуцагч	70%

							барилга худалдан авна.	“Талын Монгол” групп ХХК-д ажил эхлүүлэх чиглэл хүргүүлсэн боловч, энэ ажил 8 жил удааширсны улмаас шүүхэд хандаад байна. Орхонтуул сумын Рашаант тосгоны 75 ортой цэцэрлэгийн барилгын гүйцэтгэл 90 хувьтай байна. Түшиг сумын цэцэрлэг Баруунбүрэн сумын Насан туршийн боловсролын төвийн байр барих тендер зарлагдсан байна. Түнхэл тосгонд 50 хүүхдийн дотуур байрны зураг төсвийг 75 болгон өөрчилж, зураг төсвийг “MSL” ХХК-иар хийлгүүлж, газрын асуудлыг шийдвэрлэсэн. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Мандал суманд 480 суудалтай ерөнхий боловсролын сургуулийг төрд худалдаж авлаа.	
34	2.2.9	Мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төв, политехникийн коллежийг дэмжиж, орон нутгийн онцлог давуу талд түшиглэн мэргэжлийн төрлийг нэмэгдүүлнэ.	Улс, орон нутгийн төсөв, төсөл хөтөлбөр	Сургалтад хамрагдсан коллеж, МСҮТ-ийн багш нар	2021	16 багш нарыг мэргэжил, арга зүйн сургалтад хамруулж, 112 төрлөөр мэргэжил эзэмшүүлэх сургалт явуулна.	16 багш нарыг мэргэжил, арга зүйн сургалтад хамруулж, 13 төрлөөр мэргэжил эзэмшүүлэх сургалт явуулна.	Ерөнхий эрдмийн 19 багшийг мэргэжил, арга зүйн сургалтад, бүсийн арга зүйн сургалтын төвд багш нарын мэргэжил, ур чадварыг дээшлүүлэх сургалтад 120 багш, ажилтныг хамруулсан. Сэлэнгэ МСҮТ-д 8 мэргэжлээр 236 оюутан, Шаамар МСҮТ-д 6 мэргэжлээр 131 оюутан, “Зүүнхараа” политехник коллежид 12 мэргэжлээр 279 оюутан суралцаж, нийт 19 мэргэжлээр 646 оюутан сурч байгаагаас: • шинээр элссэн нийт суралцагч 406, • 2-3 курсын суралцагч 240, • малчин өрхийн нийт 78 суралцагч, үүнээс шинээр элссэн 28, • хөгжлийн бэрхшээлтэй	100%

								нийт 10 суралцагч, үүнээс шинээр элссэн 7, • дотуур байранд суралцагч 137 /эрэгтэй 95, эмэгтэй 42/ байна. 2021 онд мэргэжлийн 25 төрөл байсан бол 2022 онд мэргэжлийн шинэ ангийг нэмж, нийт 26 төрлөөр оюутнууд элсүүлэн сургаж байна. “Зүүнхараа” политехник коллежийн бэлтгэх мэргэжлийн чиглэл нь 50-иас дээш хувийг техникийн боловсрол эзэмшүүлэх сургалт давамгайлж байгаа бол Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын 2 байгууллагыг эдийн засгийн бүс, газар нутгийн байршлаасаа хамаарч зонхилох мэргэжлийн чиглэлээр төрөлжүүлэх бодлого баримтлан ажиллаж байна.	
35	2.2.10	Хүүхэд, залуучуудын орос хэл сурах идэвхийг өрнүүлж, “Оросын шинжлэх ухаан, соёлын төв”-ийн салбарыг нээн ажиллуулна.	Улс, орон нутгийн төсөв, төсөл хөтөлбөр	“Оросын шинжлэх ухаан, соёлын төв” нээгдсэн эсэх, Мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх сургалт, семинарт хамрагдсан орос хэлний багш, “Ялалтын баяр”-ыг тохиолдуулан ард иргэд, сурагчдад зориулсан арга хэмжээ	2021	Оросын Шинжлэх Ухаан Соёлын төвтэй хамтран Сүхбаатар сумын 3-р сургуулийг түшиглэн 2019 онд Орос хэлний “Эгсүн” төв шинээр байгуулсан боловч үйл ажиллагаа зогссон. Сургалтад 2 багш хамрагдсан.	Салбарыг нээж, үйл ажиллагааг эхлүүлнэ. Сургалтад 14 багш хамруулна. “Ялалтын баяр”-ыг тохиолдуулан ард иргэд, сурагчдад зориулсан 1 арга хэмжээ	ОХУ-ын Буриадын Бүгд найрамдах улсын Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны төлөөлөлтэй 2 удаагийн ажил, хэргийн уулзалтыг хийж, аймгийн ерөнхий боловсролын лаборатори 4 дүгээр сургуулийг түшиглэн орос хэл сурахад зориулсан иж бүрэн кабинет байгуулах, Сүхбаатар сумын ЕБ-ын 1 дүгээр сургууль дээр Орос хэлний төвийг нээн Оросын шинжлэх ухаан, соёлын төвтэй хамтран ажиллах гэрээ байгуулж 1636 ам.д үнэ бүхий багш, сурагчийн гарын авлагаар хангалаа. Улаанбаатар хот дахь Оросын соёл, шинжлэх ухааны төв "Русский Дом" байгууллагаас багшийн мэргэжлийн тасралтгүй хөгжлийг дэмжих зорилгын хүрээнд 2022 оны 11-р сарын 5,6-ны өдрүүдэд Орос хэлний багш нарын мэргэжил дээшлүүлэх сургалтыг зохион байгуулж, нийт 19 багш хамрагдаж, мэргэжил арга зүйгээ	70%

								дээшлүүлэв. Буриадын их сургуулийн тэтгэлэгт улсын уралдаанд Орхонтуул сумын ЕБС-ийн 12-р ангийн сурагч Сэлэнгэ лаборатори 4 дүгээр сургуулийн орос хэлний багш нар тэнцлээ. “Ялалтын баяр”-ыг тохиолдуулан Сайхан сумын 1 дүгээр сургуулийн 7-9 -р ангийн сурагчид, багш нарын дунд орос хэлний хичээлийн хүрээнд “Алтан хонх” тэмцээнийг зохион байгууллаа.	
36	2.2.11	Сургууль бүр сэтгэл зүйн үйлчилгээ үзүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.	Улс, орон нутгийн төсөв, төсөл хөтөлбөр	Сэтгэл зүйч ажиллуулсан сургууль, сэтгэл зүйн зөвлөгөө авсан багш, сурагчид, эцэг	2021	1 сургууль сэтгэл зүйч ажиллуулж, Сэтгэл зүйн зөвлөгөө авсан 310 багш, 652 сурагчид, 361 эцэг эх	7 сургууль сэтгэл зүйч ажиллуулна. Сэтгэл зүйн зөвлөгөө авсан 315 багш, 660 сурагчид, 351 эцэг эх	Ерөнхий боловсролын 8 сургуульд сэтгэл зүйч ажиллуулж, 1066 хүүхэд, 285 эцэг эх, асран хамгаалагч, 187 багш ажилтанд мэргэжлийн сэтгэл зүйн үйлчилгээг үзүүлсэн.	90%
2.3.Биеийн тамир, спорт									
Биеийн тамир, спортыг дэмжих замаар хүний дундаж наслалтыг уртасгана.									
37	2.3.1.	“Спортлог Сэлэнгэчүүд” арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.	Улс орон нутгийн төсөв	Хичээллэж байгаа секц сургалт, хамрагдсан хүүхэд Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан хэрэглэлээр тоноглолтой зал Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан олон төрөлт тэмцээн	2021	172 секц 2870 хүүхэд 1 арга хэмжээ	174 секцэд, 3200 хүүхэд хамруулна. 3 заалтай болно, 1 арга хэмжээ зохион байгуулна.	Спортын 173 төрлийн секц дугуйланд давхардсан тоогоор 3400 хүүхэд хичээллэж өсвөрийн шилдэг тамирчин бэлтгэж зорилтыг дэвшүүлэн ажиллаж байна. 2022 оны байдлаар жудо, бокс, таеквондо, волейбол, хүндийн өргөлт зэрэг спортын төрлөөр өсвөрийн 5 тамирчин улсын шигшээ багт шалгарсан. Боксын ОУХМастер О.Есүгэн Хойд номхон далайн бүсийн орнуудын аварга, Азийн тивийн аваргын хүрэл медаль, жудо бөхийн ОУХМастер Л.Энхрийлэн дэлхийн аварга шалгаруулах тэмцээнээс хүрэл медалийг тус тус хүртлээ. ХААН банкны хөрөнгө оруулалтаар Сүхбаатар сум, Мандал суманд 3х3 сагсан бөмбөгийн стандартын талбайг	90%

								барьж ашиглалтад оруулсан. Сайхан, Баянгол, Цагааннуур, Ерөө спортын цогцолборууд, Спортын ордоны ашиглалтыг сайжруулах чиглэлээр урсгал засварын ажлыг 730.0 гаруй сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар бүрэн хийлээ. Спортын 8 цогцолборын орчин нөхцөл, спортын хэрэглэл материалын хүрэлцээг нэмэгдүүлэхэд 4.0 сая төгрөгийг зарцууллаа. Мандал суманд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн суугаа волейболын аймгийн аварга шалгаруулах тэмцээнийг зохион байгуулж, 5 багийн 40 гаруй иргэдийг хамруулан улсын аварга шалгаруулах тэмцээнд оролцох багийг сонголоо. Монголын бүх ард 15 дугаар наадамд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн төлөөлөл оролцож, 2 алт 1 мөнгө 2 хүрэл медаль хүртлээ.	
38	2.3.2.	“Эрүүл иргэний төлөө хамтдаа” хөдөлгөөнийг аймгийн хэмжээнд өрнүүлж, үр дүнг тооцно.	Улс орон нутгийн төсөв	Иог, бясалгал, нийтийн бүжиг, бялдаржуулах спортоор хичээллэсэн иргэд, Зохион байгуулсан "Сэлэнгэ марафон" арга хэмжээ	2021	1 арга хэмжээ	100 иргэд хичээллэнэ. 1 арга хэмжээ зохион байгуулна.	Аймгийн хэмжээнд нийт 42 төрийн болон төрийн бус байгууллагуудтай хамтран 72 арга хэмжээг зохион байгууллаа. Эрүүл иргэний төлөө, дархлаагаа дэмжиж чиглэлээр “Иргэдийн наадам”, “Эрүүл иргэн-эртэч Монгол аян”, аймгийн хэмжээнд “Жингийн илүүдэлгүй- эртэч Сэлэнгэчүүд” аян, Ахмадын баярыг угтсан арга хэмжээний аян, Цасны баяр, бүх нийтийн гүйлт, өдөрлөг, нэрэмжит тэмцээн, өртөөт марафон, аялал, аян зэрэг олон төрлөөр үйл ажиллагааг явуулж 14 зорилтот арга хэмжээнүүдэд 11200,000 төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хийгдэж аймгийн хэмжээний 70448 хүнийг татан оролцууллаа. Монгол орон даяар зохион байгуулсан “Эрүүл мэндийн цахим гүйлт-2021”, “4 аймаг 400 км”	100%

								үзэл санааны явган алхалт арга хэмжээнд 480 гаруй иргэн хамрагдаж нийт 4000 гаруй км замыг туулсан бол монголын тамирчидаа алдаршуулах, Ардын хувьсгалын өлгий Сэлэнгэ-100мкм 3 өдөр, 2 шөнийн явган алхалтыг аймагтаа амжилттай зохион байгууллаа. “Сэлэнгэ марафон 2022” улсын аварга шалгаруулах тэмцээнийг 4 насны ангилаар зохион байгуулж, 14 сум, Улаанбаатар хотын 7 дүүрэг, 10 аймгийн ахмад, өсвөрийн 560 гаруй тамирчид оролцлоо.	
39	2.3.3.	Аймгийн Засаг даргын нэрэмжит төрийн албан хаагчдын дунд спортын олон төрөлт тэмцээнийг жил бүр зохион байгуулна.	Улс орон нутгийн төсөв	Аймаг, сумын төрийн байгууллагуудын дунд зохион байгуулсан олон төрөлт арга хэмжээ	2021	1 арга хэмжээ зохион байгуулсан.	1 арга хэмжээ зохион байгуулна.	Аймгийн Засаг даргын нэрэмжит төрийн албан хаагчдын тэмцээнийг шинээр усан спортын төрлийг нэмж, спортын 7 төрлөөр зохион байгуулж, 700 гаруй албан хаагчид оролцон Хилийн цэргийн 0101 ангийн баг тэргүүллээ. Ерөө, Цагааннуур, Жавхлант сумдын Засаг даргын нэрэмжит төрийн албан хаагчдын тэмцээнүүдийг спортын 2-5төрлөөр зохион байгуулж, нийт 90 гаруй албан хаагчид, Сайхан бүсэд төрийн албан хаагчдын дундах тэмцээнийг 4 төрлөөр зохион байгуулж, 110 гаруй албан хаагчид оролцсон бол аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын төрийн албан хаагчдын дунд спортын олон төрөлт тэмцээнийг 17 сумдын дунд спортын 4 төрлөөр зохион байгуулж 110 гаруй төрийн албан хаагчид хамрагдлаа.	100%
40	2.3.4.	Усан спортоор хүүхэд, залуус, иргэдийг хичээллэх боломжоор хангаан усан сэлэлтийн тэмцээнийг жил	Улс орон нутгийн төсөв	лабораторийн тоног төхөөрөмжөөр хангалт, Аймгийн усан спортын аварга шалгаруулах арга	2021	1 лаборатори ажиллаж байна. Аймгийн аварга шалгаруулах 1 арга хэмжээг зохион байгуулсан.	3 төрлийн тоног төхөөрөмжөөр хангаж, 1 арга хэмжээ зохион байгуулна.	Усан спортын төвд 3 төрлийн тоног төхөөрөмжөөр хангуулахаар төсөв саналаа дээд шатанд уламжлаад байна. Усан спортын улсын аварга шалгаруулах тэмцээнд 10 тамирчинг оролцуулан 3 тамирчин улсын 2-р зэргийн норм биелүүлэн, 1 тамирчин	100%

		бүр зохион байгуулна.		хэмжээ				алтан медаль хүртсэн амжилтыг үзүүлсэн. Усан спорт сонирхогчдын дунд “Би сэлж сурсан” усан спортын аварга шалгаруулах тэмцээнийг 3 удаа зохион байгуулж, 130 гаруй тамирчдыг хамрууллаа. Төрийн албан хаагчдын тэмцээнд усан спортын төрлийг нэмж оруулснаар энэ төрлөөр хичээллэх албан хаагчдын тоо нэмэгдлээ. Усан спортоор нийт 4272 хүнд үйлчилгээг үзүүлсэн.	
41	2.3.5	“Хүүхдийн олимп” наадмыг зохион байгуулна	Улс орон нутгийн төсөв	Зохион байгуулсан арга хэмжээ	**2021**	**-**	1 арга хэмжээ зохион байгуулна.	Хүүхдийн олимпын спортын сонгон шалгаруулалтад ширээний теннис, шатар, даам, жудо бөх, чөлөөт бөх, сагсан бөмбөг, жюу жи цү спортын төрөлд өсвөр, залуучууд, насанд хүрэгчдийн 9 тэмцээнд оролцож, 39 медаль хүртсэн. МБАТНаадам, ҮСНаадам зэрэг спортын үйл ажиллагаанд 3498 тамирчид оролцож улсын 30 тэмцээнээс 46 алт, 57 мөнгө, 50 хүрэл медаль хүртсэн байна.	100%
42	2.3.6	Биеийн тамир, спортын салбарын хүний нөөцийг бэлтгэх, мэргэшүүлэх, чадавхжуулах, мерит зарчмын дагуу шат шатны байгууллагуудад шатлан ажиллуулах бодлого хэрэгжүүлнэ.	Улс орон нутгийн төсөв	Сургалтад хамрагдсан, сэлгэн ажилласан биеийн тамирын багш дасгалжуулагч-дын тоо	2021	Мэргэшүүлэх сургалтад 20 хувь нь хамрагдсан. 1 багш туршлага судалсан.	Мэргэшүүлэх сургалтад 50 хувь нь хамруулна. 4 багшийг туршлага судлуулна.	Мэргэжил, сургалт дасгалжуулалт, мэдлэг чадвар олгох 69 сургалтад 100 хувь багш, ажилчид хамрагдсан. Мэргэжлийн багш нарыг спортын чиглэлийн дагуу сумдад ажиллуулан хоорондын туршлагаа солилцож хамтарсан бэлтгэл хангуулан ажиллаж байна. Чөлөөт бөхийн дасгалжуулагч багшийг Дархан-Уул аймагт 14 хоног туршлага судлуулах, мөн Буриад улсад 21 хоногийн сургалт, хамтарсан бэлтгэлд оролцуулсан. Бокс, жудогийн төрлөөр сумдаас элсэлт авах чиглэлээр 7-14 хоног сургалтыг зохион байгууллаа.	70%

43	2.3.7	Үндэсний спортын төрлөөр хичээллэгсэд болон сонирхогчдын тоог нэмэгдүүлж, хүүхэд залуучуудад өвлүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлнэ.	Улс орон нутгийн төсөв	Үндэсний спортын төрлүүдээр зохион байгуулсан сургалт, Зохион байгуулсан үндэсний спортын арга хэмжээ	2021	Үндэсний спортын 4 төрлөөр 4 тэмцээн зохион байгуулсан.	1 удаа зохион байгуулна. Үндэсний спортын 4 тэмцээн зохион байгуулна.	Үндэсний бөхийн төрлөөр Сүхбаатар, Алтанбулаг, Баянгол, Ерөө, Мандал сумдад тус бүр 1 секц хичээллэж, 134 хүүхэд, үндэсний сурын харвааны төрлөөр Хүдэр, Ерөө, Орхон сумд, Дулаанхан тосгонд 91 хүүхэд, шагайн харваан төрөлд 34 хүүхэд хичээллэж байна. Үндэсний спортын төрөл шагайн харвааны аймгийн аварга шалгаруулах тэмцээнийг 2 жилд 4 удаа зохион байгуулан уг тэмцээнүүдэд 17 сумын багийн 450 гаруй тамирчид оролцлоо. Шагайн спортын төрлөөр үлэмж дархан мэргэн 1 төрөн гарсан. Үндэсний сурын халх харваа, буриад харваа, уламжлалт харваа, урианхай сурын аймгийн аварга шалгаруулах тэмцээнүүдийг 6 удаа 3 суманд зохион байгуулж, 250 гаруй харваачид уралдсан байна. Мөсөн сурын аймгийн аварга шалгаруулах тэмцээнийг анх удаа зохион байгуулж, 17 сумд, 6 тосгодын 40 гаруй тамирчид оролцлоо. Үндэсний бөхийн барилдааныг өсвөр, насанд хүрэгчдийн дунд 3 удаа зохион байгуулан 210 гаруй бөхчүүдийг хамрууллаа.	100%
44	2.3.8	Тамирчдын ур чадварыг ахиулж, улс, тив, дэлхийд өрсөлдөхүйц тамирчдыг бэлтгэнэ.	Улс орон нутгийн төсөв	Тамирчин, дасгалжуулагч-дын нийгмийн баталгааг хангах ажлыг зохион байгуулах	**2021**	COVID-19) цар тахалын улмаас санхүүгийн дэмжлэг үзүүлээгүй	Санхүүгийн дэмжлэгийг аймгийн Засаг даргын нөөц сангаас үзүүлсэн.	Аймгийн хэмжээнд идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж байгаа клуб, холбоодтой хамтран ажиллаж шаардлагатай 57,550,000 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэгийг аймгийн Засаг даргын нөөц сангаас 134 тамирчдад үзүүлснээр баг тамирчид улсын аварга шалгаруулах 7 тэмцээнд тэргүүлж, тив дэлхийн болон олон улсын хэмжээний	100%

								тэмцээнүүдэд шатар, бокс, жү-до, чөлөөт бөхийн тэмцээнээс алт, мөнгө, хүрэл медаль хүртсэн амжилтуудыг үзүүллээ.	
45	2.3.9	Иргэдийн идэвхтэй хөдөлгөөн, спортоор хичээллэх орчин нөхцөлийг сайжруулна.	Улс орон нутгийн төсөв	Ашиглалтад орсон хөл бөмбөгийн талбай, Спортын хэрэглэл, тоног төхөөрөмжөөр хангагдсан спорт цогцолбор	**2021**	**-**	Хөл бөмбөгийн талбайг байгуулах зураг төсвийг хийж, батлуулах, газрын асуудлыг шийдвэрлэх	Хөл бөмбөгийн талбай ашиглалтад оруулах газрыг судлан, зураг төсвийг шинээр боловсруулах ажлыг гүйцэтгэж байна. Спорт цогцолборуудад сагсан бөмбөг, волейболын тэмцээн явуулах иж бүрэн хэрэглэл, бялдаржуулах танхимд иж бүрэн 11 төрлийн тоноглол, шагайн харваан бүрэн хэрэглэлтэй болгосон. Алтанбулаг суманд спортын цогцолбор, Мандал суманд соёл, амралт, биеийн тамирын иж бүрэн талбайг ашиглалтад оруулж, Баянгол, Цагааннуур, Ерөө спортын цогцолборууд, Спортын ордоны ашиглалтыг сайжруулах чиглэлээр урсгал засварын ажлыг 730.0 гаруй сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар бүрэн хийлээ. Баянгол, Сайхан сумын спорт цогцолбор тоног төхөөрөмжөөр, Алтанбулаг сум, Дулаанхан тосгоны спорт цогцолборыг 2 ком, ширээ сандалаар хангалаа.	50%
46	2.3.10	Хүүхэд, залуучуудын бие бялдрын хөгжлийг дэмжих зорилгоор заавал биелүүлэх спортын норм, нормативыг насны ангиллаар тогтоож мөрдүүлнэ.	Улс орон нутгийн төсөв	6-17 насны бие бялдрын хөгжлийн түвшин тогтоох сорил	**2021**	**-**	1 удаа авна	Ерөнхий боловсролын сургуулиудын хүүхдийн дунд бие бялдрын 5 чанарыг агуулсан заавал хийж гүйцэтгэх дасгал хөдөлгөөний нормативыг боловсруулж, секц сургалт бүрт ашиглан мөрдүүлэн ажиллаж байна. Мөн сургуулиудад бие бялдрын түвшин тогтоох сорилын программыг биеийн тамирын хичээлд оруулж өгснөөр хүүхдийн бие бялдрын хөгжлийг судалгаагаар илрүүлэх боломж бүрдсэн. Сорилд 6-64 насны 6024 иргэдийг хамруулж, нийт	100%

								хүүхдийн 1,5 хувь хэт таргалалт, хөдөлгөөний хомсдолтой байна.	
47	2.3.11	Аймгийн Биеийн тамир, спортын газрыг түшиглэн бөхийн спортын нэгдсэн төвийг байгуулна.	Улс орон нутгийн төсөв	Ашиглалтад орсон чөлөөт бөх, самбо, жудо,үндэсний бөхийн спортын нэгдсэн заал	**2021**	**-**	1 спорт зал ашиглалтад оруулна.	Аймгийн Биеийн тамир, спортын газрыг түшиглэн бөхийн спортын нэгдсэн төвийг байгуулахаар газрын асуудлыг шийдвэрлэн зураг төслийг боловсруулахаар ажиллаж байна.	50%
48	2.3.12	Өвлийн спортыг дэмжих, Ерөө сумын Бугант тосгоныг түшиглэн хоккейн төслийг хөгжүүлнэ.	Улс, аймгийн төсөв	Хоккейн спортоор хичээллэгсэд	2021	Хоккейн спортоор 120 хүүхэд залуучууд хичээллэж байна.	Хоккейн спортоор 200 хүүхэд залуучууд хичээллэнэ.	Улсын аварга шалгаруулах тэмцээнд баг тамирчдыг бэлтгэн оролцуулахад санхүүгийн дэмжлэг үзүүлснээр өсвөрийн тамирчид Улсын аварга болсон.	70%
2.4.Соёл, урлаг									
Хүний хөгжилд соёл урлагийн үр нөлөөг нэмэгдүүлж, соёл уламжлалаа дээдэлдэг иргэн төлөвшүүлнэ.									
49	2.4.1	Хүүхэд, залуучууд, уран бүтээлчдийг дэмжих бодлогыг хэрэгжүүлэн, улсын болон олон улсын чанартай уралдаан тэмцээнд оролцоход дэмжлэг үзүүлнэ.	Улс орон нутгийн төсөв	“Уралдаан тэмцээний түвшин, ангиллын дагуу дэмжлэг үзүүлэх тухай” батлагдсан журам, Чадавхжуулах, мэргэшүүлэх сургалтад хамрагдсан соёл, урлагийн ажилтны тоо, Урлагийн боловсрол олгох талаар зохион байгуулсан арга хэмжээ	2021	Соёл, урлагийн 30 ажилтныг чадавхжуулах, мэргэшүүлэх ажлыг зохион байгуулж, соёл, урлагийн байгууллага сургалтын бүх шатны байгууллагатай хамтран урлагийн боловсрол олгох 2 арга хэмжээ зохион байгуулсан.	Соёл, урлагийн 50 ажилтныг чадавхжуулах, мэргэшүүлэх ажлыг зохион байгуулж, соёл, урлагийн байгууллага сургалтын бүх шатны байгууллагатай хамтран урлагийн боловсрол олгох 3 арга хэмжээ зохион байгуулна.	Уралдаан тэмцээнд дэмжлэг үзүүлэх тухай журам”-г боловсруулж, хэлэлцүүлэх бэлтгэлийг хангаж байна. “Дээлтэй Монгол-2022” наадамд дээл урлаач, өвлөн уламжлагч, гоцлол бүжигчдийн улсын анхдугаар уралдаанд оролцсон 20 гаруй уран бүтээлчдэд дэмжлэг үзүүллээ. "ШИЛДЭГ БҮТЭЭЛ-ШИЛДЭГ УРАН БҮТЭЭЛЧ" төв, орон нутгийн мэргэжлийн чуулгуудын уралдаант наадамд Сэлэнгэ аймгийн Ардын дуу, бүжгийн “Сэлэнгийн долгио” чуулга, Дуу, бүжгийн “Мөнгөн хараа” чуулгад 20.0 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг үзүүллээ. “СОЁЛЫН БҮТЭЭЛЧ САР”-ын үйл ажиллагааны хүрээнд нийтийн соёлын боловсролыг дээшлүүлэх,	90%

								хүүхэд багачууд, иргэдэд зориулсан соёл, урлагийн тэмцээн уралдаануудыг зохион байгууллаа. “Нүүдэлчин” Дэлхийн Соёлын Фестивальд аймгаа төлөөлөн оролцсон 61 өвлөн уламжлагч нарт аймгийн Засаг даргын 30.0 сая төгрөгийн дэмжлэг үзүүллээ. Соёлын яам, Соёл, урлагийн их сургуулиас хамтран зохион байгуулсан сургалтад аймгийн 20 соёлын төвийн 141 албан хаагчид, хамрагдлаа. Төрийн албаны зөвлөлөөс зохион байгуулдаг 7/4/10 сургалтуудад бүх албан хаагчид хамрагдлаа. Соёл Урлагийн Их Сургуульд мэргэжлийн урлагийн байгууллагын 5 уран бүтээлч, соёлын төвийн 9 ажилтан мэргэжил дээшлүүлэхээр суралцаж байна.	
50	2.4.2	“Бид Сэлэнгийн үр сад”, “Эв модны наадам”, “Монгол өв соёл-Монголын дархлаа,” “Монгол гэрийн уламжлалт урлал, зан үйл” зэрэг томоохон арга хэмжээнүүдийг зохион байгуулан өв соёлыг түгээн дэлгэрүүлнэ.	Улс орон нутгийн төсөв	Соёлын биет бус өвийн өвлөн уламжлагчдад зориулсан арга хэмжээ	2021	Соёлын биет бус өвийн өвлөн уламжлагчдад зориулсан 1 арга хэмжээ зохион байгуулсан.	Соёлын биет бус өвийн өвлөн уламжлагчдад зориулсан 2 арга хэмжээ зохион байгуулна.	Шинжлэх ухааны академийн түүх угсаатны зүйн хүрээлэн, Соёлын өвийн үндэсний төвтэй хамтарч соёлын биет бус өвийг бүртгэн баримтжуулах, хамгаалах олон нийтэд түгээн телевизийн контент, баримтат кино нэвтрүүлэг бэлтгэж, мэргэжлийн судалгаа шинжилгээний ажлын арга барил туршлагыг судлан ажиллалаа. “Монгол үндэстэн ястны хувцас”-ны үзүүлэх тоглолт, уртын дуу, морин хуур, хөөмий, бий биелгээ, уран нугаралт, Монгол цам, тоглоом наадгайн танин мэдэхүйн боловсрол олгох “Өв Соёл” тоглолт “Монгол төгсөшгүй, мөхөшгүй, мохошгүй” язгуур урлагийн нэгдсэн тоглолтыг “Өв-соёлын өргөө”-нд зохион байгуулж 600 гаруй иргэн, хүүхэд залуучуудад толилууллаа. Сүхбаатар	100%

								сумын 4, Цагааннуур сумын 2 дугаар цэцэрлэгүүд орон нутгийн төсвийн 27.5 сая төгрөгийн хөрөнгөөр шинээр “Гэр өргөө”-г ашиглалтад нь оруулж, нүүдэлчин өв соёлоо хадгалж, уламжлалаа түгээн дэлгэрүүлэх сургалт, үйл ажиллагаа явуулах боломжтой болсон.	
51	2.4.3	“Сэлэнгэ соёл” үзэсгэлэн худалдааг зохион байгуулна.	Улс орон нутгийн төсөв	Соёлын үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд зориулсан арга хэмжээ Олон улсын төсөл хөтөлбөрт хамрагдсан соёлын үйлдвэрлэл эрхлэгчид	2021	Соёлын үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг судлан тогтоож, арга хэмжээнд оролцуулах, дэмжлэг үзүүлэх 1 арга хэмжээг зохион байгуулж, соёлын үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг чадавхжуулах, олон улсын төсөл хөтөлбөрт хамруулсан.	Соёлын үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг судлан тогтоож, арга хэмжээнд оролцуулах, дэмжлэг үзүүлэх 2 арга хэмжээг зохион байгуулж, соёлын үйлдвэрлэл эрхлэгчдийг чадавхжуулах, олон улсын 2 төсөл хөтөлбөрт хамруулсан.	17 сумд, 6 тосгодын соёл, урлагийн байгууллагаар дамжуулан тухайн орон нутагт ажиллаж амьдардаг соёлын үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн анхан шатны судалгаа явуулж арьс шир, даавуун эдлэлээр 1, мод, модон эдлэлээр 1, үндэсний бичиг болон уран зураг чиглэлээр 1, эсгий эдлэлээр бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэдэг 5 хүнийг албан ёсоор бүртгэлжүүлж “Цагаан эсгийний баяр-2022”эвент арга хэмжээ, “Соёлын орон зай” өдөрлөг, “Нүүдэлчин-2022” Дэлхийн Соёлын Фестивальд амжилттай оролцлоо. Соёлын бүтээлч үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн үзэсгэлэн худалдааг зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлж, орон нутгийн онцлогт тулгуурласан соёлын аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн бий болгоход дэмжиж ажиллалаа.	90%
52	2.4.4	Монгол өв соёлоо ур чадварын өндөр түвшинд өвлөсөн билиг авьяастнуудыг алдаршуулна.	Улс орон нутгийн төсөв	Түгээн дэлгэрүүлсэн өвлөн уламжлалын арга хэмжээ	2021	2 арга хэмжээ	3 арга хэмжээ	Соёлын биет бус өвийн үзлэг, бүсчилсэн судалгаа зохион байгуулж 492 соёлын биет бус өвийг өвлөн уламжлагчдыг бүртгэл мэдээллийн сан, монгол өв програмд оруулсан. Соёл, урлагийн байгууллагуудад өвлөн уламжлагчдыг судлан нээж илрүүлэх, бүртгэлжүүлэх, үйл ажиллагааг дэмжин нийтэд түгээн дэлгэрүүлэх, тэдний оролцоог сайжруулж арга хэмжээнд татан оролцуулах зэрэгт арга зүйн зөвлөгөө	100%

								өгсөн бөгөөд албан ёсоор бүртгэлд хамруулсан өвлөн уламжлагчдыг батламжлах ажлыг хэрэгжүүлэхээр бэлтгэж байна. 300 гаруй соёлын биет бус өвлөн уламжлагчдыг сурталчлан таниулах, түгээн дэлгэрүүлж, шавь сургалтыг аймгийн хэмжээнд 36 удаа зохион байгуулсан. Соёлын биет болон биет бус өвийг уламжлагч 61 хүнийг байгууллагын цахим хуудсаар олон нийтэд танилцуулж алдаршууллаа.	
53	2.4.5.	“Монгол төгсөшгүй, мөхөшгүй, мохошгүй” язгуур урлагийн хамтлагуудын нэгдсэн тоглолтыг зохион байгуулна.	Улс орон нутгийн төсөв	Арга хэмжээ, дугуйлангийн тоо	2021	Язгуур урлагийн дугуйлангийн тоо /сум бүр/ - 0	Ерөө, Сэлэнгэ бүсэд урлагийн наадам зохион байгуулах	Соёл, урлагийн байгууллагад язгуур урлагийн 13 дугуйлан хичээллэж, нийт 55 суралцагчид хамрагдаж байна. “Монгол төгсөшгүй, мөхөшгүй, мохошгүй” язгуур урлагийн нэгдсэн тоглолтыг зохион байгуулах бэлтгэл ажлын хүрээнд Монгол угсаатан ястны хувцасны үзүүлэх тоглолт, уртын дуу, морин хуур, хөөмий, бий биелгээний сургалт, уран нугаралт, Монгол цам, тоглоом наадгайн танин мэдэхүйн боловсрол олгох “Өв Соёл” арга хэмжээнүүдийг зохион байгуулж язгуур урлагийн нэгдсэн тоглолтыг “Өв-соёлын өргөө”-нд зохион байгуулж 600 гаруй иргэн, хүүхэд залуучуудад толилууллаа.	100%
54	2.4.6	“Монгол хүүхэд–Монгол соёл” цахим концертын арга хэмжээг зохион байгуулна.	Улс орон нутгийн төсөв	Цахим концертын арга хэмжээнд шаардлагатай тоног төхөөрөмжийн хангалт, Зохион байгуулсан цахим концертын арга хэмжээ	2021	Цахим концертын арга хэмжээнд шаардлагатай тоног төхөөрөмжийн зардлыг шийдвэрлэх бэлтгэл ажлыг хангансан.	2 байгууллага цахим концертын арга хэмжээнд шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангагдаж, арга хэмжээг зохион байгуулна.	“Чандмань" циркийн жүжигчдийн тоглолт, СӨБ, ЕБС-ий суралцагчдын дунд цахим орчинд үндэсний хэл бичгийн хэрэглээний соёлыг сурталчлах аян, "Соёлын үйлчилгээ-таны дэргэд", Монгол хөөмий, уртын дууны сургалтад суралцагсдын дунд зохион байгуулагдсан “Монгол бахархал” гала тоглолт, “Цагаан эсгийн зан үйлийн үзүүлбэр тоглолт”, “Наурыз-2022”, “Буриад дууг хэн сайн дуулах вэ?” зэрэг хүүхэд, багачуудад	100%

								зориулсан 70 гаруй цахим арга хэмжээг зохион байгууллаа. Цахимаар “Ишигхэн ба түүний найзууд” хүүхдийн жүжиг, “Нүүдэлчин” Дэлхийн Соёлын Фестивальд оролцсон урлагийн тоглолт зэрэг хүүхэд багачуудын дунд зохион байгуулсан 10 гаруй уралдаан, баримтжуулалт бичлэг, нэвтрүүлэг, контент, видео шторкыг байгууллагын цахим хуудсаар дамжуулан түгээн дэлгэрүүлж нийт 88100 иргэнд үйлчиллээ.	
55	2.4.7	”Сэлэнгэ сайхан нутаг”-ийн байгалийн өвийг баримтжуулж, хамгаалан түгээн дэлгэрүүлнэ.	Улс орон нутгийн төсөв	Түүх соёлын үл хөдлөх дурсгалт газрын улсын тооллого Байгалын өвийг сурталчилсан явган аялал	2021	-	Түүх соёлын үл хөдлөх дурсгалт газрын улсын тооллогод хамрагдана. 6 сумдад байгалын өвийг сурталчлах явган аялал зохион байгуулна.	Түүх, соёлын үл хөдлөх дурсгалт газрын тооллогыг аймгийн хэмжээнд зохион байгуулж, нийт 3237 түүх, соёлын үл хөдлөх дурсгалт газрыг улсын RICH-4 программд шивж оруулан байгалийн өвийг баримтжуулж 1963 гэрээт харуулуудтай гурвалсан гэрээг шинэчлэн байгуулж, үүрэг хариуцлага, хараа хяналтыг нэмэгдүүллээ. “Соёлын бүтээлч сар” аяны хүрээнд 17 сум 6 тосгоны соёлын төвийн орон нутаг судлах танхимаас сургуулийн өмнөх боловсролын 44, ерөнхий боловсролын 35 сургуулийн захиргаатай хамтран эх орны үзэсгэлэнт байгаль, түүхэн газраар хүүхэд багачуудыг аялуулах арга хэмжээг зохион байгууллаа.	70%
56	2.4.8	“Цахим номын сангийн сан хөмрөгийн үйлчилгээ”-ний хэрэглээг нэмэгдүүлнэ.	Улс орон нутгийн төсөв	Номын сангуудад цахим үйлчилгээг нэвтрүүлэхэд шаардлагатай тоног төхөөрөмжийн хангалт	2021	Номын сангуудад цахим үйлчилгээг нэвтрүүлэхэд шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангах зардлыг	5 номын сангуудад цахим үйлчилгээг нэвтрүүлэхэд шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр ханган, 5 номын	Соёлын өвийг дээдлэн сэргээцгээе” аяныг зохион байгуулж, Монгол баатарлаг туульс “Жангар”, “Эрийн сайн хан харангуй” туульсийг цувралаар 2787 иргэнд, ардын өв уламжлалыг сурталчлах, үлгэрээр хүүхдээ хүмүүжүүлэх арга зүйг эцэг эхчүүдэд уриалах зорилготой “Домог	70%

						шийдвэрлэх бэлтгэл ажлыг ханган, цахим номын үйлчилгээг хэрэглээнд нэвтрүүлэх бэлтгэл ажлыг хангасан.	санд цахим үйлчилгээг хэрэглээнд нэвтрүүлнэ.	хуучлах цаг" цахим уралдаан зохион байгуулж, 2423 иргэнд хүргэсэн. "Монголын нууц товчоо" бүтээлийг 282 хоногийн турш цуврал болгон цахимаар хүргэж, "Монголын нууц товчоо"-той хамт Селфи аяныг зарлаж төр, хувийн хэвшлийн 12 байгууллага, 10,000 гаруй иргэдийг хамрууллаа. "Ном уншигч-Подкаст" ярилцлагыг "Үндэсний бичиг соёлын өдөр", "Агуу зүйл энгийнээс эхэлдэг", "Тогтмол явган алхалт хийх нь хүний эрүүл амьдрах үндэс юм" сэдвээр зохион байгуулж, монгол уйгаржин бичгийн апликейшн, Номын сангийн уншлага, үйлчилгээ, эрүүл амьдралын хэв маягийн тухай зөвлөмжийг бэлтгэн 314 уншигчдад хүргэлээ. Цахим номын санд шилжихтэй холбоотой шаардлагатай төсвийн саналыг 2023 оны төсөвт тусгуулахаар хүргүүлсэн. Соёл, урлагийн байгууллагуудын номын сангийн цахим үйлчилгээг сайжруулах техник тоног төхөөрөмжийн судалгааг гаргаад байна.	
57	2.4.9	Аймгийн Музей болон орон нутгийн судлах танхимд эх орныхоо түүх соёлыг таниулах зорилгоор хүүхдийн нас, сэтгэхүйд тохирсон үзмэрүүдээр баяжуулж, виртуал хэлбэрээр үзүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлнэ.	Улс орон нутгийн төсөв	Нэгдсэн музей болон сумдын орон нутаг сурталчлах танхимд зориулан иргэдээс худалдан авсан үзмэр	2021	2 үзмэр	Аймгийн Нэгдсэн Музей 3 үзмэр, 5 ОНСТанхимыг виртуал хэлбэрт оруулж олны хүртээл болгоно.	Музейн сан хөмрөг баяжуулах ажлын хүрээнд Сэлэнгэ танхимд Шаамар сумын иргэн Д.Саруул өөрийн багш С.Баатарсайхан нар зөгийг Монголд нутагшуулах, бал гаргаж авах тухай брэнд бүтээгдэхүүнийг сурталчлах самбар, болон шилэн хорго 2 ширхэг хийлгэн, 44 ширхэг үзмэр эд өлгийн цуглуулга хандиваар авах ажлыг зохион байгууллаа. Музейд шинээр авсан 41 дэсийн 44 ширхэг үзмэрийг RCH, Register программуудад бүртгэн баримтжуулж, сан хөмрөгөөс түр хугацаагаар "СЭЛЭНГЭ САЙХАН НУТАГ"	50%

								үзэсгэлэнд гарсан 25 дэсийн 32 ширхэг үзмэрийн бүртгэл судалгааг бүрэн хийж баримтжууллаа. Аймгийн Нэгдсэн Музейн үзмэрийг виртуал хэлбэрт оруулах төсөл гүйцэтгэгчийг сонгон шалгаруулж, зураг төсвийг боловсруулж байна.	
2.5. Хүүхэд, залуучууд, гэр бүлийн бодлого									
Гэр бүл, хүүхэд, залуучууд, эмэгтэйчүүдийн хөгжлийг дэмжиж, иргэн бүрт хүрсэн шуурхай үйлчилгээг бий болгоно.									
58	2.5.1	Гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг бүх шатанд зохион байгуулж, “Хүчирхийлэлгүй аймаг” болох бодлогыг хэрэгжүүлнэ.	Улсын болон орон нутгийн төсөв	Гэр бүлийн хүчирхийллийг бууруулах чиглэлээр аж ахуй нэгж байгууллагад зохион байгуулсан нөлөөллийн ажил, Гэр бүлийн боловсрол олгосон сургалт, түүнд хамрагсад	2021	5 сургалт зохион байгуулж 597 иргэнд гэр бүлийн боловсрол олгосон. 2 удаагийн сургалтад 40 иргэн хамруулсан.	4 арга хэмжээнд 20 аж ахуйн нэгжийг хамруулна. 9 сургалтад 800 иргэнийг хамруулна. 5 удаагийн сургалтад архины хамааралтай 50 иргэнийг хамруулна. 7 өрхийг архины хамаарлаас гаргана.	“Хүчирхийлэлгүй аймаг зорилтын хүрээнд 4 удаагийн сургалт 4 нөлөөллийн ажил, 2 удаагийн уралдааныг зохион байгуулж 5875 хүүхэд болон насан хүрэгчид хамрагдсан. Цахим сүлжээгээр 255 удаа мэдээлж нийт хандалт: 30600 байна. Гэр бүлийн боловсрол олгох 8 модуль 75 удаагийн сургалтад давхардсан тоогоор 10698 иргэн хамрагдлаа. Байгууллагын дэргэд “Охид, хөвгүүдийн зөвлөл”-ийг ахлах ангийн 24 охид, 11 хөвгүүдийн бүрэлдэхүүнтэй байгуулан уулзалтаа зохион байгуулан зөвлөлийн дүрмийг батлаад байна. Аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн дэргэдэх “Охид, хөвгүүдийн өрөө”-г түшиглэн охид, хөвгүүдийн клубыг 120 сурагчид “Бэлгийн боловсрол”, “Гэр бүл төлөвлөлт” сэдвээр сургалт зохион байгуулсан. “Гэр бүлийн эрүүл мэндийн боловсрол” ТББ-тай хамтран “Өсвөр насны хүүхдийн жирэмслэлт”, “Гэр бүл төлөвлөлт”, “Нөхөн үржихүй” сэдэвт сургалтыг 8 ЕБСургуулийн 620 охидод сургалт зохион байгуулсан. Нийгмийн халамжийн дэмжлэг, туслалцаа зайлшгүй шаардлагатай	100%

								280 өрхийн судалгааг гаргаж архины хамааралтай 6, нэн ядуу 9, өрх толгойлсон 8, хүчирхийллийн харилцаатай 2 өрхүүдэд “Гэр бүлийн үнэ цэнэ”, “Санхүүгийн боловсрол” сэдэвт сургалт, Зан үйлийн өөрчлөлттэй 10 иргэнд “Аавын түшиг” 40 цагийн 10 модуль сургалт, албадан саатуулагдсан 53 иргэнд “Зан үйлд нөлөөлөх албадан сургалт” хөтөлбөрийн 10 модуль сургалтыг 13 удаа зохион байгуулж, сэтгэл зүйн ганцаарчилсан болон бүлгийн зөвлөгөө өгсөн. 4 төрлийн 15 удаагийн сургалтад 88 иргэнийг хамруулж. 3 иргэнийг архины эмчилгээнд хамруулсан.	
59	2.5.2	Ерөнхий боловсролын сургуулийн ахлах ангийн сурагчдын дунд гэр бүл төлөвлөлтийн талаарх мэдлэг, мэдээллийг олгох ажлыг зохион байгуулна.	Улсын болон орон нутгийн төсөв	Ахлах ангийн сурагчдын дунд “Гэр бүл төлөвлөлт”, “Үерхэл нөхөрлөл” сэдэвт сургалтад хамрагсад Сэтгэл зүйн зөвлөгөө өгөх үйлчилгээнд хамрагдсан сурагчид	2021	42 ахлах ангийн сурагч сургалтад хамрагдсан.	650 сурагч хамруулна. Өсвөр насны нийт сурагчдын 10 хувийг хамруулна.	Ерөнхий боловсролын сургуулийн ахлах ангийн сурагчдад гэр бүл төлөвлөлт, нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн ойлголт, мэдлэгийг нэмэгдүүлэх чиглэлээр 1 зөвлөл байгуулагдаж, 3 удаагийн сургалтад 1086 хүүхдүүд хамрагдан гэр бүл төлөвлөлтийн талаар мэдлэг ойлголтоо нэмэгдүүлсэн. Ерөнхий боловсролын 8 сургуулийн сэтгэл зүйчид сурагчдад сэтгэл зүйн үйлчилгээг үзүүлэх ажлыг зохион байгуулж байна.	70%
60	2.5.3	Хүүхдийг болзошгүй эрсдэл, осол гэмтэл, гэмт хэрэг, цахим орчны нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэхэд төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэдийн оролцоог	8,123,500 төгрөг	Бага насны хүүхдийг осол гэмтлээс сэргийлэх, эцэг эхийн хариуцлагыг нэмэгдүүлэх сургалт нөлөөллийн ажил, түүнд хамрагсад Зохион байгуулсан	2021	3 сургалт, нөлөөллийн ажилд 250 иргэнийг хамруулсан.	5 сургалт, нөлөөллийн ажилд 350 иргэнийг хамруулна. Хүүхэд хамгааллын явуулын үйлчилгээнд нийт хүн амын 3 хувийг үйлчилгээнд	1 удаагийн сургалт, 4 нөлөөллийн ажил зохион байгуулж, 2152 иргэнийг хамруулж, хүүхдийн өмнө үүрэг хүлээгчдийн үйл ажиллагаанд 4 удаагийн хяналт шалгалт, 1 хэлэлцүүлэг зохион байгуулсан. “Хүүхэд хамгааллын явуулын үйлчилгээ”-г 6 суманд 12 үйлчилгээг үзүүлж, үйлчилгээнд 2400 эцэг эх, асран хамгаалагч, 836 хүүхэд хамрагдлаа.	100%

		нэмэгдүүлнэ.		“Хүүхэд хамгааллын явуулын үйлчилгээ”, түүнд хамрагсад			хамруулна.		
61	2.5.4	Хүүхдийн хүмүүжил төлөвшлийн асуудалд онцгой анхаарч, гэр бүлийн гишүүн бүрт зориулсан нөлөөллийн ажлыг зохион байгуулж, эцэг, эхийн үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлнэ.	2,500,0	Хүүхдийн хөгжил, хамгаалал, эцэг, эхийн үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлэх чиглэлийн нөлөөллийн ажил,түүнд хамрагсад, Байгууллагын дэргэдэх “Эцэг эхийн зөвлөл”-ийг чадавхжуулах сургалт, нөлөөллийн ажил, түүнд хамрагсад	2021	2 арга хэмжээнд 85 байгууллагын эцэг, эхийн зөвлөлийг хамруулсан.1 аянд 29 байгууллагын 1206 иргэн оролцсон.	Шинээр 5 байгууллагад эцэг, эхийн зөвлөл байгуулж, 2 сургалтад 150 гишүүн хамруулна. 3 нөлөөллийн ажилд 1550 иргэн хамрагдана.	Шинээр 10, нийт 121 эцэг эхийн зөвлөл үйл ажиллагаагаа явуулж байна. “Эцэг эхийн зөвлөлийн анхдугаар зөвлөгөөн” зохион байгуулж, 16 сумд, 5 тосгодын 50 төрийн болон төрийн бус байгууллагын 332 алба хаагчид хамрагдсан. 6 сумдын эцэг эхийн зөвлөлийн 68 гишүүдэд зөвлөн туслах ажлыг зохион байгуулсан. Эцэг эхийн 121 зөвлөлд “Байгууллагын дэргэдэх эцэг эхийн зөвлөл, Хүүхэд хамгааллын жишиг бодлогын баримт бичиг” 600 ширхэг гарын авлагыг сурталчлан таниуллаа. “Хүүхэд эрхэм хэрэглэгч” аяны хүрээнд 782 өрх хамрагдан аюулгүй байдалд үнэлгээ хийсэн. “Миний гэр аюулгүй орчин” нөлөөллийн арга хэмжээнд сурагчдын дунд гар зургийн., эссэ бичлэгийн уралдаан зохион байгуулж 420 хүүхэд оролцсон. “Нэгдүгээрт хүүхэд аян”-ыг 2 зорилтын хүрээнд 12 арга хэмжээ төлөвлөн Хүүхэд хамгааллын үйлчилгээг 6 суманд үзүүлж 2400 эцэг эх, асран хамгаалагч, 836 хүүхдэд сургалт нөлөөлийн ажил зохион байгуулсан. “Дэлгэцийн донтолтоос сэргийлж эрүүл мэндээ хамгаалцгаая”аяныг 6 сарын аян зохион байгуулсан. Нийт 4 нөлөөллийн арга хэмжээ зохион байгуулж 4438 иргэн хамруулсан.	100%
62	2.5.5	Залуучуудын хөгжих, тэдний эрх	4,700,0	Залуучуудыг хөгжүүлэх,	2021	20 залуучуудын элч байна.	2 нөлөөллийн ажилд 250	Залуучуудын хөгжлийг дэмжих чиглэлээр 18 хөгжлийн зөвлөлийг 204	

		ашгийг хамгаалахад чиглэсэн клуб, холбоодын үйл ажиллагааг дэмжиж, хөдөөгийн залууст нөлөөллийн ажлыг хэрэгжүүлнэ.		оролцоог нэмэгдүүлсэн арга хэмжээ түүнд хамрагсад			залуусыг хамруулна. 2 сургалтад 200 залуучуудыг хамруулна.	хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулж, 17 суманд залуучуудын элчийг сонгож батламжилсан. “Про боно” нээлттэй хаалганы өдөрлөгөөр залууст мэдээлэл өгч, гарын авлага тараан, “New story” аяны хүрээнд Залуучуудын хөгжлийн салбар зөвлөл, хөгжлийн зөвлөлийг чадавхжуулах сургалтад 17 сумын төлөөлөл 73 гишүүд, ирээдүйн ээдэ мэргэжил сонголтын лекц сургалтад 475 сурагчдыг хамрууллаа. “Залуучуудын явуулын үйлчилгээ”-гээр 6 сумын залуучуудын хөгжлийн салбар зөвлөлийг хуралдуулж, төлөвлөгөө болон тулгамдаж буй асуудалд дээр нь мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгч, Мандал, Сүхбаатар сумдын 15-34 насны залуучуудад нөхцөл байдлын үнэлгээ хийж, 60 залуу гэр бүлийг сонгон авч “Гэр бүлийн төлөвлөлт, харилцаа ба хандлага”, “Төсөл хөтөлбөр хэрхэн бичих вэ?”, “Өрхийн төсөвөө хэрхэн удирдах вэ?” сэдэвт сургалт зохион байгууллаа. Зорилтот бүлгийн залуучуудад нийгэм сэтгэл зүйн дэмжлэг үзүүлэх “Сэтгэл зүйчдийн клуб”-ыг байгуулж зорилтот бүлгийн 60 гэр бүлд зөвлөгөө өгч, гэр бүлд зөвлөгөө өгөх төвөөр дамжуулан 20 гэр бүлд “Гэр бүл төлөвлөлт”, “Гэр бүлийн үнэ цэнэ”, сэдвээр сургалт зохион байгуулсан. Ёслол хүндэтгэлийн танхимаар дамжуулан гэрлэлтийн батлах олгох арга хэмжээг зохион байгуулж, Хөдөлмөр халамж үйлчилгээний газартай хамтран нээлттэй ажлын байр болон төсөл хөтөлбөрт хамрагдах талаар мэдээлэл өгч 11 иргэнийг түр ажлын	100%

								байранд зуучилсан.	
63	2.5.6	Аж ахуйн нэгж, албан байгууллагуудын нийгмийн хариуцлагын хүрээнд залуучуудын амьдрах орчин, боловсрол, гэр бүлд оруулах дэмжлэгийг нэмэгдүүлнэ.	1,000,0	Залуучуудад дэмжлэг үзүүлсэн төрийн болон төрийн бус байгууллага, аж ахуйн нэгж байгууллага	2021	Залуучуудад дэмжлэг төрийн 3, төрийн бус 2 байгууллага, аж ахуйн нэгж байгууллага дэмжлэг үзүүлж хамтран ажилласан.	Төрийн 5, төрийн бус 2 байгууллага, аж ахуйн нэгж байгууллага дэмжлэг үзүүлж хамтран ажилласан.	“Гэр бүлийн эрүүл мэндийн боловсрол” ТББ-тай хамтран “Өсвөр насны хүүхдийн жирэмслэлт”, “Гэр бүл төлөвлөлт”, “Нөхөн үржихүй” сэдэвт сургалтыг 8 ЕБСургуулийн 620 охидод сургалт зохион байгууллаа. Иргэний боловсрол төвтэй хамтран “Залуучуудын өмнө үүрэг хүлээгчдийг чадавхжуулах” сургалт зохион байгуулж 10 төрийн байгууллагын 30 албан хаагчийг хамруулсан. “Хөөрхөн зүрхнүүд” ТББ-тай хамтран “Өөрийгөө хайрлахуй” сургалтыг 192 эмэгтэйчүүдэд, “Монголын мэргэшсэн зөвлөхүүдийн холбоо” ТББ-тай хамтран “Ирээдүйн эзэд” мэргэжил сонголтын аян зохион байгуулж 830 сурагчдыг хамруулсан. Аймгийн “Хэрэглэгчийн эрх ашгийг хамгаалах нийгэмлэг”-тэй хамтран “Электрон тамхи” сургалтыг СБ сумын 7, Мандал сумын 4 нийт 11 сургуулийн 838 сурагчдад зохион байгуулсан.“Шинэ бадрах” ХХК-тай хамтран “Эрүүл хооллолт-Эрүүл ирээдүй” арга хэмжээг зохион байгуулж 52 хүүхэд, “Эерэг сэтгэлгээ-Эртэч Сэлэнгэ” клубтэй хамтран сургалтад иргэнийг хамруулснаар төрийн бус 7 байгууллагатай хамтран нөлөөллийн арга хэмжээ зохион байгуулж 2550 иргэнийг хамруулсан.	100%
64	2.5.7	Жендерийн эрх тэгш байдлыг эрхэмлэсэн соёлыг төлөвшүүлэх ажлыг бүх шатны байгууллагуудад хэрэгжүүлж,	2,0	Жендерт суурилсан хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх нийгэм сэтгэл зүйн үйлчилгээг авсан иргэн	2021	180 иргэнд сэтгэл зүйн үйлчилгээ үзүүлсэн. 5 Зөвлөмж, 5 шторкийг 8 удаа цахимаар түгээсэн.	250 иргэнд үйлчилгээг үзүүлнэ. 3 удаагийн сургалтад 70 иргэнийг хамруулж, 5 зөвлөмж иргэдэд	Жендерт суурилсан хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, түүнийг таних, даван туулах аргад сургах чиглэлээр “Өөрийгөө хайрлахуй” сургалт зохион байгуулж 192 иргэнийг хамруулсан. Гэр бүлд зөвлөгөө өгөх төвөөр дамжуулж хүчирхийллийн харилцаатай 30 гэр бүлд хосын	100%

		хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлнэ.					түгээнэ.	зөвлөгөө үйлчилгээ, эрсдэлт зан үйлийн эмгэгтэй 10 иргэнд сургалт зохион байгуулсан. Нийт 250 иргэнд үйлчилгээ үзүүлсэн. 2 аян, 3 сургалт зохион байгуулж 1015 иргэд хамрагдаж жендерийн эрх тэгш байдлын талаар ойлголтоо нэмэгдүүлсэн.	
2.6.Хөдөлмөр эрхлэлт, нийгмийн хамгаалал, даатгал									
Иргэний аж ахуй эрхлэх ур чадварыг нь хөгжүүлж, дэмжлэг үзүүлэн ажилтай, орлоготой болгоно.									
65	2.6.1	Иргэдийн эрэлт хэрэгцээнд нийцүүлэн хөдөлмөр эрхлэлтийн хүртээмжтэй бодлого, арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан	Ажил, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох зөвлөх үйлчилгээнд хамрагдсан иргэд Сул чөлөөтэй ажлын байранд зуучлах үйлчилгээнд хамрагдсан иргэд	2021	Ажил, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох зөвлөх үйлчилгээг 800 иргэдэд зохион байгуулах	Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа 800 иргэд, ажилгүй иргэдийг зуучлах 800 иргэд	Ажил мэргэжлийн чиг баримжаа зөвлөгөө өгөх үйлчилгээнд 921 иргэдийг хамрууллаа. Хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт болох ажил олгогчоос ирүүлсэн сул чөлөөтэй 1322 ажлын байрны захиалгыг иргэд олон нийтэд цахим хэлбэрээр болон өдөрлөг уулзалтаар нээлттэй ил тод байдлаар хүргэж, ажил хайгчаар бүртгүүлсэн байгаа 955 иргэнийг байнгын болон улирлын, түр ажлын байруудад зуучлан ажиллалаа.	100%
66	2.6.2	Гарааны бизнес эрхлэгч залууст бизнесээ өргөжүүлэхэд шаардлагатай мэдлэг, ур чадвар, санхүүжилт олгох арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан	Гарааны бизнес эрхлэхэд дэмжлэг үзүүлэх сургалтад хамрагдсан ажил хөдөлмөр эрхлээгүй залуучууд Ажил хөдөлмөр эрхлэхэд шаардлагатай санхүүгийн	2021	Сургалт-20 залуучууд Санхүүгийн дэмжлэг-4 залуучууд	Сургалт-30 залуучууд Санхүүгийн дэмжлэг-4 залуучууд	Ажилгүй 30 залуучуудыг гарааны бизнес эрхлэх арга зүйн сургалтад хамруулж, 4 залуучуудад хөдөлмөр эрхлэхэд боломжит санхүүгийн дэмжлэгийг үзүүллээ. Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжихээр орон нутгаас санхүүжүүлж буй “СЭЛЭНГЭ-СТАРТ-АП” арга хэмжээг зохион байгуулж, шалгарсан залуучуудын 3 бүлэгт тус бүр эргэн төлөх нөхцөлгүй 10.0 сая төгрөг,	100%

				дэмжлэг авсан залуучууд				Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндэсний зөвлөлөөс баталсан “Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр”-ийн “ШИЛДЭГ СТАРТ-АП” арга хэмжээг зохион байгуулж, шалгарсан шилдэг 1 иргэнд эргэн төлөх нөхцөлгүй 10.0 сая төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэг олгож, гарааны бизнесийг нь дэмжин ажиллалаа.	
67	2.6.3	Хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллийн нэгдсэн санг баяжуулж, ажилгүй иргэдийн тоог бууруулна.	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан	Судалгаанд хамрагдсан шинэ ажлын байр	2021	Хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллийг тухай бүрт LMIS буюу хөдөлмөрийн зах зээлийн мэдээллийн нэгдсэн санд оруулсан байна.	1000 ажлын байр Мэдээллийн сан 60 хувь баяжигдсан байна	Хүн амын ажилгүйдэл ядуурлыг бууруулах, хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогыг орон нутагт хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд төр, хувийн хэвшил болон тусгай сангуудын эх үүсвэрээр тайлант хугацаанд шинээр 1210 ажлын байр бий болгож мэдээллийн санг баяжуууллаа. Шинээр бий болсон ажлын байрыг эдийн засгийн ангиллаар нь авч үзвэл: ХАА-19.0 хувь, Боловсруулах үйлдвэр-9.0 хувь, Уул уурхай-9.0 хувь, Боловсрол–3.0 хувь,барилга-13.0 хувь, Бөөний болон жижиглэн худалдаа-9.1 хувь бусад салбарт 37.9 хувь болсон байна.	100%
68	2.6.4	Олон улсын “Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн удирдлагын тогтолцоо”-г зарим аж ахуй нэгж байгууллагад нэвтрүүлнэ		Олон улсын Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал эрүүл ахуйн удирдлагын тогтолцооны стандартын талаар зохион байгуулсан сургалт, өдөрлөг, аянд хамрагдсан аж ахуйн нэгж, байгууллага	2021	2 удаагийн өдөрлөг, 5 удаагийн сургалт зохион байгуулж, 10 аж ахуйн нэгж байгууллагын 200 гаруй албан хаагчдыг хамруууллаа.	Зохион байгуулсан сургалтын тоо -5 Зохион байгуулсан өдөрлөг тоо -2 Хамрагдсан аж ахуйн нэгжийн тоо-10	Аймгийн ХАБЭА-н зөвлөл, Аймгийн үйлдвэрчний эвлэлийн холбоо, Ажил олгогч эздийн холбоотой хамтран нийт 156 аж ахуй нэгж, байгууллагын 783 ажилтан, албан хаагчдад Хөдөлмөрийн тухай хууль, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, ажлын байран дахь осол гэмтлээс хэрхэн сэргийлэх тухай үзүүлэх сургалтыг 5 удаа зохион байгуулж ажиллалаа. ХАБЭА-н зөвлөлтэй хамтран нийт 22 аж ахуй нэгж, байгууллагын 500 ажилтан, албан хаагчдад Хөдөлмөрийн	90%

								аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн удирдлагын тогтолцооны стандарт болон ажлын байран дахь осол гэмтлээс хэрхэн сэргийлэх тухай сургалтыг "ХАБЭА-н сарын аяны хүрээнд зохион байгуулан ажиллалаа.	
69	2.6.5	Ахмад настны хөгжил, хамгааллын үйл ажиллагааг тогтмолжуулан, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан	Зөвлөн туслах үйлчилгээг зохион байгуулах ахмад мэргэжилтнүүд	2021	Аж ахуй болон өрхийн үйлдвэрлэл эрхлэхэд нь зориулан эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй санхүүгийн дэмжлэгт 8 ахмад настныг хамруулллаа. Ахмад настнуудыг ахмадын амралт сувилал, (Ковид-19) цар тахлын улмаас зохион байгуулаагүй.	5 ахмад мэргэжилтнээр зөвлөх үйлчилгээ үзүүлнэ. 8 ахмад настныг хамруулна. Сувилалд 3243 ахмадыг хамруулна.	Ахмад мэргэжилтнүүдийн ажил, хөдөлмөрт оролцох оролцоог нэмэгдүүлж, мэдээллийн сан үүсгэн, тэдний мэдлэг, ажлын туршлагыг өсвөр хойч, залуу үеийнхэнд өвлүүлэх, зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүлэх болон хувиараа аж ахуй эрхэлж орлогоо нэмэгдүүлэх хүрээнд мэргэжлийн ур чадвартай 27 ахмад мэргэжилтнээр боловсрол, соёл, эрүүл мэнд, хууль эрх зүй, мал аж ахуй, хөдөө аж ахуй, газар тариалан, төрийн захиргаа, цаг уур, санхүү бүртгэл статистик чиглэлээр зөвлөгөө мэдээлэл өгүүлж, 21069.0 мянган төгрөгийн урамшууллыг олголоо. Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангаас Ахмадын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөрийн хүрээнд эргэн төлөгдөх нөхцөлтэйгөөр 27 ахмад настанд 125000.0 мянган төгрөгийн санхүүгийн дэмжлэгийг олгож, 27 ажлын байрыг шинээр бий болгон ахмад настнуудын үйл ажиллагааг өргөжүүлж, тогтвортой үйл ажиллагаа явуулах боломжийг олгож өрхийн орлогыг нэмэгдүүллээ. 1387 ахмад настан 221570.0 мянган төгрөг, дотоодын рашаан сувилалд 851 ахмад настанд 113586.4 мянган төгрөгийн хөнгөлөлтийг олголоо.	100%

70	2.6.6	Албан бус салбарт хөдөлмөр эрхэлж байгаа иргэд болон малчдын нийгмийн даатгалын хамрагдалтыг нэмэгдүүлнэ.	Батлагдсан төсөв	Малчид болон албан бус хөдөлмөр эрхлэгч иргэдэд нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг сурталчлах арга хэмжээ, түүнд хамрагсад Сайн дурын даатгалд хамрагдсан малчид болон албан бус хөдөлмөр эрхлэгч иргэд	2021	33 удаа, 4203 иргэнд сурталчилж, 388 иргэн сайн дурын даатгалд хамрагдана.	34 удаа, 4413 иргэнд сурталчилж, 408 иргэн сайн дурын даатгалд хамрагдана.	Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг сурталчлах ажлыг иргэдэд аймгийн хэмжээнд 6 удаа зохион байгуулан 121 иргэдийг хамруууллаа. Малчид болон албан бус хөдөлмөр эрхлэгч 485 иргэдийг сайн дурын даатгалд хамруулсан.	70%
71	2.6.7	Сайн дурын даатгалд хамрагдагсдын тоог нэмэгдүүлнэ.	Батлагдсан төсөв	Иргэдэд нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг сурталчлах ажлыг зохион байгуулах Сайн дурын даатгалд хамрагдсан иргэд	2021	3 удаа зохион байгуулж, 85 хүн иргэн хамрагдсан. Сайн дурын даатгалд 1380 иргэн хамрагдсан.	4 удаа зохион байгуулж, 100 иргэн хамруулна. Малчид болон албан бус хөдөлмөр эрхлэгч 1449 иргэдийн хамруулна.	Нийгмийн даатгалын хууль тогтоомжийг малчид болон албан бус хөдөлмөр эрхлэгч иргэдэд сурталчлах ажлыг зохион байгуулан 35 удаа 3742 иргэдийг хамруууллаа. Нийгмийн даатгалын сайн дурын хамрагдалтыг нэмэгдүүлэх зорилгоор оны эхнээс А/10 тоот хийх ажлын төлөвлөгөө гарган биелэлтийг сар, улирал бүр дүгнэн ажиллаж, малчид болон албан бус хөдөлмөр эрхлэгч 485 иргэн, ажил хөдөлмөр эрхлээгүй иргэд, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчид, оюутан 1533 иргэдийг хамруууллаа.	100%
72	2.6.8	Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн	-	Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн	2021	**-**	-	Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн нэрийн дансны үлдэгдлийн тодорхой хэсгийг гэр бүлд нь өвлүүлэх ажлыг	

		нэрийн дансны үлдэгдлийн тодорхой хэсгийг гэр бүлд нь өвлүүлэх ажлыг хэрэгжүүлнэ.		нэрийн дансны тодорхой хэсгийг өвлөсөн гэр бүл				хэрэгжүүлээгүй болно.	0%
73	2.6.9	Иргэн бүрийг эрүүл мэндийн даатгалын хөнгөлөлтөөр урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх эрүүл мэндийн үзлэг, оношилгоонд тогтмол хамруулах ажлыг зохион байгуулна.	Улс, орон нутгийн төсөв	Эрүүл мэндийн даатгалын цахим сурталчилгаа	2021	Иргэдэд эрүүл мэндийн даатгалаар үйлчлүүлэх мэдлэгийг дээшлүүлэх 5 удаагийн цахим сурталчилгааг зохион байгуулсан.	Иргэдэд эрүүл мэндийн даатгалаар үйлчлүүлэх мэдлэгийг дээшлүүлэх 10 удаагийн цахим сурталчилгааг зохион байгуулна.	Иргэн бүр цаг хугацаа, орон зайнаас үл хамааран эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэлийн мэдээллийг ЭМДЕГ-ын цахим хуудаснаас харах боломжийг бүрдүүлж, И-баримт аппликейшнийг ашиглан даатгалаа төлж, эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг цаг хугацаа алдалгүй авах боломжтой болсон. Иргэдэд эрүүл мэндийн даатгалаар үйлчлүүлэх мэдлэгийг дээшлүүлэх 276 удаагийн цахим сурталчилгааг зохион байгуулж, 790 иргэд хандалт хийсэн байна. Аймгийн Нэгдсэн эмнэлэгт Эрүүл мэндийг дэмжих төвийг байгуулснаар иргэн бүр эрүүл мэндийн даатгалын хөнгөлөлтөөр урьдчилан сэргийлэх, эрт илрүүлэх эрүүл мэндийн үзлэг, оношилгоонд тогтмол хамрагдах боломжтой боллоо.	100%
74	2.6.10	Тусгай хэрэгцээт иргэдийг хөгжүүлж, оролцоог хангаж, ээлтэй орчин, хөдөлмөрлөх нөхцөл, боломжийг сайжруулна.	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг ажиллуулах, хөдөлмөрлөх нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх талаар ойлголт өгөх сургалт сурталчилгаа, түүнд хамрагсад	2021	Сургалт сурталчилгааг 2 удаа зохион байгуулж, 10 аж ахуйн нэгж байгууллагыг хамруулсан.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг ажиллуулж, зохион байгуулсан сургалтын тоо 2, хамрагдсан аж ахуйн нэгжийн тоо 10	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих санхүүгийн дэмжлэгт хамрагдах хүсэлт иргүүлсэн болон санхүүгийн дэмжлэгт хамрагдсан хөгжлийн бэрхшээлтэй 83 иргэд “Сонор” сургалтын байгууллагатай хамтран аж ахуй эрхлэлтийн зээлийн өмнөх болон дараах сургалтыг зохион байгуулж, 2059.0 мянган төгрөгийг зарцуулсан. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг богино хугацаанд мэргэжлийн ур чадвар эзэмшүүлэх хөдөлмөр эрхлэлтийн сургалтад Сайхан, Сант, Мандал сумын 8 иргэдийг тогооч, гоо засалч мэргэжлээр сургаж,	100%

								ХЭДСангаас 2541.0 мянган төгрөгийг зарцуулж, хөгжлийн бэрхшээлтэй 8 иргэнийг байнгын ажлын байраар ханган ажиллалаа. “Хөгжлийн шийдэл” ТББ “Best хөтөлбөр”, аймгийн Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн нэгдсэн холбоо, Сүхбаатар сумын ЗДТГ-тай хамтран үзэсгэлэн, яармаг арга хэмжээг зохион байгуулж, 14 сумын 30 хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн оролцож өөрсдийн үйлдвэрлэсэн 18 нэр төрлийн бараа бүтээгдэхүүнийг сурталчилан борлуулахад нь дэмжлэг үзүүллээ.	
ГУРАВ. ЭДИЙН ЗАСГИЙН БОДЛОГО									
3.1.Хөдөө аж ахуйн бодлого									
Байгальд ээлтэй, уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицсон цогц, эрсдэл даах чадвартай, нийгмийн хөгжлийн чиг хандлага, хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн, эрчимжсэн хөдөө аж ахуйг хөгжүүлж эрүүл, аюулгүй хүнсний хангамжийг сайжруулна.									
75	3.1.1	Атрын 4-р аяныг хэрэгжүүлж, газар тариалангийн тогтвортой үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.	-	Бордоотой тариалдаг талбай хэмжээ, Нэг га талбайгаас хураан авах ургацын хэмжээ /үр тариа, төмс, хүнсний ногоогоор/	2021	1.Бордоотой тариалдаг талбай 110,0 мян.га 2.Нэг га талбайгаас 3. үр тариа 13 цн 4.Төмс 117.9 цн 5.Хүнсний ногоо 121.5 цн	1.Бордоотой тариалдаг талбай 110,0 мян.га 2.Нэг га талбайгаас хураан авах ургац 3.үр тариа 12 цн 4.Төмс 120.0 цн 5.Хүнсний ногоо 140.0 цн	“Атрын 4 тариалангийн тогтвортой хөгжлийн аян”-ыг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулж, сум болон холбогдох газруудад хүргүүлэн хэрэгжилтийг хانган ажиллаж байна. Засгийн газраас Эрүүл мэндээ хамгаалж эдийн засгаа сэргээх 10 их наядын цогц төлөвлөгөөний “Хөдөө аж ахуйг дэмжих” зээлд 64 аж ахуйн нэгж, иргэнд 3.5 тэрбум төгрөгийн 3 хувийн хүүтэй зээлийг олгосон бөгөөд аяны хүрээнд тариаланчдын техник хангамжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор ОХУ, Беларус улсаас малчид тариаланчдад зориулсан техник тоног төхөөрөмжийг хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр олгож, тариаланчдын техник шинэчлэлд дэмжлэг үзүүлсэн. “Өрхийн тариалан хөдөлгөөн”-ийг өрнүүлж, 7.5 тн хүнсний ногооны үрийг 80 хувийн хөнгөлөлттэй үнээр	100%

								17 суманд олгож, энэ онд үр тариа нэгж га талбайгаас 14 цн, төмс нэгж га талбайгаас 123.9 тн, хүнсний ногоо нэгж га талбайгаас 129.8 цн ургац хураан авсан. Атрын 4 дүгээр аяны хөгжил, газар тариалангийн салбарын өрсөлдөх чадвар, тариалангийн бүс нутагт эрчимжсэн мал аж ахуйг хөгжүүлэх зорилгоор "Сэлэнгэ ногоон хөгжил" бодлогын баримт бичгийн төсөлд хийх ажлын талаар санал оруулж, боловсруулах ажлыг эхлүүлээд байна.	
76	3.1.2	Газар тариалангийн үйлдвэрлэлд орчин үеийн дэвшилтэд техник, технологийг нэвтрүүлж, тариалангийн талбайн хөрсний үржил шимийг хамгаалан ойн зурвас, хашаажуулах төслийг хэрэгжүүлж, эрдэм шинжилгээний байгууллагууд, төр, хувийн хэвшлийн оролцоотойгоор ирээдүйтэй болон нутагшсан үрийн хангамжийг нэмэгдүүлнэ.	Улсын төсвийн болон ААН-ийн хөрөнгө оруулалт	Ойн зурвас, хашаажуулсан талбай, нутагшсан үрийн хэмжээ	2021	300 га талбайд ойн зурвас 211.0 га талбайг хашаажуулсан. 15.0 тн нутагшсан улаан буудайн үр нөөцөлсөн.	Тариалангийн талбайн хашаажуулалтыг бүртгэлжүүлж 220.0 га талбайд хүргэнэ, тариалангийн 300 га талбайд ойн зурвас байгуулна, Жилд 16.0 тн улаан буудайн үр нөөцөлнө.	Тариалангийн талбайн хөрсний үржил шимийг салхи, ус борооны элэгдэл, эвдрэлээс хамгаалах, чийг хуримтлуулах, хөрсний бүтцийг тогтвортой сайжруулах зорилгоор Алтанбулаг, Хушаат, Ерөө, Орхон сумдын 159 га тариалангийн талбайд нийт 29,9 км ойн зурвас байгуулж, 17 суманд 50 тн овьёосны үрийн дэмжлэг үзүүлсэн. 2022 онд Шаамар, Хүдэр, Орхон сумдын 4645 га талбайд хашаажуулалтын ажил хийгдэж бүртгэлжүүлж, нийт 115.1 мянган га хашаажуулсан. Аймгийн хэмжээнд аж ахуйн нэгж, иргэн өөрийн үрийн хэрэгцээнд зориулан 17.0 мянган тн үрийг нөөцөлсөн нь ирэх онд тариалах нийт хэрэгцээт үрийн нөөцийн 90 хувийг бүрдүүлж, “Дархан 74”, “Дархан 131”, “Дархан 144”, “Халх гол 1”, “Дархан-193”, “Дархан-530”, “Дархан-325”, “Дархан-181”, “Дархан-172”, “Алтайский-75”, “Алтайская-325”, “Бурятская остистая” сортууд ирээдүйтэй, “Дархан-181”, “Алтайский	100%

								100", "Алтайский 501" сортуудын үрийг нутагшуулж, үрийн хангамжийг нэмэгдүүлсэн.	
77	3.1.3	Усалгаатай тариаланг хөгжүүлэх, мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран услах боломжтой талбайн судалгааг хийж, усалгаатай талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.	АХБ-ны санхүүжилтээр	Нэмэгдсэн усалгаатай тариалангийн талбайн хэмжээ	2021	Усалгаатай 8 га талбай байна.	Зүүнбүрэн, Сант сумын хуучин услалтын системийг сэргээн засварлаж ашиглалтад оруулж, усалгаатай 9 га талбайд тариалалт хийнэ.	Мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран аймгийн хэмжээнд услах боломжтой талбайн судалгааг гаргаж, 30 аж ахуйн нэгж 5.3 мянган га усалгаатай талбайд үр тариа, 3.8 мянган га усалгаатай талбайд төмс, хүнсний ногоог тариалж, Орхон, Жавхлант, Сайхан, Сант сумдад шинээр 209.9 га талбайд услалтын системийг ашиглалтад оруулж, Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр Сант суманд ашиглагдаж байсан Ивэн голын 240 га талбайг услах хүчин чадалтай услалтын системийн засвар, шинэчлэлийн ажлыг хийж, усалгаатай талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэн ажилласан. Усалгаатай тариаланг хөгжүүлэх, мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран услах боломжтой талбайн судалгааг хийж, усалгаатай талбайн хэмжээг 5 хувиар нэмэгдүүлсэн.	100%
78	3.1.4	Агротехникийн засвар үйлчилгээний төв байгуулах санал, санаачилгыг дэмжиж хамтран ажиллана.	Аж ахуйн нэгжийн хөрөнгө оруулалтаар	Агротехникийн засвар үйлчилгээний төв байгуулах боломжит сумын судалгаа хийсэн эсэх	2021	-	Агротехникийн засвар үйлчилгээний төв байгуулах боломжит сумын судалгааг гаргана.	Аймгийн хэмжээнд үр тарианы үйлдвэрлэл эрхэлдэг 278 аж ахуйн нэгж, 161 иргэний 141 нэр төрлийн 775 трактор, 292 тракторын чиргүүл, 426 үр тарианы комбайн, 58 түлш зөөгч машин, 348 сийрүүлүүр хавагч, 1170 борной, 243 анжис, 842 үр суулгах машин, 43 төмс хүнсний ногооны сийрүүлүүр, 203 ургамал хамгаалах машин, 68 төмс хураах машин, 103 хадуур, 111 тармуур, 78 хаман боогч, 350 үтрэмийн машин, 37 жинлэх төхөөрөмж, 389 засварын газрын төхөөрөмжөөр уринш тариалалт, ургац хураалтын ажлыг хийж, Оросын холбооны улсын	70%

								Буриад улсын хамтын ажиллагааны хүрээнд тариаланчдыг сэлбэг хэрэгслээр хангах, засварын төв буюу сэлбэг, худалдаа засвар үйлчилгээний төвийг байгуулах саналыг 17 сумаас авч Хүнс, хөдөө аж ахуйн яаманд хүргүүлээд байна.	
79	3.1.5	Хүлэмжийн болон зоорины аж ахуй эрхлэлтийг дэмжиж, шинэ ургацын ногооны хангамжийг нэмэгдүүлнэ.	Улс, аймгийн төсөв болон ААН-ийн хөрөнгө оруулалт	Шинээр байгуулагдсан хүлэмж, зоорины тоо, хэмжээ Шинэ ургацын ногооны тариалсан талбайн хэмжээ	2021	Хамгаалагдсан хөрсний талбайн хэмжээ 5.7 га, Төмс 2200 га Хүнсний ногоо 2500 га, Зоорийн багтаамжийг 28701 тн-оор нэмэгдүүлсэн.	122 хүлэмж шинээр, төмс 2400 га, хүнсний ногоо 2600 га талбайд тус тус тариалж, 300 тн-ын зоорийн ажлыг эхлүүлсэн байна	Хүлэмжийн аж ахуй эрхлэгчдийг дэмжих, шинэ ургацын хүнсний ногооны тариалалтыг нэмэгдүүлэх зорилгоор орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө оруулалтаар тус бүр 3 сая төгрөгний өртөгтэй 32м2 хэмжээтэй 19, Баянгол, Мандал сумдад "Япон улсын ядуурлаас бууруулах төсөл"-өөс тус бүр 5,7 сая төгрөгний өртөг бүхий 15,3 сая төгрөгний өртөг бүхий 9, “Дэлхийн Зөн” Олон Улсын байгууллагаас буцалтгүй тусламжаар Сүхбаатар, Шаамар сумдад тус бүр 2.8 сая төгрөгний өртөгтэй 19, Зүүнбүрэн суманд “Шинэ хөдөө” төслийн хүрээнд 60 м2 бүхий 60 ширхэг буюу 1 тэрбум 222.7 сая төгрөгний үнэ бүхий 122 ширхэг хүлэмжийг шинээр олгож,хүлэмжийн талбайн хэмжээ 5712 м2-ээр нэмэгдсэн. Аймгийн хэмжээнд “Өрхийн тариалан хөдөлгөөн”-ийг өрнүүлж, Хушаат сумын "Элит үр" ХХК-тай хамтран “Сэлэнгэ-5” сортын төмсний үрийг үржүүлж, Ерөө, Сүхбаатар, Хүдэр, Орхон, Хушаат, Сант, Баруунбүрэн сумдын 21 иргэнд 50 тн үрийн төмс, "Хүнсний ногоо" хөтөлбөрийн хүрээнд 136.7 сая төгрөгийн 7.5 тн хүнсний ногооны үрийг 80 хувийн хөнгөлөлттэй үнээр 17 суманд олгож, 2150 га талбайгаас 27.0 мянган тн төмс, 3639 га талбайгаас 47.1 мянган	100%

								тн хүнсний ногоог хураасан. 2022 онд Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтаар Сүхбаатар суманд 1000 тн бүрэн автомажсан зоорь барихаар газрын асуудлыг шийдвэрлэж, техник эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулж мөн Ерөө суманд 100 тн багтаамжтай зоорийн барилгын ажил 90 хувьтай хийгдэж байна.	
80	3.1.6	”Жимс жимсгэнэ” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн, тариалах талбайн хэмжээ, нэр төрлийг олшруулж, боловсруулах үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлнэ.	100.0	Тариалах талбайн хэмжээ Жимс, жимсгэнэ боловсруулах цехийн тоо	2021	Жимс жимсгэнэ боловсруулах цехийн үйл ажиллагаатай танилцаж, туршлага солилцох арга хэмжээг зохион байгуулсан.	20 га талбайд тариалалт хийж, жимс жимсгэнэ боловсруулах цехийн үйл ажиллагаатай танилцаж, туршлага солилцох арга хэмжээг зохион байгуулна	Япон улсын Шизуока мужийн Хөдөө аж ахуй, ойн технологийн судалгааны хүрээлэн, "Монгол ногоо төсөл" “Хүнсний ногоо, жимс жимсгэнэ тариалалт”, тус тус хамтран "Жимс, жимсгэнэ үйлдвэрлэлд эрүүл хүнс-хөдөө аж ахуйн зохистой дадал-зах зээлийн боломж” онлайн цуврал сургалтыг сумдын хөдөө аж ахуй хариуцсан мэргэжилтнүүд, төмс, хүнсний ногоо тариалагч, жимс жимсгэний чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхлэгч иргэд, аж ахуйн нэгжүүдэд үе шаттайгаар цахимаар зохион байгуулсан. 2022 онд жимс, жимсгэний аж ахуй эрхэлдэг 475 иргэн, 5 аж ахуй нэгж 1033 га талбайд жимс, жимсгэнэ тариалж 380.7 тн жимс хураан авч, шинээр 30.1 га талбайд чацаргана, үхрийн нүд, алим, чавга, бусад жимс, жимсгэний нийт 39.9 мянган ширхэг тарьц суулгацыг тариалсан. Шаамар сумын “Питомник” ХХК, Баянгол сумын “Гурван сээр” ХХК-ий мод үржүүлгийн 30 га талбайд 32 нэр жимс жимсгэний тарьц суулгац тариалж, 2000-3000 ширхэг суулгац бэлтгэж, 67,0 мянган ширхэг суулгацыг зах зээлд нийлүүлсэн. Монгол Улсын Их Хурлын "Хүнсний	100%

								хангамж, аюулгүй байдлыг хангах талаар авах зарим арга хэмжээний тухай" 36 дугаар тогтоолын хүрээнд жимс, жимсгэнэ боловсруулах цех байгуулах саналыг 17 сумаас авч, Сүхбаатар суманд жимс, жимсгэнэ боловсруулах цех байгуулах саналыг хүргүүлсэн.	
81	3.1.7	Тариалангийн бүс нутагт эрчимжсэн мал аж ахуйн суурин, хагас суурин мал аж ахуйг эрхлэн бэлчээрийн мал аж ахуйгаас татгалзаж, “Сэлэнгэ мах”, “Сэлэнгэ сүү”, “Нарийн нарийвтар ноост хонь” төслийг хэрэгжүүлнэ.	Улс, орон нутгийн төсөв	“Сэлэнгэ мах”, “Сэлэнгэ сүү”, “Нарийн нарийвтар ноост хонь” төслийг хэрэгжүүлсэн эсэх	2021	Цэвэр эрлийз Орхон үүлдрийн хонь 5010, Хангай үүлдрийн хонь 5740, Ерөө үүлдрийн хонь 1383 хонь буюу 421.0 мянган толгой цэвэр эрлийз мал байна.	Мах, сүүний чиглэлийн үхрийн аж ахуй эрхлэгчдийг дэмжиж, өсвөр насны үржлийн үхрийг нийлүүлсэн байна, цэвэр эрлийз Орхон Хангай, Ерөө үүлдрийн хонины аж ахуй эрхлэгчдийг дэмжин хамтаран ажиллана.	Газар тариалангийн бүс нутагт малын тоо толгойг бууруулж чанаржуулж нэгжээс авах ашиг шимийг нэмэгдүүлэх зорилгоор “Хөдөө аж ахуйн талаар баримтлах бодлогын баримт бичиг”-ийг боловсруулан иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлэхэд бэлтгэж, мал аж ахуй эрхлэх чиглэлийг бүсчлэх, малын тоо толгойг бэлчээрийн даацад тохируулан бууруулах бодлого барин, “Сэлэнгэ малчин” аймгийн хөтөлбөр боловсруулах судалгаа мэдээллийг сумдаас авч төслийг боловсруулж байна. 2022 онд Цэвэр эрлийз малын бүртгэл мэдээллийг сан нийт 21.0 мянган толгой малын мэдээллийг байршуулж, 2.3 мянган адуу, 12.1 мянган үхэр, 122.5 мянган хонь, 132.1 мянган ямаа нийт 269 мянган толгой мал буюу 67.25 хувь, 9.6 мянган тн махыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулсан. Орон нутагт ажлын байр бий болгох, жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх зорилгоор арьс боловсруулах тоног төхөөрөмж сойзон махлагч 4 ширхэг, сүүнээс цөцгий ялгах төхөөрөмж 23 ширхэг, бяслаг үйлдвэрлэх төхөөрөмж 3 ширхэгийг манай аймагт гэрээ байгуулан эргэн төлөх нөхцөлтэйгөөр олгож өгөх хүсэлтийг Хүнс, хөдөө аж	100%

								ахуйн яаманд хүргүүлсэн.	
82	3.1.8	Сэлгээн дэх таримлын төрөл зүйлийг нэмэгдүүлэх замаар тариаланд ашиглагдах боломжтой атар болон атаршсан газрыг эргэлтэнд оруулан тэжээлийн ургамал тариалалтыг нэмэгдүүлж, баяжуулсан тэжээлийн үйлдвэрлэлийг хөгжүүлнэ.	Улс, аймгийн төсвийн болон ААН-ийн хөрөнгө оруулалт	Тэжээлийн ургамал тариалалтыг нэмэгдүүлсэн талбайн хэмжээ Шинээр байгуулагдсан тэжээлийн цех	2021	8.9 мянган га, 5 тэжээлийн үйлдвэртэй	Тэжээлийн ургамлыг 10.0 мян.га талбайд тариалж, тэжээлийн 1 үйлдвэр байгуулна.	Энэ онд арвай 4.5 мянган га, овьёос 4.8 мянган га, гурвалжин будаа 300 га, тэжээлийн ургамал 12.9 мянган га, тосны ургамал 47.9 мянган га талбайд тариалалт хийж, сэлгээнд оруулан нэр төрлийг нэмэгдүүлсэн. Баянгол, Сант сумдад тэжээлийн ургамал тариалах зориулалтаар 5 нэгж талбарын 23,09 га газрыг эзэмшүүлсэн. 10 сумын 21 малчинд 10 тн овъёосны үрийн дэмжлэг үзүүлж, 46.5 га талбайгаас 11.2 мянган боодол 281 тн ногоон тэжээл хураан нөөцөлсөн. Тайлант онд 11,6 мянган тн ногоон тэжээл, 18,9 мянган тн үйлдвэрийн тэжээл, 4,8 мянган тн дарш, 62,5 тн гар тэжээл, 9,5 мянган тн эрдэс тэжээл бэлтгэж, баяжуулсан тэжээлийн үйлдвэрлэлийг Мандал, Орхон сумдын сум хөгжүүлэх сангаас 30 сая төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээлийг олгосноор тэжээл үйлдвэрлэл 3 хувиар нэмэгдсэн.	100%
83	3.1.9	Мал сүргийг гоц халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эмчлэх эрүүлжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, мал аж ахуйн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүний экспортын боломжийг нээнэ.	-	Мал сүргийг гоц халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эмчлэх эрүүлжүүлэх ажлыг зохион байгуулсан эсэх	2021	Гоц халдварт өвчингүй тайван бүс нутаг	Мал сүргийг гоц халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эмчлэх эрүүлжүүлэх ажлыг зохион байгуулж, гоц халдварт өвчингүй тайван бүс нутаг хэвээр хадгална.	Аймгийн хэмжээнд мал, амьтны эрүүл мэндийн үзлэг тандалтад 91 сая төгрөгний 932.0 мянган тун хуурай, 118 сая төгрөгний 3388 литр шингэн вакцин, шингэлэгчийг хүлээн авч, хүйтэн хэлхээний горимыг баримтлан сумдад олгож, технологит хугацаанд давхардсан тоогоор 7.9 сая толгой мал, амьтанг хамруулж, аймгийн Засаг даргын 2022 оны А/169, А/388, А/176, А/197 дугаар захирамжаар 648.7 мянган толгой мал амьтанд шүлхий өвчний, 121.6 мянган толгой мал амьтанд арьс товруутах өвчний, 1.2 сая толгой мал амьтанд халдварт өвчний, 5.3 сая толгой мал, амьтанд	100%

								шимэгчтэх өвчний, 432.0 мянган төл малыг бруцеллёз өвчний урьдчилан сэргийлэх дархлаажуулалтад 100 хувь хамруулсан. Лабораторийн шинжилгээнд 78.4 мянган сорьц дээж, импортын 388 сорьц дээжинд шинжилгээг олон улсын стандарт, арга зүйн дагуу хийж баталгаажуулж, мал эмнэлгийн цахим системд 8.2 мянган гэрчилгээгээр 160.2 мянган толгой мал амьтанд шилжилт хөдөлгөөн хийгдэж, 21.2 мянган гэрчилгээгээр 3.6 сая кг мах, махан бүтээгдэхүүн, 50 кг борц, 86.8 мянган кг дайвар бүтээгдэхүүн, 11,0 сая литр сүү, сүүн бүтээгдэхүүн, 59.7 мянган ширхэг арьс шир, 119.6 мянган кг ноос, ноолуур, 10.9 мянган ширхэг өндөг, 2.1 мянган кг зөгийн балд хянан баталгаа хийж хүнсний аюулгүй байдлыг ханган ажилласан. Ариутгал халдваргүйтгэлийг 33.9 объектын 5.1 сая м2 талбайд 117.6 хувийн гүйцэтгэлтэй өвчингүй, тайван байдлаа хадгалан ажилласан.	
84	3.1.10	Сүхбаатар суманд “Мал эмнэлгийн лаборатори” байгуулна.	-	Сүхбаатар суманд “Мал эмнэлгийн лаборатори” байгуулсан эсэх	2021	Газрын асуудлыг Сүхбаатар суманд шийдвэрлэсэн.	1 BSL-зэрэглэлийн лаборатортой болно.	Азийн хөгжлийн банкны “Ургамал, малын эрүүл ахуй, хүнсний аюулгүй байдлыг хангах хэрэгслийг сайжруулах” төслийн хүрээнд мал эмнэлгийн лабораторийн барилгын ажил 80 хувьтай хийгдэж, 56 нэр төрлийн 998,0 сая төгрөгийн багаж тоног төхөөрөмж, 94.5 сая төгрөгний оношлуур, эм урвалж, 102 нэр төрлийн 133.9 сая төгрөгний лабораторийн тавилга хэрэгслийг нийлүүлсэн.	100%
85	3.1.11	"Мал эмнэлгийн ариутгал, халдваргүйтгэл, хяналт шалгалтын	-	Мал эмнэлгийн ариутгал, халдваргүйтгэл, хяналт шалгалтын	2021	"Мал эмнэлгийн ариутгал, халдваргүйтгэл, хяналт	"Мал эмнэлгийн ариутгал, халдваргүйтгэлхян алт шалгалтын	Улс, аймаг, орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар “Мал эмнэлгийн ариутгал, халдваргүйтгэл, хяналт шалгалтын нэгдсэн цэг”-ийг Тахилт,	

		нэгдсэн цэг”-ийг Тахилт, Хөшөөтийн даваанд байгуулна.		нэгдсэн цэг”-ийг байгуулсан эсэх		шалгалтын нэгдсэн цэг”-ийг Тахилт, Хөшөөтийн даваанд байгуулах ажлын бэлтгэлийг ханган ажилласан.	нэгдсэн цэг”-ийг Тахилт, Хөшөөтийн даваанд байгуулна.	Хөшөөтийн даваанд байгуулахаар судалгаа хийгдэж байна.	30%
86	3.1.12	"Хөдөө аж ахуйн их сургууль”-ийн салбарыг байгуулах ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.	-	“Хөдөө аж ахуйн их сургууль”-ийн салбар сургууль байгуулсан эсэх	2021	“Хөдөө аж ахуйн их сургууль”-ийн салбар сургууль байгуулах суурь судалгааны ажил хийгдсэн.	“Хөдөө аж ахуйн их сургууль”-ийн салбар сургууль байгуулах чиглэлээр ТЭЗҮ батлуулна.	Сүхбаатар сумын 4 дүгээр багт баригдах “Хөдөө аж ахуй, био технологийн их сургууль”-ийн барилгын техник, эдийн засгийн үндэслэл, зураг, төсөв боловсруулах ажлыг “Инженер Геодези” ХХК хийж гүйцэтгэн суурь судалгааны тайланг хүлээлгэн өгсөн.	70%
3.2 Байгаль орчин									
Байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн баялгийг зүй зохистой ашиглаж, дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлж, хүрээлэн буй орчны бохирдол, доройтлыг бууруулж, иргэдийн эрүүл орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.									
87	3.2.1	Ус, хөрсийг хамгаалж, цөлжилт, бэлчээрийн доройтлоос сэргийлэн ойн зурвасыг нэмэгдүүлнэ.	206.0	Ойн зурвас байгуулсан талбай	2021	17 суманд 50 тн овьёосны үрийг үнэ төлбөргүйгээр олгож, 5 нэгж талбарын 23,09 га газрыг эзэмшүүлж, нөхөн сэргээж, тарималжуулсан.	2 сум тус бүр 10 га талбай ойн зурвастай болж, Орхон суманд хөв, цөөрөм байгуулж, саарал ус ба борооны усыг дахин ашиглах боломжийг тодорхойлж, Аймгийн нэгдсэн судалгаанд үндэслэн чөлөөлөх бэлчээрийн хэмжээ, тарималжуулах ургамлыг	Усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүсийг тогтоож, Ерөө сумын Бугант тосгоны Бугант гол, Алтанбулаг сумын Хиагт гол, Цагааннуур сумын Сэлэнгэ мөрний Бүдүүний гүүр, Сүхбаатар сумын Буур хээрийн голын эрэг дагуу “Онцгой хамгаалалтын бүсийн тэмдэгжүүлэлтийн ажил”-ыг хийж, Алтанбулаг сумын “Оргидог булаг”, Ерөө сумын “Талын булаг”, “Хярааны оргидог булаг", Мандал сумын “Баавгайтын амны булаг”, Баруунбүрэн сумын "Бүдүүний булаг", Сант сумын "Мухар бүдүүний булаг", Хүдэр сумын "Сөдтэйн булаг", Орхон сумын "Нам ухаагийн булаг", Орхонтуул сумын "Наран хөхий" булаг шандын эхийг хашиж	100%

							тодорхойлно	хамгаалах, Орхонтуул сумын "Замын булаг" нэртэй газарт замын булгийн усыг хуримтлуулан хөв, цөөрөм байгуулж, 11.0 мянган малыг усалж, ундны усны эх үүсвэрийг нэмэгдүүлсэн. Алтанбулаг, Жавхлант, Орхон, Сайхан, Сүхбаатар сумдад тус бүр 5 га талбайд газрын доройтол цөлжилт, элсний нүүлтэд өртсөн талбайд хамгаалалтын ойн зурвас байгуулж, өмнөх оныхоос 10 га-гаар нэмэгдүүлсэн. 17 суманд 50 тн овьёосны үрийг олгож, Баянгол, Сант сумдад тэжээлийн ургамал тариалах зориулалтаар 5 нэгж талбарын 23,09 га газрыг эзэмшүүлж, талхлагдсан бэлчээрийг мал бэлчээрлэхээс чөлөөлж сэлгэн нөхөн сэргээж, тарималжуулан тордож сайжруулсан. Тариалангийн талбайн хөрсний үржил шимийг хамгаалах зорилгоор аймгийн хэмжээнд 159 га талбайд 54.9 км ойн зурвасыг байгуулж, 119.1 мянган га талбайг хашаажуулсан.	
88	3.2.2	Ойн хөнөөлт хортон шавжийн олшрол, тархалтын судалгаанд тулгуурлан тэмцлийн ажлыг зохион байгуулна.	200.0	Тэмцлийн ажил явуулсан талбайн хэмжээ /га/	2021	Жил бүр аймгийн хэмжээнд 100000 га талбайд судалгааны ажлыг гүйцэтгэсэн.	Жил бүр аймгийн хэмжээнд 2 удаа ойн хөнөөлт шавжийн тархалт, олшролтын судалгааг 150000 га талбайд хийж гүйцэтгэж, 5000 га талбайд ойн хортоны тэмцлийн ажлыг гүйцэтгэнэ.	Ой, судалгаа хөгжлийн төвтэй хамтран Баруунбүрэн, Зүүнбүрэн, Шаамар, Сант, Хушаат, Цагааннуур, Жавхлант сумдын 150 000 га талбайд ойн хөнөөлт шавжийн тархалт, олшролын судалгаа хийж, ойн хөнөөлт шавжийн хэт их олшролтой нь тогтоогдож, ойн хөнөөлт шавжийн тэмцлийн ажлыг Баруунбүрэн, Орхон, Орхонтуул, Ерөө, Сант, Цагааннуур сумдын 5000 га талбайд хөнөөлт шавжийн тэмцлийн ажлыг хийсэн.	100%

89	3.2.3	Ойгоос мод бэлтгэх хуваарь, мод бэлтгэх эрхийн бичиг, гарал үүслийн гэрчилгээний олголтыг цахим хэлбэрт шилжүүлнэ.	59.0	Ойгоос мод бэлтгэх хуваарь, мод бэлтгэх эрхийн бичиг, гарал үүслийн гэрчилгээний олголтыг цахим хэлбэрт шилжүүлсэн эсэх	2021	Ойгоос мод бэлтгэх хуваарь, мод бэлтгэх эрхийн бичиг, гарал үүслийн гэрчилгээний олголтыг цахим хэлбэрт шилжүүлэх программыг Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардлаас 60,0 сая төгрөгөөр хийж, хэрэглээнд нэвтрүүлэхээр туршилтын ажил хийгдсэн.	Ойгоос мод бэлтгэх хуваарь, мод бэлтгэх эрхийн бичиг, гарал үүслийн гэрчилгээний олголтыг цахим хэлбэрт шилжүүлэх тоног төхөөрөмжөөр ханган сургалт зохион байгуулна.	Ойгоос мод бэлтгэх хуваарь, мод бэлтгэх эрхийн бичиг, гарал үүслийн гэрчилгээний олголтыг цахим хэлбэрт шилжүүлэх бэлтгэл ажлын хүрээнд Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардлаас 59,0 сая төгрөгийн иж бүрэн зөөврийн компьютер 12, 3 үйлдэлт принтер 7, Barcode болон QR code уншигч 7 ширхэг тоног төхөөрөмжийг сум болон сум дундын ойн ангийн эрх бүхий 12 албан тушаалтанд тоног төхөөрөмжүүдийг хүлээлгэн өгч, “Тоног төхөөрөмжийг хэрэглэх сургалт” зохион байгуулсан.	70%
90	3.2.4	Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах ажлыг эрчимжүүлж, хилийн шороон зурвасыг сэргээх ажлыг зохион байгуулна.	27.3	Сэргээн засварласан хилийн шороон зурвасын урт	2021	Түшиг, Алтанбулаг сумдын нутагт хилийн дагуу 112 км урт, 40 м өргөн шороон зурвас байгуулсан.	Ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах ажлыг эрчимжүүлж, 50 км хилийн шороон зурвасыг сэргээх ажлыг зохион байгуулна.	Ойн сан бүхий 10 сумын 29 байгаль хамгаалагчид ой, хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх, сургалт сурталчилгааг хариуцсан бүс нутагтаа зохион байгуулахад нь зориулан 3,1 сая төгрөгийн шатахууныг олгосон. Хил дамнасан түймрээс хамгаалах зорилгоор Алтанбулаг, Түшиг сумдын нутагт байгуулсан 118 га шороон зурвасны арчилгааны ажлыг Хилийн 0243 дугаар ангитай хамтран Алтанбулаг, Түшиг сумдын хил дагуух 118 км газарт түймрээс хамгаалах	100%

								шороон зурвасын ажлыг хийж, хилийн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлж, хил дамнасан түймрээс урьдчилан сэргийлэх нөхцөлийг бүрдүүлэн ажиллуулж байна.	
91	3.2.5	Биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлж, талуудын оролцоог нэмэгдүүлж ойн агропарк байгуулна.	93.0	Биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах нөхөн сэргээлт хийсэн талбай Байгуулагдсан агропаркын тоо	2021	2021 онд 70.4 га талбайд техникийн, 63.6 га талбайд биологийн, 84.3 га талбайд дүйцүүлэн хамгаалсан.	Нөхөн сэргээлтийн хэмжээ 10 га талбайгаар нэмэгдсэн байна.	2022 онд 10 аж ахуйн нэгж 112.45 га талбайд техникийн, 89.74 га талбайд биологийн, 257.4 га талбайд дүйцүүлэн хамгаалж, 1.3 тэрбум төгрөгөөр эвдэрч олон жил эзэнгүй орхигдсон талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийж, Баянгол сумын Хараа багийн нутагт Бортолгой хэмээх газарт 45.6 га талбайд зурвас байгуулж, Доргонтод 7000 га орчим талбайд бэлчээрийн менежментийг сайжруулж, Ерөө сумын Хужиртын эх нэртэй булгийг хашиж хамгаалж, 710 ширхэг жимс, жимсгэний мод тарьж, Тэрбум мод" үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд 373.3 мянган ширхэг мод, бут тарьж, арчлан ургуулж, өмнөх оныхоос техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт 117.64 га-аар нэмэгдсэн. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, аймгийн Засаг дарга, "Оюу толгой" ХХК хамтран ажиллах гэрээний хүрээнд Ерөө сумын "Ялбагийн гол" нэртэй газарт олон жил эзэнгүй орхигдсон 110 га талбайд "Бугант нандин" ХХК, "Үзэгт дэлгэрэх" ХХК-иуд техникийн нөхөн сэргээлтийг хийсэн. Ерөө, Зүүнбүрэн, Орхон, Орхонтуул, Түшиг, Цагааннуур сумдад шинээр бичил цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулж, 5604 ширхэг мод, бут сөөг тарьж, Байгаль орчныг нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардлаар "Тэнгэрлэг ой" ХХК Алтанбулаг суманд 1 га талбайд	100%

								"Ногоон төгөл"-ийг шинээр байгуулж, 93.0 сая төгрөг зарцуулж, ногоон байгууламжийн 2665 м2 талбайг зүлэгжүүлэн, 291 цэцгийн мандал байгуулсан.	
92	3.2.6	Аймгийн хэмжээнд нэн ховор, ховор ан амьтан болон Хараа, Ерөө голуудын загасны судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлэн, биотехникийн арга хэмжээ авч хэрэгжүүлнэ.	БХНСАХЗ	Нэн ховор, ховор амьтны судалгаа болон Хараа, Ерөө голын загасны судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлсэн эсэх	2021	Нэн ховор, ховор амьтдад зориулан 600 кг давс, 600 боодол өвс тавьж, 4 булаг шандын эхийг задгайлсан.	Нэн ховор, ховор амьтны судалгаа болон Хараа, Ерөө голын загасны судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлнэ.	Байгаль орчны мэргэжлийн байгууллага “Агнуур судлалын нийгэмлэг” ТББ-тай хамтран Алтанбулаг, Баянгол, Ерөө, Мандал, Хүдэр сумдын нутагт нэн ховор, ховор амьтны судалгааг Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардлаас 10,0 сая төгрөгийг гарган хийлгүүлж, сумдын нутагт нэн ховор, ховор 5 зүйлийн амьтан тоологдож, нэн ховор амьтан Молцог Хандгайн тоо толгой өсөлттэй Баданга Хүдрийн /эр/ тоо толгой буурсан, ховор амьтан болох Халиун бугын тоо толгой нэмэгдсэн байна. Байгаль орчны мэргэжлийн байгууллага “Загас судлалын нийгэмлэг” ТББ-тай хамтран Хараа, Ерөө голуудын загасны судалгааг хийлгүүлж, Хараа голын загасны судалгаагаар 12 зүйлийн загаснаас 8 зүйлийн загас нь агнуурын ач холбогдолтой, Ерөө голын загасны судалгаагаар 11 зүйлийн загаснаас 7 зүйлийн загас агнуурын ач холбогдолтой гэж судлагдаж, “Сэлэнгэ аймгийн Хараа, Ерөө голын загас агнуурын бүс нутгийн менежментийн төлөвлөгөө 2022-2026 он” төлөвлөгөөг боловсруулсан.	100%
93	3.2.7	3.2.7.Ашигт малтмал олборлолтын үйл ажиллагааны улмаас эвдрэлд орсон газруудад	ААНБ-ын хөрөнгөөр	Ашиглалтын улмаас эвдрэл, доройтолд орсон газрыг нөхөн сэргээсэн талбайн хэмжээ	2021	70.4 га талбайд техникийн, 63.6 га талбайд биологийн, 84.3 га талбайд дүйцүүлэн	Эвдрэлд өртсөн талбайн хэмжээ 100 га талбайгаар буурсан байна.	Аймгийн Засаг даргын 2021 оны “Ажлын хэсэг байгуулах тухай” А/12 тоот захирамжаар уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдэрч, эзэнгүй орхигдсон талбайг нөхөн сэргээх ажлыг эрчимжүүлэх зорилгоор “Нөхөн	

		техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн талбайн хэмжээг нэмэгдүүлнэ.				хамгаалах арга хэмжээнд нийт 218.3 га талбайд нөхөн сэргээлтийн ажил хийсэн нь 137.6 хувьтай байна. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, аймгийн Засаг дарга, "Оюу толгой" ХХК хамтран ажиллах гэрээ байгуулсан.		сэргээлт-2024” нэгдсэн арга хэмжээг зохион байгуулж, 10 аж ахуйн нэгж 112.46 га талбайд техникийн, 89.74 га талбайд биологийн, 257.4 га талбайд дүйцүүлэн хамгаалж, 1.3 тэрбум төгрөгөөр эвдэрч олон жил эзэнгүй орхигдсон талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийж, өмнөх оныхоос техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийг 117.64 га-аар нэмэгдсэн. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, аймгийн Засаг дарга, "Оюу толгой" ХХК хамтран ажиллах гэрээний хүрээнд Ерөө сумын "Ялбагийн гол" нэртэй газарт олон жил эзэнгүй орхигдсон 110 га талбайд "Бугант нандин" ХХК , "Үзэгт дэлгэрэх" ХХК-иуд техникийн нөхөн сэргээлтийг хийж гүйцэтгэсэн.	100%
94	3.2.8	Түүхэн болон байгаль экологи, эдийн засгийн хувьд ач холбогдолтой газар нутгийг хамгаалалтад авах ажлыг зохион байгуулна.	-	Хамгаалалтад авах газруудын судалгааг гаргаж, ач холбогдлыг тогтоосон эсэх, нэмэгдүүлсэн газрын хэмжээ	2021	Хамгаалалтад авах газруудын судалгааг гаргасан.	Дархан цаазат газрын ангиллаар улсын тусгай хамгаалалтад авах газруудын судалгааг гаргасан байна.	Байгаль орчин аялал жуулчлалын яамтай хамтран Баруунбүрэн, Хушаат, Цагааннуур, Сант сумдын нутгийг дамжин орших Бүрэнгийн нуруу орчмын 191,440 га газар нутгийг дархан цаазат газрын ангиллаар улсын тусгай хамгаалалтад авах газруудын судалгааг гарган хамгаалалтад авах ажлыг зохион байгуулахаар ажиллаж байна.	70%
95	3.2.9	Хог хаягдлыг ангилан ялгах, дахин боловсруулах үйлдвэр байгуулж, аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, устгах	Орон нутгийн хөрөнгө оруулалт болон улсын төсвийн хөрөнгө	Хог хаягдлын ангилан ялгалт, дахин боловсруулалт, эргүүлэн ашиглах үйлдвэр байгуулах санал санаачилгыг	2021	Сургагч багш бэлтгэгдсэн, Орчны бохирдлыг бууруулах зорилгоор дахивар хаягдал нягтруулан	4-с доошгүй удаа сургалт зохион байгуулна, Хог хаягдлыг ангилан дахин боловсруулалт, эргүүлэн ашиглах үйлдвэр байгуулах	Аймгийн төвд “Хэт жолоо” ХХК нь хуванцар хаягдал цуглуулах болон борлуулах ажлыг “Хогоо мөнгө болгоё” уриатай эхлүүлж, Сүхбаатар сумын “Хонгор морьтын хог хаягдлын нэгдсэн цэгээс хуванцар хаягдлыг ялган цуглуулж преслэн Дархан-Уул аймгийн “Сан Оргиу” ХХК-д нэг	

		байгууламжийн тоог нэмэгдүүлнэ.		дэмжин, орчны бохирдлыг бууруулсан эсэх		шахах төхөөрөмж суурилуулах ажлыг “Сан-Оргиу” ХХК-тай гэрээ байгуулан 22,121,300 төгрөгөөр гүйцэтгүүлсэн.	санаачилгыг дэмжин ажиллана.	удаагийн тээвэрлэлтээр 800-900 кг хуванцар, 1 тн орчим кардон цаас, гялгар уут нийлүүлж, 9 тн орчим дахивар тушаасан байна. Сүхбаатар сумын 8-р багийн иргэн Ж.Тулга нь АНУ-ын “Рич” төслөөс 10,0 сая төгрөгийн санхүүжилт авч дахивар хаягдал цуглуулж хэрчигч төхөөрөмжөөр бэлдэц гарган “Сан Оргиу” ХХК-д нийлүүлж байна. Сүхбаатар сумын 1-р багийн нутаг “Хонгор морьт”-д аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах агуулах барих ажлыг 100.0 сая төгрөгөөр “Цонбонтоосго” ХХК хийж, ашиглалтад оруулсан.	100%
3.3. Аялал жуулчлал									
Аялал жуулчлалын салбарын тогтвортой хөгжлийг хангаж, өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлэн жуулчдын ая тухтай амрах орчин нөхцлийг бүрдүүлнэ.									
96	3.3.1	”Сайханы хөтөл”-ийн “Шилэн гүүр”-ийг ашиглалтад оруулж, олон улсын жишигт нийцсэн аялал жуулчлалын цогцолбор байгуулна.	Улс, аймгийн төсөв	Олон улсын жишигт нийцсэн аялал жуулчлалын цогцолбор байгуулах ажлын хувь	2021	“Шилэн гүүр”, олон улсын жишигт нийцсэн аялал жуулчлалын цогцолбор байгуулагдаагүй байна.	"Сайханы хөтөл"-ийн "Шилэн гүүр" байгуулах боломжийг судалж, шийдвэрлэсэн байна.	“Сайханы хөтөл” орчмыг аялал жуулчлалын бүс нутаг болгон тохижуулахаар угтах хаалга, ариун цэврийн байгууламж, КТПН, замын гэрэлтүүлэг, нийтийн бие засах газар, авто зогсоолоос уулын орой хүртэлх бетон явган зам, явган замын 40 ширхэг гэрэлтүүлэг зэрэг ажлууд хийгдэж, “Шилэн гүүр”-ийн суурийн ажлыг эхлүүлэхээр бэлтгэл ажлыг хангасан байна. Аялал жуулчлалын хөгжлийн төвтэй хамтран байгалийн өвөрмөц, содон тогтоц бүхий “Сайхны хөтөл”-ийн, үзэсгэлэнт газраар виртуал аялал, аймгийн аялал жуулчлалын салбарын цахим контентийг хийж, иргэд, жуулчдад зориулсан бүтээгдэхүүн, үйлчилгээнүүд, байгаль, түүх, соёлын өв бүхий газруудыг таниулан сурталчлах ажлыг зохион байгуулан ажилласан.	70%
97	3.3.2	Байгаль экологийн	Улс, аймаг,	Нутгийн иргэдэд	2021	Нутгийн иргэдэд	Алтанбулаг	2022 онд шинээр Жавхлант суманд	

		онцлог, түүх соёлын биет ба биет бус өв соёлыг хадгалсан НИТАЖ /нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлал/-ыг хөгжүүлнэ.	төсөл хөтөлбөр	түшиглэсэн аялал жуулчлалыг байгуулсан тоо		түшиглэсэн байгаль экологийн онцлог, түүх соёлын биет ба биет бус өв соёлыг хадгалсан аялал жуулчлал эрхэлдэг 1 газар байна.	суманд нутгийн иргэдэд түшиглэсэн байгаль экологийн онцлог, түүх соёлын биет ба биет бус өв соёлыг хадгалсан аялал жуулчлалыг байгуулсан байна.	"Номад нейчур кемп", Баянгол суманд “Элбэг мичид” ХХК-ий “Мичид” амралтын газруудад байгаль экологийн онцлог, түүх соёлын биет ба биет бус өв соёлыг хадгалсан нутгийн иргэдэд түшиглэсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлсэн. “БААТУДС” ХХК-тай хамтран Бэлчирийн бүсийн аялал жуулчлалын мастер төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжилтийг зохион байгуулан ажиллаж байна.	70%
98	3.3.3	3.3.3.Аялал жуулчлалын стандартад нийцсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нэмэгдүүлж, дотоодын өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлнэ.	Улс, аймгийн төсөв, Хувийн хэвшлийн хөрөнгө	Стандартад нийцсэн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, жуулчдын тоо , Аялал жуулчлалын төрлүүдийг шинээр бий болгон хөгжүүлсэн тоо, Үзэсгэлэн, олон улс болон аймгуудын туршлага судлах аяллыг зохион байгуулсан тоо	2021	Хөтөлбөрийн 1 шатны хэрэгжилт 81 хувьтай, Тохирлын гэрчилгээтэй 6 газар байна, “АЙ ТИ ЭМ ” үзэсгэлэн Алтанбулаг, Жавхлант, Мандал, Шаамар, Сүхбаатар сумдын 12 төлөөллийг оролцуулсан.	Аялал жуулчлалын төрлүүдийг шинээр бий болгон хөгжүүлсэн байна, 2 жуулчны бааз, амралтын газруудад тохирлын гэрчилгээ олгосон байна, 1 үзэсгэлэн худалдаа, 1 аймгийн туршлага судлах аяллыг зохион байгуулсан байна.	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамтай хамтран “International Travel Mart 2022” олон улсын аялал жуулчлалын үзэсгэлэнд 8 аялал жуулчлал, 5 үйлдвэрлэл худалдааны компани оролцож, 37 гэрээ байгуулж, 4 сая төгрөгийн борлуулалтыг хийж, аялал жуулчлалын бизнес эрхлэгчид хоорондоо туршлага судлах, цаашдын чиг хандлагыг тодорхойлсон. Ардын хувьсгалын түүхэн дурсгалт газар “Сэлэмт хөшөө”, “Дөрвөлжин сүмийн туурийн хөшөө”, “Бүрээчийн хөшөө”, “Д.Сүхбаатар хөшөө”-г сэргээн тохижуулах ажилд 100,0 сая төгрөгийн дэмжлэг үзүүлсэн. Шаамар, Сүхбаатар сумдын Засаг даргын Тамгын газартай хамтран “Ханш нээх өдөр”-ийг зохион байгуулж, арга хэмжээнд 2000 гаруй автомашинтай 5000 гаруй иргэд оролцсон. Аймгийн аялал жуулчлалын салбарын уулзалтыг аймгийн төвд 35 аж ахуйн	100%

								нэгжийг оролцуулан тулгамдаж буй асуудал, хөгжлийн шийдлийн талаарх санал бодлыг сонсож төлөвлөгөө гарган ажиллаж байна. 2022 онд стандартын шаардлага хангасан 10 амралтын газар, 1 жуулчны бааз, 8 зочид буудал, 1 дэн буудалд тохирлын гэрчилгээ олгосон.	
99	3.3.4	Аймгийн аялал жуулчлалын маршрут, амралтын газруудын байршлыг харуулсан аппликейшнийг мэргэжлийн байгууллагатай хамтран нэвтрүүлнэ.	10.0	Маршрут, амралтын газруудын байршлыг харуулсан аппликейшин хийх ажлын хувь	2021	Аялал жуулчлалын маршрут, амралтын газруудын байршлыг харуулсан аппликейшныг хийж нэвтрүүлэх ажлыг шинээр хийхээр төлөвлөсөн.	Аймгийн аялал жуулчлалын маршрут, амралтын газруудын байршлыг харуулсан аппликейшныг хийж хэрэглээнд нэвтрүүлсэн байна.	Аймгийн байгалийн үзэсгэлэнт болон түүх соёлын дурсгалт 23 газрын талаар "Сэлэнгэ аялал" гар утасны аппликейшныг "Аялал жуулчлалын хөгжлийн төв"-тэй хамтран шинэчлэн, хөгжүүлэх ажлыг зохион байгуулсан.	100%
100	3.3.5	Олон улсын жишигт нийцсэн аялал жуулчлалын олон талт арга хэмжээг /эвент/ бий болгож, дотоод, гадаадын жуулчдын тоог нэмэгдүүлнэ.	100.0	Буудаллах цэг, үйлчилгээний цогцолборын тоо	2021	Шаамар суманд түр буудаллах цэг, үйлчилгээний цогцолбор байгуулах 3 га газрыг шийдвэрлүүлсэн.	Аялал жуулчлалын гол бүс Шаамар суманд түр буудаллах цэг, үйлчилгээний цогцолборыг байгуулагдсан байна.	Шаамар суманд түр буудаллах цэг, үйлчилгээний цогцолбор байгуулах ажлын хүрээнд Шаамар сумын 4 замын уулзварын 3 га газарт түр буудаллах цэг, үйлчилгээний цогцолбор байгуулах газрыг шийдвэрлэсэн.	30%
3.4. Үйлдвэрлэл, худалдаа үйлчилгээ									
Худалдаа үйлчилгээний газруудыг орчин үеийн эрүүл ахуй, стандартын шаардлага хангуулж, үйлчилгээний чанар, харилцааны соёл дээшлүүлэх, аймаг,									

сум, багийн түвшинд ахуйн үйлчилгээг хөгжүүлж, нэр төрөл, чанар хүртээмжийг дээшлүүлж, хүний нөөцийг чадавхжуулан үйлдвэрлэл үйлчилгээний төвүүдийг бий болгоно.									
101	3.4.1	“Сум бүрт нэг үйлдвэр үйлчилгээ” арга хэмжээг төр хувийн хэвшлийн хамтарсан хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлнэ.	Улс, аймгийн төсөв	Нэмүү өртөг шингэсэн, өрсөлдөх чадвартай зах зээлийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн үйлдвэрлэл, үйлчилгээг байгуулсан тоо	2021	Аж үйлдвэрлэлийн нэгдсэн тооллогыг зохион байгуулж, тэргүүлэх чиглэлийг тодорхойлон хөгжүүлсэн.	Тухайн жилд хийхээр төлөвлөсөн арга хэмжээнүүд хийгдэж, 5 үйлдвэрлэл, үйлчилгээг болсон байна, 3 доошгүй орчин үеийн шийдэл, шинэ технологи бүхий үйлдвэр, үйлчилгээ бий болно.	“Хоршоо хөгжүүлэн сан”-гийн 955 зээлдэгчийн мэдээллийг Монгол банкны мэдээллийн санд оруулж, 137 зээлдэгчид 1.2 тэрбум төгрөг зээлийг олгож, шинээр 183 ажлын байр бий болж, өмнөх оныхоос зээлийн эргэн төлөлт 86,7 хувиар өсч, шинээр цэвэр усны үйлдвэр, худалдаа үйлчилгээний төв, мал нядлах цех, тахианы аж ахуй, сүүн бүтээгдэхүүний үйлдвэр үйлчилгээ байгуулахад нь дэмжлэг үзүүлсэн. “BEST” хөтөлбөрөөс зарласан тэтгэлэгт хөтөлбөрт “Өвлийн хүлэмж”, “Цэвэршүүлсэн ус”, “Хүнсний ногоог дахин боловсруулах”, “Хэвлэл хаяг реклам”-ны чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг 4 гарааны бизнес эрхлэгчид хамрагдаж, тус бүр 10,0 сая төгрөг нийт 40,0 сая төгрөгийн буцалтгүй тэтгэлэг олгож, шинээр 8 ажлын байр нэмэгдсэн. “Нэг суурин-Нэг бүтээгдэхүүн”-ийг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд "Орон нутгийн-Онцлох бүтээгдэхүүн"-ийг цувралаар танилцуулах ажлыг зохион байгуулсан. Аймгийн хэмжээнд аж ахуйн нэгжийн тооллого хийж, үйл ажиллагааг сум бүрээр нарийвчлан гаргаж, идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж буй хүнс, жижиг дунд, хөнгөн үйлдвэрийн чиглэлийн үйлдвэрлэл эрхлэгч 1787 аж ахуйн нэгжийн мэдээ, мэдээллийн нэгдсэн сантай болсон.	100%
102	3.4.2	”Сэлэнгийн брэнд” аймгийн хөтөлбөрийг хэрэгжилтийг	Аймгийн төсөв	Брэнд бүтээгдэхүүний тоо	2021	"Үзэсгэлэн Сэлэнгэ" гар урлалын бүтээгдэхүүнийг	5 брэнд бүтээгдэхүүний бий болгосон байна.	"АДРА" ОУБ хамтран "Органик үйлдвэрлэгчдийн VI чуулган зохион байгуулж, 120 гаруй Сэлэнгэ органик брэндийн үйлдвэрлэгчдийг	

		эрчимжүүлж, бүтээгдэхүүний нэр төрлийг нэмэгдүүлэн, дотоод гадаадын зах зээлд нийлүүлнэ.				зохион байгуулж, 9 иргэн аж ахуйн нэгжид 6.6 сая төгрөгний дэмжлэг үзүүлэн сурталчилсан байна.		оролцуулан зохион байгуулсан. Аймгийн үйлдвэрлэгчдийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээг сурталчлах, хөрөнгө оруулалт, түншлэл, импортыг нэмэгдүүлэн хамтын ажиллагаагаа өргөжүүлэх зорилгоор Аймгийн төвд “ЭКСПО ЯАРМАГ”, “Намрын ногоон өдрүүд-Үндэсний үйлдвэрлэл 2022” ,“Сэлэнгэ-Алтан намар 2022”, “Хөдөлмөрийн үр шим 2022” үзэсгэлэн худалдааг тус тус зохион байгуулж, 16 сум, чөлөөт бүс, Улаанбаатар хот, Орхон, Дархан-Уул аймаг, Буриад Улсын 318 аж ахуйн нэгж, иргэд 218 гаруй нэр төрлийн 457.3 сая төгрөгний борлуулалт хийж, 27 брэнд бүтээгдэхүүнийг тодруулж батламж олгож, аймгийн хэмжээнд "Aqua Se эрдэс ус", "Үхрийн махаар шинэлэг шийдэл бүхий 16 нэр төрлийн стейк", "8 төрлийн хатаасан органик хоол амтлагч", "Усан үзэм" зэрэг брэндүүдийг тус тус бий болгосон.	100%
103	3.4.3	Баялаг бүтээгч иргэдийн бие даасан, бүтээлч байдлыг дэмжих аяныг өрнүүлнэ.	Аймаг, төсөл хөтөлбөр	Баялаг бүтээгч иргэдийн бие даасан, бүтээлч байдлыг дэмжсэн зохион байгуулсан арга хэмжээний тоо	2021	Нийслэлд "Монгол фермер худалдааны төв", төв зам дагуу Баянгол, Сүхбаатар сумдад борлуулалтын сүлжээ цэг бий болгосон	“Сэлэнгэд үйлдвэрлэв”, “Намрын ногоон өдрүүд” арга хэмжээг зохион байгуулсан байна	"Хөдөлмөрийн үр шимийн баяр" арга хэмжээг зохион байгуулж, “Хүнсний хувьсгал” үндэсний хөдөлгөөний нээлтийг хийж, Сэлэнгийн брэнд 27 бүтээгдэхүүнд батламж олгож, төрийн худалдан авалтаар 1 тэрбум 285 сая төгрөгийн худалдан авалт хийж, дотоодын үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний нийлүүлэлтийг нэмэгдүүлэн дэмжин ажилласан. Аймгийн үйлдвэрлэгчдийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээг сурталчлах, хөрөнгө оруулалт, түншлэл, импортыг нэмэгдүүлэн хамтын ажиллагаагаа өргөжүүлэх зорилгоор Аймгийн төвд “ЭКСПО ЯАРМАГ”, “Намрын ногоон өдрүүд-Үндэсний үйлдвэрлэл 2022” “Сэлэнгэ-Алтан намар 2022” үзэсгэлэн	100%

								худалдааг тус тус зохион байгуулж, 16 сум, чөлөөт бүс, Улаанбаатар хот, Орхон, Дархан-Уул аймаг, Буриад Улсын 318 аж ахуйн нэгж, иргэд 218 гаруй нэр төрлийн бүтээгдэхүүнээр оролцож, 457.3 сая төгрөгийн борлуулалт хийсэн байна. Улаанбаатар хотод "Адра" ОУБ-тай хамтран Баянгол дүүрэгт "Органик Сэлэнгэ" дэлгүүрийг байгуулж, байнгын үйл ажиллагаатай цэгийг байгуулаад байна. Сүхбааатар сумын төв зам дагуу "Ногоон төгөл" цэцэрлэгт хүрээлэнгийн гадна талбайд 2 Аймгийн баялаг бүтээгчдийн үйлдвэрлэж буй бүтээгдэхүүний борлуулалтын сүлжээ цэгийг байгуулсан.	
104	3.4.4	Орон нутгийн түүхий эдэд түшиглэн Хушаат суманд "Цардуулын үйлдвэр байгуулна"	Улсын төсөв	Цардуулын үйлдвэр байгуулсан эсэх	2021	Цардуулын үйлдвэр байгуулах техник эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулж Хүнс, хөдөө аж ахуйн, хөнгөн үйлдвэрийн яаманд санал хүргүүлсэн.	Хушаат суманд Цардуулын үйлдвэр байгуулах газрын асуудлыг шийдвэрлэж, барилгын ажлыг эхлүүлнэ.	“Сэлэнгэ 5” сортын төмсний шинэ сортыг түшиглэн Хушаат сумын “Элит үр” ХХК-тай хамтран цардуулын үйлдвэр байгуулахаар техник эдийн засгийн үндэслэлийг ХХААХҮЯ-нд хүргүүлсэн.	30%
105	3.4.5	Худалдаа үйлчилгээний салбарын орчин нөхцөлийг сайжруулан үйлчилгээний соёл, хүний нөөцийг чадавхжуулна.	Улс, аймгийн төсөв	Худалдаа үйлчилгээний шинэ төрөл, хэлбэрүүдийг нэвтрүүлж, үйлчилгээний соёл, ёс зүйг төлөвшүүлэх арга хэмжээний тоо	2021	4 доошгүй сургалт, туршлага судлах аялал, ажил мэргэжлийн уралдаанд нийт салбарын ажилчдыг 15 хувийг оролцуулан зохион байгуулж,	Худалдаа үйлчилгээний салбарын 20 доошгүй хувийн хамруулж, үйлчилгээний соёл, хүний нөөцийг чадавхжуулсан байна.	Гаалийн шинэчлэлийн хүрээнд 3600 м2 талбай бүхий 6 давхар худалдааг хөнгөвчлөх цахим нэг цонхны үйлчилгээний цогцолбор, хувийн хөрөнгө оруулалтаар орчин үеийн шаардлагад нийцсэн 3 давхар худалдаа үйлчилгээний төвийг ашиглалтад оруулж, шинээр худалдаа үйчилгээний салбар 126 ажлын байр шинээр бий болсон байна. “Хөгжлийн шийдэл” ТББ-тай хамтран	70%

						салбарын ажилчдын ур чадвар, мэдлэг дээшилсэн.		“Хүнсний аюулгүй байдлыг хангуулах, зохистой дадлыг хэвшүүлэх, дотоод хяналтыг төлөвшүүлэх нь”, “Хүнсний чиглэлийн үйл ажиллагаа эрхлэгчдэд эрүүл ахуйн зохистой дадлын зөвлөмжийг танилцуулах нь”, “Хүнсний тухай хууль”, “Жижиглэн худалдааны газар, түүний үйлчилгээ, ерөнхий шаардлага MNS 5021-1:2019”, Хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний газрын эрүүл ахуй, халдвар хамгааллын үлгэрчилсэн дүрэм”, “Хоол хүнсний халдварт өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх”, “Кейтеринг үйлчилгээнд тавих шаардлага MNS 6885:202” цахим сургалтыг зохион байгуулж, 17 сумдын 260 төлөөллийг оролцуулж, худалдаа үйлчилгээний салбарт ажиллагсдын 30 хувийг хамруулсан.	
106	3.4.6	Нийтийн хоолны үйлдвэр, үйлчилгээний ажиллагсдыг сургах, мэргэшүүлэх, чадавхжуулах арга хэмжээ авч, сургууль, цэцэрлэгийг мэргэжлийн хоол зүйчтэй болгоно.	Улс, аймгийн төсөв	Сургах, мэргэшүүлэх, чадавхжуулах чиглэлээр зохион байгуулсан арга хэмжээний тоо	2021	Хоол үйлдвэрлэлийн эрхлэгчдын анхдугаар зөвлөгөөн зохион байгуулж байсан. Ерөнхий боловсролын сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний тухай хуульд 10.2.8. заасны дагуу мэргэжлийн хоол зүйчтэй байна.	Аймгийн сургууль, цэцэрлэгийн 50 доошгүй хувь хоол зүйчтэй болсон байна.	Хоолзүй, шим судлалын Монголын нийгэмлэгтэй хамтран "Хүүхдийн хоолны тогоочийн мэргэшүүлэх сургалт"-ыг зохион байгуулж 43 цэцэрлэг, 35 сургуулийн нийт 120 тогоочийг хамруулан зохион байгуулж, мэдлэг чадварыг нь дээшлүүлсэн. Хөгжлийн шийдэл төрийн бус байгууллагатай хамтран “Хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний газарт тавих шаардлага MNS4946:2019, илчлэг тооцох тухай, эрүүл ахуйн зохистой дадал” сэдэвт сургалтад сургууль, цэцэрлэгийн 20 тогооч, нийтийн хоолны салбарын 25 тогооч нарыг хамруулан цахимаар зохион байгуулсан. Аймгийн Боловсрол, шинжлэх ухааны газар сумдын сургууль, цэцэрлэг хариуцсан мэргэжлийн хоол зүйчийн	100%

								орон тоог батлуулан 1 мэргэжилтэн ажиллаж байна. Сайхан, Сант, Мандал сумын 8 иргэнийг тогооч, гоо засалч мэргэжлээр сургаж, ХЭДСангаас 2541.0 мянган төгрөгийг зарцуулж, хөгжлийн бэрхшээлтэй 8 иргэнийг байнгын ажлын байраар ханган ажиллалаа. Орхон аймагт зохион байгуулагдсан “Төвийн бүсийн аварга шалгаруулах ажил мэргэжлийн уралдаан”-нд аймгийн 15 тогоочийг дэмжин оролцуулж, Нутгийн брэнд хоолны үзэсгэлэнд “Тэргүүн байр”, “Сургуулийн хүүхдийн хоолны төрөл”-д “Хүрэл медаль”, “Эмнэлэг, сувиллын хоолны төрөл”-д “Тусгай байр”-нд шалгарсан амжилттайгаар оролцсон.	
107	3.4.7	3.4.7.“Ахуйн үйлчилгээг хөгжүүлэх” арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.	Улс, аймгийн төсөв	Шинээр байгуулагдсан ахуйн үйлчилгээний цэгийн тоо	2021	“Ахуйн үйлчилгээг хөгжүүлэх” аймгийн хөтөлбөрийг дуусч шинээр хөтөлбөр боловсруулах шаардлага гарсан. “Аймгийн аварга шалгаруулах үсчин гоо сайханчдын тэмцээн” зохион байгуулж хэвшсэн.	Шинээр 2 ахуйн үйлчилгээ байгуулагдсан байна	“Ахуйн үйлчилгээг хөгжүүлэх” арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулж, 17 сум, холбогдох газруудад хүргүүлэн хэрэгжилтийг зохион байгуулан ажилласан. Хоршоо хөгжүүлэх сангаас Сүхбаатар сумын 1 иргэнд 10 сая төгрөгийн хөнгөлөлттэй зээл олгож, аж ахуйн нэгж, иргэдийн хөрөнгө оруулалтаар шинээр 5 суманд 8 ахуйн үйлчилгээний цэг салбар байгуулагдаж, 15 ажлын байр шинээр бий болон, үйлчилгээний хүртээмж 5 хувиар нэмэгдсэн. Монголын Үсчин, гоо засалчдын Холбоноос Орхон аймагт зохион байгуулсан “Үндэсний аварга шалгаруулах үсчин, гоо засалч, хумс дизайн урлалын 25 дугаар их наадам”-д Сүхбаатар, Мандал сумдын 29 үсчин, гоо засалчид оролцож, “Алтан медаль”-1, “Мөнгөн медаль”-2,	100%

								“Тусгай байр”-т шалгарч, орчин үеийн шинэ үсний засалт, нүүрэн дээр зурах технологи, хумсны урлал, үйлчилгээний ур чадварыг харилцан суралцаж, энэ жилийн үс, гоо сайхны чиг хандлага, өвөрмөц урсгалуудыг нэвтрүүлэх мэдээллийг олгосон. Аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газар, Стандарт хэмжил зүйн хэлтэстэй хамтран “Үсчин, гоо сайханчдын цахим сургалт”-ыг зохион байгуулж, 8 сумдын 28 үсчин, гоо сайханчдад гоёлын гоо, хумс засал, үс засах стандартуудын талаар мэдлэг олгон сурталчлан ажилласан. Шаамар сумын Дулаанхаан тосгоны халуун усны барилгыг улсын төсвийн хөрөнгөөр “Хос соёмбот өргөө” ХХК гүйцэтгэж, гадна шугам сүлжээ, угсралтын ажил дуусч, дотор шугам сүлжээ, заслын ажил хийгдэж, гүйцэтгэл 80 хувьтай явагдаж байна.	
108	3.4.8	Барилгын материалын хийц, эдлэл үйлдвэрлэх санал, санаачлагыг дэмжин хэрэгжүүлнэ	-	Байгуулагдсан барилгын материалын хийц, эдлэл үйлдвэрлэх цехийн тоо	2021	Мод боловсруулах мужааны чиглэлээр 9 өрх, барилгын материал үйлдвэр /Блок/ 8, модон материал, хавтангийн үйлдвэрлэл 40, барилгын материал үйлдвэр /блок, арматур, тоосго, эрдэс нутаг/ 10, вакум цонхны үйлдвэр -3 байна	Барилгын материалын хийц, эдлэл үйлдвэрлэгч аж ахуй нэгжийн үйлдвэрлэлийг дэмжин ажиллана.	Хоршоог хөгжүүлэх сангаас Алтанбулаг, Мандал, Сайхан, Цагааннуур сумдын 8 иргэнд бетонон хашаа үйлдвэрлэлд 30 сая, блок үйлдвэрлэлд 70 сая төгрөгний хөнгөлөлттэй зээл олгож, 5267.2 сая төгрөгний мод, модон эдлэл, тавилга үйлдвэрлэж, өмнөх оноос 3344.3 сая төгрөгөөр буюу 2.7 дахин өсч, шинээр 10 ажлын байр бий болсон.	100%
109	3.4.9.	Стандартын хэрэгжилтийг		Техникийн шаардлагыг	2021	Эталон тоног төхөөрөмж	Холбогдох байгууллагад	Цахилгааны 3 фазын тоолуур орон нутагтаа шалган баталгаажуулах иж	0%

		сайжруулж, хэмжил зүйн зөрчлөөс сэргийлэх зорилгоор эталоны нарийвчлалыг дээшлүүлэн, цахилгаан эрчим хүчний 3 фазын тоолуур шалгах суурин эталон төхөөрөмжийг суурилуулж, хэмжлийн нэгдмэл байдлыг хангана.	-	судалсан эсэх, Хөрөнгө оруулалт шийдвэрлэгдсэн эсэх		байхгүйн улмаас иргэд ААНБ-ууд Дархан-Уул аймагт баталгаажуулалт ад хамрагддаг	санал уламжилсан байна.	бүрэн эталон төхөөрөмжийг шийдвэрлүүлэхээр саналаа уламжилсан боловч эдийн засгийн нөхцөл байдалтай уялдан төсөв хөрөнгө шийдвэрлэх боломжгүй болсон.	
3.5.Хөрөнгө оруулалт, дэд бүтэц									
Хүн амын орон сууц, эрчим хүч, ус хангамж, ариутгах татуургын талаар баримтлах бодлогыг хэрэгжүүлж, иргэдийн эрүүл орчинд ая тухтай амьдрах нөхцөлийг сайжруулна.									
110	3.5.1	Аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө, Зүүнбүрэн, Шаамар, Хүдэр, Орхон, Орхонтуул, Сант, Алтанбулаг, Жавхлант сумдын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулж, батлуулна.	Улс, орон нутгийн төсөв	Аймгийн газар зохион байгуулалтын болон сумдын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөтэй болсон сумын тоо	2021	“Аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө”-ний зураг төсөл боловсруулахад шаардлагатай 860.0 сая төгрөгийн санхүүжилтийг тусгуулан шийдвэрлэж, ажлын даалгаврыг батлуулсан.	Аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулж, батлуулсан байна, 2 сум хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулж, батлуулсан байна, Орон нутгийн хөгжлийн индексийг тооцож, үр дүнг олон нийтэд мэдээлсэн байна.	Аймгийн газар зохион байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулж, аймгийн ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулах зөвлөх үйлчилгээний ажлыг гүйцэтгүүлэхээр “Вектор мэп” ХХК шалгарч, СЭА01-22/2022 дугаартай гэрээ байгуулан одоогийн байдлаар суурь судалгааны ажил хийгдэж байна. "STREAM" төсөлтэй хамтран сумдын хот байгуулалтын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулах санхүүгийн асуудлыг шийдвэрлэж, багийн иргэдийн Нийтийн хурлаар санал авч батлуулахаар ажиллаж байна. Барилга, хот байгуулалтын яамны захиалгаар Алтанбулаг сумын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулах ажлыг “Идеал Групп” ХХК, Алтанбулаг сумын хот байгуулалтын хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөөний ажлыг "Ланд Овнер"	90%

								ХХК тус тус хийж гүйцэтгэсэн. Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө оруулалтаар хот байгуулалтын ерөнхий төлөвлөгөө хийлгэхээр зургийн даалгаврыг боловсруулан мэргэжлийн байгууллагад хянуулахаар хүргүүлсэн.	
111	3.5.2	Алтанбулаг, Сүхбаатар сумдыг “Сумын хөгжил” хөтөлбөрт хамруулна.	Улсын төсөв	“Сумын хөгжил” хөтөлбөрт хамрагдсан сумын тоо	2021	Алтанбулаг сумыг “Сумын хөгжил” хөтөлбөрт хамруулсан. Алтанбулаг сумын төвийг хилийн боомтын цэвэрлэх байгууламжтай холбох бохир ус зайлуулах шугам татах ажилд 650.0 сая төгрөг батлагдан хэрэгжүүлэхээр эхэлсэн.	Алтанбулаг "Сумын хөгжил" хөтөлбөрт хамруулсан байна	Алтанбулаг суманд Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар “Жишиг сум” төслийг хэрэгжүүлж, 2022 онд 1.1 тэрбум төгрөг батлагдаж, гүйцэтгэгчээр “Бажамандал” ХХК шалгарч, төслийн хүрээнд сумын төвлөрсөн халаалтын системийн эх үүсвэрийг шинэчлэх, шугам сүлжээг өргөтгөх, инженерийн шугамд холбогдоогүй айл өрх, албан байгууллагыг шугам сүлжээнд холбохоор ажиллаж байна. Сүхбаатар сумын 4, 5, 8-р багт КТП-422,433, АТП-353 дэд станцыг шинэчлэн барих ажлуудыг хийж, Хүдэр сумын АТП-1318, 1311, 384, 385, 386, Ерөө сумын Бугант тосгоны ТП-501 ашиглалтын засварын ажлыг хийж дуусгасан.	100%
112	3.5.3	Цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг шинэчилж, хүчдэлийн уналттай айл өрх болон шинэ суурьшлын бүсийн эрчим хүчний асуудлыг шийдвэрлэнэ.	Улсын төсөв	Шинэ суурьшлын бүсэд цахилгаан дамжуулах агаарын шугам тавьсан сумын тоо	2021	Техник эдийн засгийн үндэслэл, зураг төсвийг боловсруулан ажлыг эхлүүлсэн.	Мандал сумын шинэ суурьшлын бүсэд цахилгаан дамжуулах агаарын шугам тавьсан байна.	Шаамар сумын шинэ суурьшлын бүсэд орон нутгийн хөгжлийн сангаас 65.0 сая төгрөгийг гарган 10/0.4 кВ-ын дэд станц, 0.4 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам татах, Сүхбаатар сумын 5 дугаар багийн нутаг дэвсгэрт байрлах хүчдэлийн уналттай 45 айл өрхийг хангах 1.4 км урттай 0,4 кВ-ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг шинэчилж, Мандал сумын шинэ суурьшлийн бүсэд 6/0.4 кВ-ын 160 кВА хүчин чадалтай дэд станц, 0.4 кВ-	100%

								ын 560м урт цахилгаан дамжуулах агаарын шугам татах ажлыг хийж, хүчдэлд залгаж ашиглалтад оруулсан.	
113	3.5.4	Ашиглалтын шаардлага хангахгүй болсон барилга байгууламж,нийтийн дахин төлөвлөлтөд оруулж, гэр хорооллыг дэд бүтцийн шийдэл бүхий амины болон нийтийн орон сууцны хороололд шилжүүлэн иргэдийг орон сууцжуулах арга хэмжээг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.	Улс, аймгийн төсөв	Дахин төлөвлөлтөд оруулж, орон сууцжуулсан эсэх	2021	Сүхбаатар сумын 2, 4, 7-р багийн дулааны станцын ажилчдын орон сууц, 5, 22, 23, 24, 25-р байр, Мандал сумын 1, 2-р багийн 11, 36-р байруудын орон сууггчдаас дахин төлөвлөлтөд оруулах санал ирүүлсэн. 182 айлын орон сууц баригдсан.	7 байршлыг дахин төлөвлөлтөд оруулж, 9 айлын амины орон сууцыг ашиглалтад оруулж, 97 айлын орон сууцны барилгын ажлыг эхлүүлсэн.	Сүхбаатар сумын 7-р багт байрлалтай балгас барилгыг Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө оруулалтаар “Баганадант” ХХК буулгах ажлыг гүйцэтгэсэн. Аймгийн төв Сүхбаатар сум дахь ашиглалтын шаардлага хангахгүй барилга байгууламжийг буулган хот, суурины хөгжлийн ерөнхий төлөвлөгөө, хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөний дагуу иргэдийн оролцоотой газрыг дахин төлөвлөх замаар шинээр барих, дахин төлөвлөлтөд оруулж, барилгажуулах, газрыг шинэчлэн зохион байгуулах 7 байршил бүхий хил заагийг тогтоон аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2022 оны 12 дугаар сарын 28-ны өдрийн 87 дугаар тогтоолоор хэлэлцүүлэн батлуулсан. Сүхбаатар сумын 7-р багийн нутаг дэвсгэрт “Шүрт булаг” ХХК-ий захиалгаар Төрийн тусгай албан хаагчдын 12 давхар үйлчилгээтэй 77 орон сууцны барилга баригдахаар барилгын суурийн ажил, 1, 2-р давхарын краказ цутгалтын ажил хийгдэж, ажлын гүйцэтгэл 40 хувьтай. Мандал сумын 3-р багийн нутаг дэвсгэрт иргэн П.Энхжаргалын захиалгаар 12х8 метр хэмжээтэй зоорьтой, 5 давхар 20 айлын орон сууцны барилга угсралтын ажлыг “Мэргэн Дэнзэн” ХХК гүйцэтгэж, барилгын ажил 20 хувьтай. Улс, орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар инженерийн дэд бүтцийн ажил хийгдсэн, ерөнхий болон	100%

								хэсэгчилсэн төлөвлөгөөний хүрээнд орон сууцны хороолол барих боломжтой нийт 4.5 га газрыг А/92 захирамжаар эзэмшүүлэх шийдвэрээр “Сэлэнгэ орон сууц” ОНӨААТҮГ-ын мэдэлд шилжүүлж, уг газарт 95 айлын 2 блок орон сууцны барилга барихаар төлөвлөн техник эдийн засгийн үзүүлэлтийг боловсруулж, 2023 онд барилга угсралтын ажлыг эхлүүлэхээр ажиллаж байна. Сүхбаатар сумын иргэн Суурьбатын 5 айлын амины орон сууц, Баруунбүрэн суманд 4 айлын орон сууц тус тус ашиглалтад орсон.	
114	3.5.5	Ардын хувьсгалын 100 жилийн ойг тохиолдуулан түүхэн болон дурсгалт газруудыг сэргээн засварлаж, тохижуулна.	Улс, аймгийн төсөв	Түүх соёлын дурсгалт газруудыг сэргээн засварласан эсэх	2021	Нэгдсэн музейн гадна тохижилтын ажлыг хийж гүйцэтгүүлэхээр худалдан авах ажиллагаа зохион байгуулж ажилласан.	1 түүх, дурсгалын газрыг сэргээн засварлана.	Алтанбулаг сумын Ханын Хөндийд байрлах “Ардын журамт цэргийн хөшөө” дурсгалыг сэргээн засварлаж, Сүхбаатар сумын "Гэрэлт цогцолбор"-ын шат, бетонон талбайг тэгшилж эвдрэл гэмтлийг засварлаж, өнгө үзэмжийг сэргээн, гадна фасадыг өнгөт уран зураг зурж сэргээн засварлаж, 750 ширхэг нарс мод тарьж, хогийн сав, явган хүний амрах сандал байрлуулахаар бэлтгэл ажил хангагдсан.	100%
115	3.5.6	Сэлэнгэ аймаг байгуулагдсаны түүхт 90 жилийн ойг тохиолдуулан "Шинэ Сэлэнгэ" бүтээн байгуулалт, тохижилт үйлчилгээний ажлыг хэрэгжүүлнэ.	Улс, аймгийн төсөв	"Шинэ Сэлэнгэ" бүтээн байгуулалтын ажлыг төлөвлөсөн эсэх, "Шинэ Сэлэнгэ" бүтээн байгуулалтын ажлын хэрэгжилтийн хувь	2021	Улс болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгө оруулалт, Орон нутгийн хөгжлийн сан, замын сангийн хөрөнгө оруулалтаар аймгийн хэмжээнд 24.4 тэрбум төгрөгийн 99 ажил, арга хэмжээ	1 түүх, дурсгалын газрыг сэргээн засварлана. "Шинэ Сэлэнгэ" бүтээн байгуулалтын ажлыг сум бүрээр нь төлөвлөх "Шинэ Сэлэнгэ" бүтээн байгуулалтыг эхлүүлнэ.	“Шинэ Сэлэнгэ” бүтээн байгуулалт, тохижилт үйлчилгээний ажлын төлөвлөгөөг 4 жилээр төлөвлөн 2022 онд 57 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалтын 140 бүтээн байгуулалтын ажил хийгдэж, 3.6 дахин нэмэгдэж, нийт хийсэн бүтээн байгуулалтын ажлын гүйцэтгэл 83,5 хувьтай байна.	90%

						хэрэгжсэн.			
116	3.5.7	Сүхбаатар суманд "Аймгийн ёслол хүндэтгэлийн өргөө"-г засварлан ашиглалтад оруулна.	370.0	Сүхбаатар суманд “Аймгийн ёслол хүндэтгэлийн өргөө”-г засварлан ашиглалтад оруулсан эсэх	2021	2021-2023 онд Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар “Төрийн үйлчилгээний нэгдсэн төв” баригдах болсонтой холбогдуулан аймгийн ёслол хүндэтгэлийн өргөөг нэгтгэн төлөвлөхөөр шийдвэрлэсэн.	Сүхбаатар суманд "Аймгийн ёслол хүндэтгэлийн өргөө"-г засварлаж ашиглалтад оруулна.	Аймгийн ёслол хүндэтгэлийн өргөөний дээвэр, инженер шугам сүлжээ, дотор заслын ажлыг "Танан цамхаг" ХХК гүйцэтгэж 100 хувь ашиглалтад оруулсан.	100%
117	3.5.8	Аймгийн төрийн байгууллагуудын “Төрийн үйлчилгээний нэгдсэн төв”-ийг барьж ашиглалтад оруулна.	2000.0	Аймгийн төрийн байгууллагуудын “Төрийн үйлчилгээний нэгдсэн төв” байгуулсан эсэх	2021	“Төрийн үйлчилгээний нэгдсэн төв”-ийн барилгын тендерт “Экстракт” ХХК шалгарч, зураг, төсвийн ажил эхэлсэн.	Аймгуудын төрийн байгууллагуудын "Төрийн үйлчилгээний нэгдсэн төв"-ийг ашиглалтад оруулсан байна.	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Сүхбаатар сумын 8 дугаар багт баригдаж буй “Төрийн үйлчилгээний нэгдсэн төв” барихаар 7.7 тэрбум төгрөгийг төсөвт суулгаж, “Экстракт” ХХК түлхүүр гардуулах нөхцөлтэй гэрээ байгуулж, газар шороо, суурь, зоорийн болон 1-р давхрын карказ цутгалтын ажил хийгдэж байна.	50%
118	3.5.9	Түшиг, Баруунбүрэн сумдад “Нутгийн удирдлагын ордон” барьж, ашиглалтад оруулна.	400	Түшиг, Баруунбүрэн сумдад “Нутгийн удирдлагын ордон” барьсан эсэх	2021	Баруунбүрэн сумын "Нутгийн удирдлагын ордон" барих ажлыг 700.0 сая төгрөгийн санхүүжилттай эхлүүлсэн.	Түшиг сумын "Нутгийн удирдлагын ордон" барих ажлыг эхлүүлсэн байна.	Баруунбүрэн сумын Засаг даргын Тамгын газрын барилгыг “Грийнвишн констракшн” ХХК хийхээр шалгарч, барилгын цонх суулгах, гадна фасад засал, дотор цахилгааны монтаж, халаалтын систем, бохирын шугам угсрах, гадна дулаан, цэвэр усны шугам татах, дотор заслын ажил	100%

								хийгдэж, улсын комисст хүлээлцүүлэхээр бэлтгэлийг хангасан. Түшиг сумын Засаг даргын Тамгын газрын барилгын ажлын зураг, төсөв хийгдэж магадлалаар батлуулах ажил хийгдэж байна.	
119	3.5.10	Аймгийн төвд 50мвт-ын хүчин чадалтай дулааны цахилгаан станц, Ерөө голыг түшиглэн 10 мвт хүчин чадалтай бага оврын усан цахилгаан станцыг барьж, ашиглалтад оруулна.	255000.0	Дулааны цахилгаан станц барих ажлын явц болон Бага оврын усан цахилгаан станцыг барих ажлын явц	2021	"Жи хуа групп" ХХК-ий төлөөлөлтэй 3 удаагийн уулзалтыг зохион байгуулж, техник эдийн засгийн үндэслэлийг Эрчим хүчний яамны шинжлэх ухаан технологийн зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлж дэмжлэг авсан.	Дулааны цахилгаан станц барихад шаардлагатай хөрөнгийг шийдвэрлүүлсэн. Зураг, төсөв, техник эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулж, хэлэлцүүлсэн байна.	Аймгийн төвийн 50 мВт-ийн дулааны цахилгаан станц барих техник, эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах ажлын хүрээнд тооцоо судалгаанд шаардагдах анхдагч мэдээллээр хангах ажлын хэсгийг Аймгийн Засаг даргын 2022 оны А/483 тоот захирамжаар байгуулан 3 удаагийн уулзалтыг хийж, 40 га газарт дулааны станц барих шаардлагатай хөрөнгийг шийдвэрлүүлэхээр ажиллаж байна. Ерөө голыг түшиглэн 10 мВт хүчин чадалтай бага оврын усан цахилгаан станцыг барих зураг, төсөв, техник эдийн засгийн үндэслэлийг боловсруулах хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлэхээр ажиллаж байна.	90%
120	3.5.11	Шаамар-Зүүнбүрэн-Цагааннуур-Түшиг-Зэлтэрийн боомт чиглэлийн 120.85 км авто зам, Дархан, Амарбаясгалант хийд чиглэлийн 33.2 км авто зам, Алтанбулаг сумын	96680.0	120 км авто зам ашиглалтад оруулсан эсэх 3.6 км зам ашиглалтад оруулсан эсэх	2021	Авто замын ажлыг концессын гэрээгээр эхлүүлсэн. Алтанбулаг сумын гэр хорооллын дундах зам сайжруулсан шороон замтай.	Шаамар-Зүүнбүрэн-Цагааннуур-Түшиг-Зэлтэрийн боомт чиглэлийн 120.85 км авто зам ашиглалтад оруулсан байна. Алтанбулаг сумын гэр хорооллын дундах 3.6 км зам	Засгийн газрын 2019 оны 239 дүгээр тогтоолын дагуу “Дархан-Сэлэнгийн авто замаас Шаамар-Зүүнбүрэн-Цагааннуур-Түшиг-Зэлтэрийн боомт чиглэлийн 120,85 км хатуу хучилттай авто замыг барих ажлыг концессын гэрээгээр “Монгол ЛЗ зам гүүр” ХХК, хяналтын зөвлөхийг "MCPC JR" ХХК гүйцэтгэж, замын ажилд ашиглах түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын карьерын асуудлыг бүрэн шийдвэрлэн	100%

		гэр хорооллын дундах 3.6 км зам, Ерөө-Бугант чиглэлийн хатуу хучилттай 74 км авто замын ажлыг барьж байгуулах ажлыг холбогдох байгууллагад санал хүргүүлж, шийдвэрлүүлж, аймгийн хэмжээнд 231.6 км авто зам барих ажлыг эхлүүлнэ.					ашиглалтад оруулна.	авто замын далан, ус зайлуулах хоолойнуудын барилгын ажил, төмөр зам дээгүүр гарах гүүрийн суурийн ажлууд бүрэн хийгдэж, газар дээр нь дам нурууны цутгах ажил 70 хувьтай, цемент бетон суурийн болон асфальтобетон хучилтын ажлуудыг 22 км газар хийж, 2023 оны 7 дугаар сард дуусгахаар төлөвлөн ажиллаж байна. Алтанбулаг сумын гэр хорооллын дундах 3.6 км хайрган хучилттай авто замын зураг төсвийг хийж, замын сангийн 50 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар сумын төвийн авто замын засварын ажлыг хийж ашиглалтад оруулсан. Аймгийн хэмжээнд 98.6 км хайрган зам, 3.75 км асфальтбетон зам, 2.8 км цемент бетон хучилттай автозам, 2592 м2 хайрган зам, 1600 м2 асфальтобетон хучилттай зам талбайн засвар, 65 ширхэг замын тэмдэг, 1570 метр хэвтээ цагаан зураас, 10400 м2 талбай автозогсоол, 2150 метр урттай явган хүний зам ашиглалтад оруулсан.	
121	3.5.12	Сум, суурин газруудын дулааны эх үүсвэр, дулааны шугам сүлжээг өргөтгөн шинэчилж, сумдын инженерийн шугам сүлжээ, цэвэрлэх байгууламжийг сэргээн засварлана.	1250	Дулааны эх үүсвэр, дулааны шугам сүлжээг өргөтгөн шинэчилж, инженерийн шугам сүлжээ, цэвэрлэх байгууламжийг сэргээн засварласан сумдын тоо	2021	Алтанбулаг, Баруунбүрэн, Ерөө, Мандал, Баянгол, Цагааннуур сумдын ЕБ 7 сургууль нүхэн жорлонтой байна. Нийт шугам сүлжээний 90 гаруй хувь нь 25-62 жил болж байна. Сумдын	2 сумдын эрүүл мэндийн байгууллага, сургууль, цэцэрлэгийг төвлөрсөн инженерийн шугам сүлжээнд холбосон байна. 2 сумын дулааны эх үүсвэр, дулааны шугам сүлжээг өргөтгөн шинэчилж,	Сүхбаатар сумын нэгдсэн эмнэлгийн барилга, дотор сантехникийн засварын 3 блокын халаалт, цэвэр усны хуучин болон босоо шугам солих ажил дууссч, халаалт хэвийн байна. Аймгийн төсвийн 878.9 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар Мандал, Орхон, Сүхбаатар, Алтанбулаг, Түшиг сумдад нийт 1897 м инженерийн шугам сүлжээг шинээр татах ажлыг хийсэн. Сүхбаатар сумын цэвэрлэх	100%

						53 хувь нь усан сангүй, 73 хувь нь цэвэрлэх байгууламжгүй.	инженерийн шугам сүлжээ, цэвэрлэх байгууламжийг сэргээн засварласан байна.	байгууламжийн их засвар, шинэчлэл, Мандал сумын бохир усны шугам сүлжээг өргөтгөх ажил 4 хэсгээс бүрдэж, 2, 3 , 4-р хэсэгт бохир усны шугам татах ажлыг хийж ашиглалтад оруулсан. Алтанбулаг сумыг хилийн боомтын цэвэрлэх байгууламжтай холбох бохир ус зайлуулах шугамын ажлыг “Нягт холбоос констракшн” ХХК хийж, ажлын гүйцэтгэл 50 хувьтай үргэлжилж байна.	
122	3.5.13	Зарим сумдад спорт цогцолборын барилга, залуучуудын чөлөөт цаг өнгөрөөх талбай, цэцэрлэгт хүрээлэн, Сүхбаатар суманд хөл бөмбөгийн талбай, “Хүүхдийн тоглоомын парк” байгуулна.	Улс, орон нутгийн төсөв, төсөл хөтөлбөрийн санхүүжилт	Спорт цогцолборын барилга, залуучуудын чөлөөт цаг өнгөрөөх талбай, цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулсан сумдын тоо	2021	Алтанбулаг, Баруунбүрэн, Ерөө, Зүүнбүрэн, Мандал, Сайхан, Цагааннуур, Сүхбаатар сумд, Дулаанхаан тосгон спорт цогцолбор, заалтай.	2 суманд спорт цогцолбор байгуулна, Сүхбаатар суманд хөл бөмбөгийн талбай байгуулсан байна, Аймгийн төвд “Хүүхдийн тоглоомын парк” байгуулсан байна	Хүүхэд, залуучуудын чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрөөх зорилгоор улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Сайхан сумын “Залуучуудын хөгжлийн ордон” барилга угсралтын ажлыг 85 хувьтай, Сүхбаатар сумын “Хүүхэд хамгаалал, хөгжлийн төв”-ийн барилгын хийгдэж байна. Сүхбаатар суманд хийгдэх хөл бөмбөгийн талбайн зураг төслийг хийлгэн магадлалаар баталгаажуулан санхүүжилтийг шийдвэрлэхээр, "Хүүхэд, залуучуудын парк" байгуулах ажлыг “Интерконсалтинг констракшн" ХХК хийж, угсралтын ажил 2023 оноос хийгдэж эхэлнэ.	90%
123	3.5.14	Зарим сумдад цэцэрлэгийн	2800	Цэцэрлэгийн барилгыг	2021	Сүхбаатар сум 4-р багийн 200	4 цэцэрлэгийн барилга	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Ерөө суманд 200 хүүхдийн цэцэрлэг,	

		барилгыг ашиглалтад оруулж, өргөтгөл, их засварыг хийнэ.		ашиглалтад оруулж, өргөтгөл, их засварыг хийсэн тоо		ортой хүүхдийн цэцэрлэгийн барилгын газар шороо, суурийн ажил, гадна бохир усны шугам татах ажлыг эхлүүлсэн.	ашиглалтад оруулах, өргөтгөх, их засвар хийх зэргээр хүчин чадлыг нэмэгдүүлсэн байна.	Түшиг суманд 50 хүүхдийн цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөлийг ашиглалтад оруулсан. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Түшиг суманд "Баян өндөр булаг" ХХК цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөлийн ажлыг хийж, орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө оруулалтаар Ерөө сумын цэцэрлэгийн засварын ажлыг "Талхун арал" ХХК дуусгаж, ашиглалтад оруулсан. Сүхбаатар сум 4-р багийн 200 ортой хүүхдийн цэцэрлэгийн барилгын газар шороо, суурийн ажил, гадна бохир усны шугам татах ажил 70 хувьтай хийгдэж байна.	100%
124	3.5.15	Эрүүл мэндийн төвүүдийн засвар үйлчилгээ, өргөтгөлийн барилгын ажлыг хийж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангана.	370	Эрүүл мэндийн төвүүдийн засвар үйлчилгээ, өргөтгөлийн барилгын ажлыг хийх, тоног төхөөрөмж авах зэргээр хүчин чадлыг нэмэгдүүлсэн тоо	2021	Нэгдсэн эмнэлэг, Сүхбаатар сумын 1 дүгээр багийн Эрүүл мэндийн төвийн засварын ажлыг хийж ашиглалтад оруулсан.	2 эрүүл мэндийн төвийг засварлах, тоног төхөөрөмж авах зэргээр хүчин чадлыг нэмэгдүүлсэн байна.	Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө оруулалтаар Нэгдсэн эмнэлэг, Сүхбаатар сумын 1 дүгээр багийн өрхийн эмнэлгийн засварын ажлыг 125,0 сая төгрөгөөр хийж ашиглалтад оруулж, эрүүл мэндийн салбарын тоног төхөөрөмжийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, коронавирусын тархалтыг хумих, зогсоох ажиллагаанд шаардлагатай оношлуур, тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгсэл худалдан авахад 421,0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтыг хийсэн. Цагааннуур сумын эрүүл мэндийн төвийн барилгын өргөтгөлийн "Дэв софт" ХХК шалгарч, 1 дүгээр давхарын өрлөгийн ажил хийгдэж, 40 хувьтай явагдаж байна. Сүхбаатар сумын нэгдсэн эмнэлгийн барилга, дотор сантехникийн засварыг "Ноён өндөр констракшн" ХХК хийж, 3 блокийн халаалт, цэвэр усны хуучин болон босоо шугам солих ажил дуусч, ажлын гүйцэтгэл 52 хувьтай байна.	100%

125	3.5.16	Сумдад үерийн далан засварлах, гүүр барих ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.	210.0	Үерийн далан засварлах ажлын хувь	2021	Сүхбаатар сумын үерийн далан засварлах ажлын хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлүүлж, эхлүүлсэн.	Сүхбаатар сумын үерийн хамгаалалтын далан, суваг засварлах ажлыг хийхэд шаардлагатай санхүүжилтийг шийдвэрлүүлнэ.	Алтанбулаг сумын Хяраан голын гүүр, Орхонтуул сумын “Орхон голын төмөр бетон гүүр”-ийг ашиглалтад оруулсан. Сант сумын Ивэн голын үерийн хамгаалалтын барилгын ажлыг “Эм даблью Т” ХХК хийж, усан сангийн талбайн мод, бутыг цэвэрлэх ажлыг хийж, 30 хувьтай хийгдэж байна. Сүхбаатар, Мандал, Баянгол, Сайхан сумдын үерийн даланг шинэчлэх ажлын зураг төсөв хийгдэж, хөрөнгийг шийдвэрлүүлэхээр санал хүргүүлсэн.	70%
126	3.5.17	Агаарын хөлөг хөөрч, буух зурвас байгуулж, нислэг үйлдэх хэвийн үйл ажиллагааг хангана.	20	Агаарын хөлөг хүлээн авах аэродром, зорчигч үйлчилгээний танхим бүхий нисэх буудалтай барих ажлын хувь	2021	Агаарын хөлөг хөөрч, буух зурвас байгуулах ажлыг эхлүүлсэн.	Зорчигч үйлчилгээний танхим бүхий нисэх буудал байгуулахад шаардлагатай төсвийг шийдвэрлүүлнэ.	ИНЕГ-тай хамтран нисэхийн мэдээллийн ажилтан бэлтгэх чиглэлээр ажиллах гэрээг байгуулж, анхны нислэг амжилттай хийж, бага оврын агаарын хөлгийн хөөрч, буух зурвас байгуулж, нислэг үйлдэх зориулалтаар засаж бэлэн байдлыг хангаж, Алтанбулаг, Баруунбүрэн, Ерөө, Мандал, Орхонтуул, Цагааннуур сумдад бага оврын агаарын хөлгийн буух зурвас байгуулах талбайг сонгон газрын байршлын зургийг Иргэний нисэхийн ерөнхий газарт хүргүүлсэн.	70%
127	3.5.18	“Сэлэнгэ-Энерго” ОНӨААТҮГ, “Сэлэнгэ цэнгэг ус” ОНӨААТҮГ-ийн тоног төхөөрөмжийг үе шаттайгаар шинэчилнэ.	150.0	Тоног төхөөрөмжийн шинэчлэлтийн хувь	2021	“Сэлэнгэ-Энерго” ОНӨААТҮГ-т сүлжээний насс авахад 150.0 сая төгрөгийн дэмжлэг үзүүлсэн.	“Сэлэнгэ Энерго” ОНӨААТҮГ-ын 4 дүгээр зуухны их засварын хийх ажил эхэлсэн байна.	Улсын төсвийн 800.0 сая төгрөгөөр “Сэлэнгэ Энерго” ОНӨААТҮГ-т БНХАУ-д үйлдвэрлэгдсэн, 1400м3/цаг зарцуулалттай, 95м напортай, 500кВт хүчин чадалтай, цахилгаан хөдөлгүүртэй, 350S-125A моделийн насос суурилуулснаар Сүхбаатар сумын айл өрхүүд дулаанаар бүрэн хангагдсан.	100%
128	3.5.19	Сүхбаатар сумын автозамыг өргөтгөж, гэрлэн дохиог шинээр байршуулна.	1151.7	Автозамыг өргөтгөл, гэрлэн дохиог шинээр байршуулах ажлын хувь	2021	Жил бүр Сүхбаатар сумын автозамыг өргөтгөж, харин аймгийн төв гэрлэн дохиог	Сүхбаатар суманд гэрлэн дохион шинээр байршуулсан байна.	Сүхбаатар сумын авто замын засвар шинэчлэлтийн ажлыг 816.7 сая төгрөгөөр, гэрлэн дохиог шинээр байршуулах ажилд 335.0 сая төгрөгийн хөрөнгийн асуудлыг шийдвэрлүүлэн батлуулж, гэрлэн	100%

						замын хөдөлгөөнд ашиглахгүй байна.		дохиог шинээр ашиглалтад оруулж, 7 газарт байршуулсан.	
129	3.5.20	Зарим сумдын соёлын төвийн барилгыг засварлах, өргөтгөх, шинээр барих ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ.	600	Соёлын төвийн барилгыг засварлах, өргөтгөх, шинээр барьсан тоо	2021	-	Шаардлагатай сумдын соёлын төвийн барилгыг засварлах, тоног төхөөрөмж сайжруулах зэргээр хүчин чадлыг нэмэгдүүлсэн байна.	Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө оруулалтаар Ерөө сумын соёлын төв, Мандал сумын "Мөнгөн хараа" чуулгын тоног төхөөрөмж, байрны их засварын ажлыг гүйцэтгэн, Сант, Сайхан сумдад лед дэлгэц суурилуулсан.	100%
3.6 Санхүү, төсвийн зохицуулалт									
Төсвийн ил тод байдал, сахилга батыг хангаж, төсвийн төлөвлөлтийн оновчтой хуваарилалт, зарцуулалтыг удирдан, орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газруудын санхүүгийн үйл ажиллагааг сайжруулж, иргэд олон нийтийн санхүү, төсвийн мэдлэгийг дээшлүүлнэ.									
130	3.6.1	Эдийн засгийн нөөц бололцоонд тулгуурласан төсвийн төлөвлөлтийг оновчтой зохион байгуулж, гүйцэтгэлийн хяналтын системийг сайжруулж, үр дүнгийн шинжилгээнд суурилан төсвийн ил тод байдлыг хангана.	-	Шилэн дансны мэдээлэлийн байршуулалтын хувь, төсвийн төлөвлөлт, гүйцэтгэлийн мэдээлэл, Төсвийн орлого, зарлага, хөтөлбөрт хяналт шалгалт, дотоод аудит хийж, төсвийн хөрөнгийн үр ашигт байдлыг дэмжих	2021	Аймаг, сумын төсвийн ерөнхийлөн захирагч 18, аймгийн төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн харьяа 10 байгууллага, аймаг, сумын ЗДТГ, ИТХ, сургууль, цэцэрлэг, хүн эмнэлэг, соёлын төв, спорт цогцолбор зэрэг	Шилэн дансны мэдээлэл байршуулалтад хагас бүтэн жилээр дотоод аудит хийж, мэдээллийн чанар, бодит байдалд хяналт тавьж, асуудлыг шийдвэрлэх. Мэдээлэл байршуулалтыг 100 %-д хүргэх	2022 онд Төр төсвийн 191, ОНӨААТҮГ-ын 20, төрийн чиг үүргийг гэрээгээр гүйцэтгэгч 98 нийт 309 байгууллагын шилэн дансны мэдээллийн байршуулалт 98.2 хувьтай байгаа нь өмнө оныхоос 0.8 хувиар нэмэгдсэн байна.	100%

						төсвийн 169 байгууллага, орон нутгийн өмчит аж ахуй нэгж, үйлдвэрийн газар 14, өрхийн эмнэлэг 4, мал эмнэлэг 45, хүнсний талоноор үйлчилдэг 41 байгууллага, хувийн цэцэрлэг, сургууль 5, холбоо 1 нийт 308 аж ахуй нэгж шилэн дансны цахим хуудсанд албан ёсны нэр хаягтай мэдээлэл байршуулсан. Мэдээлэл байршуулалт 92.3 хувьтай			
131	3.6.2	Орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газруудын үйл ажиллагаанд эдийн засгийн үр ашгийн шинжилгээ хийж, үйл ажиллагааг сайжруулна.	-	Хяналт шалгалтанд хамрагдах орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар	2021	4 аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагаанд дотоод аудит хийж, үйл ажиллагааг сайжруулах шаардлагатай гэсэн дүгнэлт өгч, зөвлөмж чиглэл өгсөн.	Аймгийн Засаг даргын баталсан удирдамжаар аймаг суманд байгуулагдсан ОНӨААТҮГ 23 аж ахуйн нэгжийн 2021-2022 оны санхүүгийн байдал, орлого үр дүнгийн гүйцэтгэлд дотоод аудит хийж, нэгдсэн дүгнэлт гарган, санал	Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2021 оны 07 дугаар сарын 02-ны өдрийн 61 тогтоолоор “Урсгал-Ус” ХХК, “Гавшгай-Ус” ХХК, “Цант-Орхон” ХХК-ийн төлөөлөн удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүнийг татан буулгаж, хуулийн этгээдийн хэлбэрийг өөрчлөн ОНӨААТҮГазар болгон дүрмийг шинэчлэн батлуулж ажилласан. Мөн 2021 онд иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн хуралдаанаар “Цант-Орхон”, “Сэлэнгэ цэнгэг ус”, “Гавшгай-Ус”, “Сэлэнгэ Энерго” ОНӨААТҮГ, 2022 онд аймгийн	100%

							зөвлөмж, бодлогын чанартай асуудал дэвшүүлнэ	иргэдийн Төлөөлөгчдийн зөвлөлийн хурлаар “Цант-Орхон”, “Сэлэнгэ Энерго” ОНӨААТҮГазруудын үйл ажиллагааны тайлан, санхүүгийн тайлан, цаашид авч хэрэгжүүлэх ажлыг хэлэлцүүллээ. Орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газрын захирлуудтай аймгийн Засаг даргын 2023 оны 01 дүгээр сард гүйцэтгэлийн төлөвлөгөө батлуулж, биелэлтэд хяналт тавьж, үнэлэлт дүгнэлт өгч ажиллалаа.	
132	3.6.3	Татвар төлөгчдийн бүртгэлийг сайжруулж, тайлагналт, үйл ажиллагааг цахимжуулж, хуулийн хүрээнд татвар ногдуулах боломжийг эрэлхийлж татварын суурийг нэмэгдүүлнэ.	-	ТЕГ-аас ирүүлсэн чиглэлийн дагуу хөтөлбөр төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжүүлэн ажилласан байх, Татвар төлөгчдийн тоо	2021	2021 оны 5 дугаар сард “Татвар төлөгчдийн өдөр”-ийг цахимаар зохион байгуулж, тайланг ТЕГ-т хугацаанд нь хүргүүлсэн, татвар төлөгчдийн тоо 3369	“Татвар төлөгчдийн өдөр”-ийг үр дүнтэй зохион байгуулж, ТЕГ-т тайланг хугацаанд нь хүргүүлсэн байна, татвар төлөгчдийн тоо 3537	Улсын бүртгэлийн газарт шинээр бүртгэгдсэн 225 татвар төлөгчийг 100 хувь бүртгэн татвар төлөгчийн баазыг 4.5 хувиар нэмэгдүүллээ. ААНОАТ-ын төрлөөр 225 татвар төлөгчийг шинээр бүртгэн 56 татвар төлөгчийг төрлийн бүртгэлээс хасч ААНОАТ-ын төрлийг 4.5 хувиар нэмэгдүүлэн ажилласан. НӨАТ суутган төлөгчөөр бүртгэгдвэл зохих 79 татвар төлөгчөөс 73 татвар төлөгчийг 2022 оны ногдол системээс үүсгэх үед бүртгэлгүй байсан тул ногдол үүсээгүй 278 тээврийн хэрэгслийн ногдлыг гараар нөхөж үүсгэсэн. Мөн бусад сумын байцаагчдаас ирүүлсэн болон төвийн иргэдэд үйлчилсэн Авто ногдол-2089 Авто хасалт-268, шинэ автын бүртгэл 5260 тус тус ТУНС-д бүртгэж ноогдол үүсгэж,шинээр бүртгэж ажилласан байна. ТЕГ-с ирүүлсэн АТБӨЯХ-ын	100%

								албан татварын бүртгэл, ногдуулалтанд хяналт тавих тухай ажлын чиглэлийн хүрээнд Хөрөнгийн бүртгэлийн цэсний Хуучин АТБӨЯХ бүртгэх цэснээс татварын алба болон бүртгэлийн төлөв, татвар төлөгчийн төлөвийг сонгон мэдээлэл шинэчлэгдсэн татвар төлөгчөөр бүртгэгдсэн төлөвт байсан 5101 хэрэгслийг шинэчилж ажилласан. НӨАТ суутган төлөгчөөр 73 ААН байгууллага, иргэнийг бүртгэж баазыг 9.7 хувиар өсгөөд байна.	
133	3.6.4	Төрийн албаны хүний нөөцийн удирдлагын мэдээллийн санг цалингийн нэгдсэн системтэй холбож, орон тоо, цалин хөлсний зардлын төлөвлөлт, хэрэгжилт, хяналтыг сайжруулна	-	ТАЦНС-р дамжуулан цалингаа авсан төрийн албан хаагчдын тоо	2021	Сургагч багш нар томилогдон төсөвт байгууллагын нягтлан бодогч нарт сургалт зохион байгуулан тухай бүр зөвлөгөө өгч ажиллаж байна.	Аймгийн хэрэглэгчдийн дуудлагыг хүлээн авах ажилтанг томилон зөвлөгөө өгч, цалинтай холбоотой гүйлгээг цахимаар шилжүүлдэг болсон байна	Төрийн албаны цалингийн нэгдсэн системийн гүйлгээг цахимаар гүйцэтгэхтэй холбоотойгоор аймгийн хэмжээнд 5 сургагч багшийг бэлтгэн томилсон. ЦАХИМ БАТАЛГААЖУУЛАЛТ-ЦАХИМ ГҮЙЛГЭЭ НЭВТРҮҮЛЭХ СУРГАЛТ Сангийн яамтай хамтран зохион байгуулж, 91 албан хаагчийг хамрууллаа. ЭБСан системд эрх бүхий албан тушаалтнуудын бүртгэлийг хийж Төрийн албаны цалингийн нэгдсэн системд нэвтэрч ажиллах цахим гүйлгээ баталагаажуулах албан тушаалтныг 210 байгууллагын дарга нарын эрхийг холбож нягтлан бодогчдын хэрэглэгчийн эрхийг баталгаажуулснаар цалингийн гүйлгээ 100% цахимаар хийгдэж байна.	100%
134	3.6.5	Статистикийн мэдээ, тооллого, судалгааг үнэн, бодитой хийж, үр дүнгийн шинжилгээнд	2,0	Тархаах хэрэглэгчийн тоо	2021	Статистикийн мэдээ, мэдээллийг 3200 хэрэглэгчдэд тархаасан.	Статистикийн тооллого, судалгааны үр дүнг хэрэглэгчдэд тархаасан байна.	Статистикийн хэлтэс нь албан ёсны статистикийн 55 мэдээг давхардсан тоогоор 267 удаа холбогдох байгууллага, сумдаас гаргуулан авч нэгтгэн Үндэсний статистикийн хороонд хүргүүлсэн. Мөн төлөвлөгөөт	

		суурилсан мэдээллийг хэрэглэгчдэд боломжит хэлбэрээр тархааж, бодлогын баримт бичиг боловсруулах үйл ажиллагаанд ашиглах нөхцлийг бүрдүүлнэ.						2 төрлийн тооллого /Хөдөө аж ахуйн тооллого, жилийн эцсийн мал тооллого/, 12 төрлийн судалгааг хийж, дата мэдээллийг графикт хугацаанд нь Үндэсний статистикийн хороонд хүргүүлсэн. “Өрхийн нийгэм эдийн засгийн судалгаа”, “Ажиллах хүчний судалгаа”, “Хүүхдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн судалгаа”, “Албандан хөдөлмөр эрхлэлтийн судалгаа” -нд нийт 17 сумдын 1964 өрх хамрагдсан. Статистик тооллого, судалгаа, мэдээ мэдээллийн чанар, үнэн бодит байдлыг хангах үүднээс сар бүрийн албан ёсны статистик мэдээ, хагас бүтэн жилийн тооллого судалгаануудын ирц болон алдааны протоколыг 17 сумаар хөтлөн, сар бүр сумдын удирдлагуудад албан бичгээр хүргүүлэн ажиллаж байна. 2022 онд аймгийн сар бүрийн нийгэм, эдийн засгийн танилцуулга, инфографикийг 12 удаа, нийт 624 хувь хэвлэн аймгийн удирдлагууд, 22 хэлтэс, агентлаг, 17 сумдын удирдлагуудад, статистикийн мэдээ хэрэглэгчдэд хэвлэмэл болон цахим хэлбэрээр тархаан ажиллалаа. Мөн аймгийн нийгэм эдийн засгийн үзүүлэлтийг сүүлийн 3-н жилээр үзүүлсэн өврийн дэвтэр, жилийн эцсийн статистикийн эмхэтгэлийг сүүлийн 10 жилийн үзүүлэлтээр гарган тус тус хэвлэмэл болон цахим хэлбэрээр тархаасан.	100%
135	3.6.6	"Иргэн та эдийн засагч" арга хэжмээг хэрэгжүүлнэ.	Орон нутгийн төсөв	"Иргэн та эдийн засагч" арга хэмжээний хөтөлбөрийн хэрэгжилт, Нийт зохион байгуулсан	2021	Танхимаар 63 удаагийн сургалтаар 48 аж ахуйн нэгж, байгууллага, 1653 иргэн	Иргэдийн санхүүгийн мэдлэгийг дээшлүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулсан байна.	Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн хүрээнд нэгдсэн арга хэмжээ зохион байгуулаагүй болно. Сумдын Санхүүгийн албад Татварын хэлтэс, Нийгмийн даатгалын хэлтэс, аймгийн Засаг даргаас сумдын Засаг дарга	100%

				сургалтын тоо		хамрагдсан. Цахимаар зохион байгуулсан сургалтад давхардсан тоогоор 9955 татвар төлөгч иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага хамрагдсан байна.		нарт иргэдийн санхүүгийн мэдлэг боловсролыг дээшлүүлэх сургалт, сурталчилгааны ажил зохион байгуулах үүрэг өгсөн бөгөөд банк, санхүүгийн байгууллагуудтай хамтран "Татвар төлөгчийн үүрэг хариуцлага", "Санхүүгийн салбарын чиг хандлага", "Хадгаламжийн ашиг шим" сэдвээр давхардсан тоогоор 12 мянга гаруй суралцагчид, багачууд, иргэдэд зөвлөгөө, зөвлөмжийг өгч ажилласан.	
136	3.6.7	Инновацийн үйл ажиллагааг дагнан эрхлэх орон нутгийн өмчит хуулийн этгээдийг шинээр байгуулж, аймгийн эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийг хэрэгжүүлнэ.	-	Орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар байгуулах төлөвлөгөөний хэрэгжилт	2021	Аялал жуулчлал, аймгийн дэд бүтэц, хөрөнгө оруулалтын чиглэлийн орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газар байхгүй байна	Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар "Инновацийн газар" ОНӨААТҮГ-ыг байгуулна.	ОНӨААТҮГ-ыг байгуулахад шаардлагатай эдийн засгийн тооцоо судалгааг гарган ажиллаж, аймгийн Эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийг хангах дэд бүтэц, үйлдвэрлэл, инновацын бүтээгдэхүүн, үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төр, хувийн хэвшлийн харилцан уялдаа, хамтын ажиллагааг хангах ОНӨААТҮГ-ыг байгуулахаар Нийслэлийн бизнес инноваци хөгжлийн газартай танилцаж туршлага судлан ажиллалаа.	30%
137	3.6.8	Аймгийн төвд Монгол банкны салбарыг нээж, арилжааны банкуудын үйл ажиллагааг	-	Салбар байгуулах төлөвлөгөөний хэрэгжилт	2021	Монгол банкны салбар байхгүй байна.	Тооцоо судалгааг холбогдох байгууллагад уламжилсан байна.	Монгол банкны салбарыг байгуулахад шаардлагатай байгаа тооцоо, судалгааг гарган холбогдох баримт бичгийг Монгол банкинд хүргүүлсэн.	30%

		чадавхжуулна.							
ДӨРӨВ. ЗАСАГЛАЛЫН БОДЛОГО									
4.1. Нутгийн захиргаа:									
Төрийн үйлчилгээнд ухаалаг-тогтвортой засаглалыг бэхжүүлж, чадахуйн зарчимд суурилсан хариуцлагатай, шуурхай, нээлттэй, ил тод төрийн үйлчилгээг хүргэнэ.									
138	4.1.1	Мэргэшсэн, чадварлаг, ил тод, үр нөлөөтэй, чадахуйн зарчимд тулгуурласан ухаалаг, ёс зүйтэй төрийн албыг төлөвшүүлнэ.	Батлагдсан төсвийн хүрээнд	Төрийн албан хаагчийн мэдлэг ур чадварыг дээшлүүлэх, мэргэшүүлэх сургалт, арга хэмжээнд хамрагдсан албан хаагчийн тоо, Төрийн албанд шатлан дэвшсэн сахилгын шийтгэл хүлээсэн албан хаагчдын тоо	2021	Төрийн албан хаагчдын мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх сургалтад тогтмол хамруулсан.	Төрийн албан хаагчдын мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх сургалтад тогтмол хамруулна, Хүний нөөцийн томилгоонд мерит зарчмыг баримтлан ажиллана, төрийн албан хаагчид ёс зүйн зөрчил, дутагдалгүй ажиллана,	2021-2022 онд Мэргэжил дээшлүүлэх 58, мэргэшүүлэх 134, богино хугацааны зорилтот сургалтад 375, ажлын байран дээрх сургалтад 35426 албан хаагчийг хамруулж, давхардсан тоогоор нийт 35993 албан хаагчдын мэдлэг ур чадварыг дээшлүүлсэн байна. Удирдлагын академид эрхэлсэн түшмэлийн мэргэшүүлэх багц сургалтад 4, Ахлах түшмэлийн мэргэшүүлэх багц сургалтад 12, төрийн албанд шинээр томилогдсон албан хаагчийг мэргэшүүлэх дунд хугацааны сургалтад 36, төрийн албан хаагчийг мэргэшүүлэх дунд хугацааны давтан суралтад 20, төрийн албанд шинээр томилогдсон албан хаагчийг чиглүүлэх богино хугацааны сургалтад 8 мөн төрийн албан хаагчийг чадвахжуулах богино хугацааны зайн сургалтад 65 албан хаагчийг тус тус хамрууллаа. Төрийн албаны Зөвлөлөөс долоо хоног бүрийн 7/4/10 буюу “Пүрэв гараг”-ийн 60 удаагийн давхардсан тоогоор цахим сургалтад 2021-2022 онд 10267 төрийн албан хаагчийг хамрууллаа. Төрийн албаны Зөвлөлийн Сэлэнгэ аймаг дахь Салбар зөвлөлөөс 2021-2022 онд 16 удаагийн захиалгаар аймаг, сумдын Засаг даргын Тамгын газар, аймгийн Засаг даргын эрхлэх асуудлын хүрээний газар, хэлтэс, албадын төрийн захиргааны удирдах ба гүйцэтгэх, төрийн үйлчилгээний	100%

								удирдах албан тушаалын 539 сул орон тоог нөхөх тусгай шалгалтыг зохион байгуулж, Төрийн захиргааны удирдах албан тушаалын 21, гүйцэтгэх албан тушаал /дэс түшмэл, туслах түшмэлийн 149, Төрийн үйлчилгээний төсвийн шууд захирагчийн 21 сул орон тоог нөхөх арга хэмжээг авлаа. “Цогц чадамжийг нэвтрүүлэх нь-Ёс зүйн зөвлөлийг бэхжүүлэх, хүний нөөцийн мэргэжилтнийг чадавхжуулах нь” сэдэвт Сэлэнгэ, Орхон, Дархан-Уул, Хөвсгөл, Булган аймгийн төрийн албан хаагчдыг оролцуулсан төвийн болон хангайн бүсийн сургалтыг Төрийн албаны зөвлөл, НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн “Иргэн төвтэй, мэргэшсэн төрийн албыг бэхжүүлэх” төсөлтэй хамтран зохион байгуулж, сургалтад нийт 71 албан хаагч оролцсон. Монгол Улсын Засгийн газрын 2019 оны 33 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Төрийн захиргааны болон үйлчилгээний албан хаагчдын ёс зүйн дүрэм”-ийн дагуу аймаг, сумдын Засаг даргын Тамгын газар, аймгийн Засаг даргын эрхлэх асуудлын хүрээний хэлтэс, агентлаг, төр төсвийн байгууллагад нийт 118 ёс зүйн зөвлөл ажиллаж, арга хэмжээний төлөвлөгөөгөө батлан хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна. Төрийн албаны зөвлөл, НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн газраас Канад Улсын Засгийн газрын дэмжлэгтэйгээр “Стратегийн баримжаатай хүний нөөцийн удирдлага”, “Ёс зүйн зөвлөлийг бэхжүүлэх нь” дэд төсөлд аймгийн	

								Засаг даргын Тамгын газар, аймгийн Засаг даргын эрхлэх асуудлын хүрээний агентлаг, Сүхбаатар сумын Засаг даргын Тамгын газрын албан хаагчид болон ёс зүйн зөвлөлийн дарга, гишүүдийг хамруулж, залуу төрийн албан хаагчдын “Менторшип” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж ажилласан.	
139	4.1.2	Төрийн албан хаагчийн ажиллах орчин, нийгмийн баталгааг хангах арга хэмжээг үе шаттай хэрэгжүүлж, төрийн бүх шатны байгууллагад суралцагч байгууллагын соёлыг бэхжүүлнэ.	Батлагдсан төсвийн хүрээнд	Ажиллах орчин нөхцөл сайжирсан хувь, техник, тоног төхөөрөмжийн тоо, цалин хөлс, нэмэгдсэн хувь	2021	43 төсөвт байгууллагын 120 албан хаагчийг орон сууцанд хамруулсан.	Төрийн албан хаагч бүрийн ажиллах орчин нөхцөлийг үе шаттайгаар сайжруулна	“Төрийн албан хаагчийн ажиллах нөхцөл, нийгмийн баталгаа” аймгийн хөтөлбөрийн эхний шатны хэрэгжилтийг аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн хурлаар хэлэлцүүлж, 2021 оны 40 дүгээр тогтоолоор 86,7 хувь буюу хангалттай үнэлгээгээр дүгнэгдсэн. Төрийн байгууллагуудын үйлчилгээний орчин нөхцөлийг сайжруулах зорилгоор 15.4 тэрбум төгрөгийн 33 ажил, арга хэмжээ хэрэгжсэн. Үүнд: Шинэ барилга байгууламж барих чиглэлээр 12.7 тэрбум төгрөг, тоног төхөөрөмжийг шинэчлэх, хүчин чадлыг сайжруулах чиглэлээр 478.8 сая төгрөг, сургууль цэцэрлэгийн орчин нөхцөлийг сайжруулах, тоног төхөөрөмж шинэчлэх чиглэлээр 2 тэрбум төгрөг, эрүүл мэндийн байгууллагын орчин нөхцөлийг сайжруулах чиглэлээр 125.0 сая төгрөг, төрийн тусгай алба буюу аймгийн Онцгой байдлын газар, Цагдаагийн газар Сэлэнгэ аймгийн Шүүх, хилийн цэргийн 0243 дугаар анги нь байгууллагын орчин нөхцөлийг сайжруулах чиглэлээр 913.0 сая төгрөгийн 94 ажил арга хэмжээг тус тус хэрэгжүүлсэн. “Суралцагч байгууллага-Төрийн албаны манлайлал” аймгийн	100%

								хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг 5 зорилтын хүрээнд 43 ажил, арга хэмжээтэйгээр төлөвлөн хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна. Хүдэр сумын Засаг даргатай байгуулсан нийгмийн хариуцлагын гэрээгээр тус сумын 2 компани “Төрийн албан хаагчдад зориулсан байр”-ыг шинээр барьж, 2022 оны 2-р сары 21-ний өдөр албан ёсоор хүлээлгэн өгч, Баруунбүрэн суманд аймаг, орон нутгийн хөрөнгө оруулалтаар 4 айлын орон сууцыг ашиглалтад оруулж, хөдөө орон нутагт ажиллаж буй төрийн албан хаагчдын нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэн ажиллаж байна. Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар, аймгийн Биеийн тамир, спортын газрын гадна фасадны засвар, Ерөө сумын Засаг даргын Тамгын газрын барилгын засварын ажлууд хийгдэж, аймгийн Татварын хэлтсийн барилга бүрэн дуусч, Сүхбаатар хилийн боомтын нэг цэгийн үйлчилгээний цогцолбор ашиглалтад орж, Сүхбаатар суманд үйл ажиллагаа явуулж буй хил, гаалийн байгууллагуудын төрийн албан хаагчдын ажиллах нөхцөл бүрдлээ. Аймаг орон нутгийн төсвийн байгууллага буюу орон нутгийн төсвөөс цалинждаг төрийн албан хаагчдын цалинг 2023 оны 1 дүгээр сарын 1-нээс 50 хувь хүртэл нэмэгдүүлж, аймгийн Засаг даргаас цаашид 100 хүртэл хувиар нэмэгдүүлэх боломжийг бүрдүүлэхээр ажиллаж байна. 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар	

								аймгийн Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн төсвөөс санхүүжиж буй төрийн байгууллагуудад ажиллаж байгаа төрийн албан хаагчдад 11900,4 сая төгрөгийн цалин урамшуулал, 450,8 сая төгрөгийн тэтгэмж тусламж, өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгох насанд хүрсэн албан хаагчид 248,8 сая төгрөгийн нэг удаагийн мөнгөн тэтгэмжийг тус тус олгож, аймгийн Засаг даргын 2022 оны 3 дугаар сарын 28-ны өдрийн А/95 тоот захирамжаар төрийн захиргааны 27 байгууллагын 183 албан хаагчдад төрийн захиргааны албан тушаалын зэрэг дэвийг шинээр болон ахиулан олголоо. Гадаадын иргэн, харьяатын газрын хойд бүс дэх газрын ажилтан, албан хаагчдын компьютер техник хэрэгслийг шинэчлэхэд 49,5 сая төгрөгийн дэмжлэгийг үзүүллээ. Мал эмнэлгийн газарт малын шилжилт хөдөлгөөнийг хянах, малын хулгайтай тэмцэх, мал, амьтны халдварт өвчнийг тандах, эрт илрүүлэх, урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, арга хэмжээг төлөвлөхөд шаардлагатай мэдээллийн санг бүрдүүлэх цогц системийг нэвтрүүлэхэд 75,0 сая төгрөгийн дэмжлэг үзүүлж, техник тоног төхөөрөмжөөр хангаж, төрийн албан хаагч бүрийн ажиллах орчин нөхцөлийг үе шаттайгаар сайжруулан ажилласан.	
140	4.1.3	Төрийн албан хэрэг хөтлөлтийг кирилл болон үндэсний бичгээр хослуулан явуулах	Батлагдсан төсвийн хүрээнд	Төрийн албан хаагчийн монгол бичгийн мэдлэгийн түвшин тогтоох сорилд	2021	Төрийн албан хаагчид ёс зүйн зөрчил, дутагдалгүй ажилласан.	Төрийн албан хаагчдын монгол бичгийн түвшнийг жил бүр шалгаж, үнэлэж, монгол	Албан байгууллага бүр нэр, хаягийг кирилл болон үндэсний бичгээр хослуулан бичихийг үүрэг болгож, хэрэгжилтэд хяналт тавин ажиллаж байна. Сум, орон нутгийнхаа төрийн	100%

		бэлтгэл ажлыг шат дараатай хэрэгжүүлнэ.		хамрагдсан албан хаагчдын хувь, албан хаагчдын монгол бичгийн мэдлэг чадварыг дээшлүүлэх зохион байгуулсан сургалт, арга хэмжээний тоо			бичгийн түвшинд тохирсон сургалтыг шат дараатай зохион байгуулна.	албан хаагчдад үндэсний бичгийн хичээл заах боломжтой багш нарын судалгааг гаргаж, багш нар нэгдсэн хөтөлбөр, төлөвлөгөөгөөр сумын төрийн албан хаагчдад үндэсний бичгийн хичээлийг зааж, Насан туршийн боловсролын төв, нэгжүүд, ерөнхий боловсролын сургуулийн монгол хэл бичиг, уран зохиолын багш нар байгууллагын хүсэлтийн дагуу төрийн албан хаагч, иргэдэд үндэсний бичгийн хичээлийг 3 түвшинд хуваан, 16 удаагийн сургалт, 22 уралдаан тэмцээнийг явуулж, үндэсний бичгийн түвшин ахиулах сургалтад 336 иргэнийг хамруулж, унших, бичих чадварыг нэмэгдүүлсэн. Төрийн албаны зөвлөл, Үндэсний статистикийн хороотой хамтран зохион байгуулсан “Төрийн албан хаагчийн үндэсний бичгийн мэдлэгийг тодорхойлох судалгаа”-нд аймгийн хэмжээнд зохион байгуулж, 17 сум 6 тосгоны 239 төрийн байгууллагын 5777 албан хаагчид хамрагдлаа. “Үндэсний бичиг үсгийн баяр”-ыг тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлын хүрээнд аймгийн Нийтийн номын сан, ерөнхий боловсролын сургуулийн монгол хэл, бичиг, уран зохиолын багш нарын дунд “Үндэсний хэл бичгээ түгээн дэлгэрүүлцгээе” аяныг зохион байгуулж, 5 багш бүтээлээ ирүүлснийг аймгийн Нийтийн номын сангийн цахим хаягаар 337 иргэнд үзүүлэн таниуллаа. аймгийн хэмжээнд төр, төсвийн байгууллагууд байгууллагын хаяг, албан хаагчдын албан тушаал, өрөөний хаягийг крилл болон үндэсний бичгээр эхлүүлэх ажлыг	

								эхлүүлж, нийт 17 сумын ЗДТГ, 6 тосгоны захирагчийн алба зарим агентлагууд хэрэгжүүлээд байна. Мөн Шаамар сумын Засаг даргын 2021 оны А/124 тоот захирамжаар “Монгол хэлний бодлогын салбар зөвлөл”-ийг байгуулж, монгол хэл бичиг сумын дэд хөтөлбөрийг сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар батлуулан ажиллаж байна. Аймгийн хэмжээнд “Үндэсний бичигтэн 2022-2024” хөдөлгөөнийг зохион байгуулж идэвх санаачилгатай ажилласан 5 байгууллагыг шагнаж, урамшуулахаар бэлтгэл ажлыг хангаж байна. Монгол бичгээр үйлдэх баримт бичгийн хэвлэмэл хуудас, түүний бүрдэлд тавих үндсэн шаардлага” /MNS 6395:2022/, төрийн албан хаагчийн нэрийн хуудсанд тавих ерөнхий шаардлага /MNS 6978:2022/-уудын талаарх мэдээллийг төрийн байгууллагуудад хүргүүлэн хэрэгжүүлэх ажлыг эрчимжүүлж байна.	
141	4.1.4	Төрийн үйлчилгээний цахим шилжилтийг хэрэгжүүлж, цахим үйлчилгээний хэрэглээг нэмэгдүүлнэ.	Батлагдсан төсвийн хүрээнд	Нэмэгдүүлсэн цахим үйлчилгээний тоо	2021	“E-Mongolia”-р 54 төрлийн үйчилгээ үзүүлж байна.	Төрийн үйлчилгээний цахим шилжилтийн 2 дугаар шатны сургалтыг зохион байгуулж, үйлчилгээний нэр төрлийн нэмэгдүүлсэн байна.	17 суманд төрийн үйлчилгээг операторын горимоор цахимаар түргэн шуурхай хүргэх үйлчилгээг амжилттай нэвтрүүлж, 1 шатлалт 54 үйлчилгээг үзүүлж байсан бол Засгийн газрын тохируулагч агентлаг Харилцаа холбоо, мэдээллийн технологийн газрын “E-Mongolia” төслийн нэгжтэй хамтран 2 шатлалт үйлчилгээг 2021 онд зохион байгуулж, аймгийн хэмжээнд 15 байгууллагын 73 нэр төрлийн 269 үйлчилгээг нэвтрүүлсэн. E-Mongolia системээр 2021 онд 5084, 2022 онд 11287 иргэнд төрийн	100%

								үйлчилгээг түргэн шуурхай хүндрэлгүй цахимаар хүргэсэн нь 55.0 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.	
142	4.1.5	Иргэдийн санал, өргөдөл, гомдлыг шуурхай шийдвэрлэх зарчмыг баримтлан "Таныг сонсоё" арга хэмжээг төрийн бүх байгууллагуудад хэрэгжүүлж, захиргааны шийдвэр гаргах, хянах үйл ажиллагаанд иргэдийн оролцоог нэмэгдүүлнэ.	Батлагдсан төсвийн хүрээнд	Өргөдөл гомдол шийдвэрлэгдэж буй дундаж хугацаа, "Таныг сонсоё" арга хэмжээг төрийн бүх байгууллагуудад хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг батлуулсан эсэх	2021	Хуулийн хугацаа 30 хоног	14 хоногт багтаан шиидвэрлэсэн байна. Төрийн бүх байгууллагууд-тай хамтарч "Таныг сонсоё" арга хэмжээний төлөвлөгөөг батлана.	Аймгийн хэмжээнд 2021 онд 5471, 2022 онд 3522 өргөдөл, гомдол ирснийг 2021 онд 93.6, 2022 онд 97.0 хувьтай тус тус шийдвэрлэсэн. Иргэдээс гаргасан өргөдөл, гомдол 2022 онд 3522 ирсэн нь өмнөх оноос 1949-өөр буюу 35.6 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Нийт ирсэн өргөдөл гомдлыг агуулгаар нь авч үзвэл газрын харилцаа, халаалт дулаантай холбоотой, иргэдийн төрсний бүртгэл, регистрийн дугаарын зөрчил, цахим үнэмлэхээ сунгуулах, шилжилт хөдөлгөөн, бүртгэлийн хугацаа хэтэрсэн газар тариалан, хадлангийн талбайн зөвшөөрөл болон нийгмийн халамжид хамрагдахыг хүссэн, мөнгөн тусламж, хөдөлмөр эрхлэлттэй холбоотой асуудлаар тавьсан хүсэлт дийлэнх хувийг эзэлж байна. 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар иргэдээс ирүүлсэн өргөдөл, гомдлын шийдвэрлэлтийн дундаж хугацааг 14 хоног болгон бууруулла. Монгол Улсын Ерөнхий Сайдын 2022 оны 12 дугаар сарын 09-ний өдрийн 214 дүгээр захирамжийн дагуу Иргэдээс төрийн байгууллага, албан тушаалтанд гаргасан өргөдөл, гомдлыг хууль тогтоомжийн хүрээнд судлан үзэж, шуурхай шийдвэрлэх ажлын хэсгийг аймгийн Засаг даргын 2022 оны 12 дугаар сарын 09-ний өдрийн А/526 тоот захирамжаар байгуулан аймгийн хэмжээнд 12 дугаар сарын 09-24-ний өдрүүдэд шийдвэрлэгдээгүй байсан 183 өргөдөл гомдлыг шийдвэрлэн хариуг	50%

								холбогдох иргэдэд хүргүүлэн ажилласан. Улсын хэмжээнд зохион байгуулсан уг арга хэмжээнд тандалт дуудлага хийгдэхэд асуудал үүсгээгүй, шуурхай шийдвэрлэж ажилласан 5 аймгийн нэгээр шалгарсан тул Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газраас "Талархал" хүртсэн. "Таныг сонсоё" арга хэмжээг "Төлөөлөгчдийн өдөр"-тэй хамтатган Зүүнбүрэн суманд зохион байгуулж 400 гаруй иргэдийн санал хүсэлтийг хүлээн авч ажилласан.	
143	4.1.6	Олон Улсын болон төсөл хөтөлбөрийн байгууллагуудтай хамтран ажиллах үйл ажиллагааг өргөжүүлж, уламжлалт харилцааг бэхжүүлэн шинэ түншлэлийг нэмэгдүүлж, гадаад хамтын ажиллагааны үр нөлөөг дээшлүүлнэ.	Орон нутгийн төсөв	Аймаг орон нутгийн онцлог, нөхцөл боломжийг харгалзан гадаад харилцааны шинэ түншлэл тогтоосон тоо	2021	8 улс, 2 муж, 7 хот, 6 Элчин сайдын яам, 1 консулын газар, 1 төлөөлөгчийн газар, 7 олон улсын байгууллагатай хамтын ажиллагаатай, ОХУ-ын Буриад Улс, Хиагт, Зед, Сэлэнгэ, Кабанский муж, БНХАУ-ын ӨМӨЗО-ны Хөх хот, Хар мөрөн муж, Япон улсын Шизуока мужтай хөдөө аж ахуйн салбарт хамтран ажиллаж байна.	Хамтын ажиллагааны шинэ түншлэлийг нэмэгдүүлэх, ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлнэ. Санамж бичгийг өөрчлөх, нэмэлт өөрчлөлт оруулах саналыг холбогдох журмын дагуу гаргаж, өргөжүүлнэ.	Уламжлалт хамтын ажиллагааны хүрээнд болон шинэ түншлэлийг эрэлхийлэн 2021-2022 онд Германы хамтын ажиллагааны "Хайнс зайделийн сан"-тай Хууль эрх зүйн чиглэлээр хамтран ажиллах төлөвлөгөөний төслийг хэлэлцэн баталсан. Австрали Улсын Элчин сайдын яамны санаачлагаар тус улсын боловсролын салбартай хамтран ажиллахаар төлөвлөж байна. БНСУ-ын Сөүл хотын Үньпён дүүрэгтэй Төрийн захиргааны чиглэлээр хамтран ажиллахаар харилцан ойлголцлын санамж бичгийг байгуулахаар гэрээний төслийг хянан Гадаад харилцааны яамнаас зохих ёсны дагуу зөвшөөрлийг авахаар ажиллаж байна. Мөн уламжлалт хамтын ажиллагааны хүрээнд БНСУ-ын Дангжин хоттой харилцан ойлголцлын санамж бичгийг шинэчлэн байгуулж, Сэлэнгэ аймгаас улирлын чанартай ажилтанг гэрээгээр гаргах ажлуудыг тус тус хамтран зохион байгуулахаар ажиллаж байна. "Гадаад харилцааг эдийн засагжуулах	90%

								нь” хөтөлбөрийн хүрээнд БНБУ-ын тэргүүн Алексей Самбуевич Цыденовтой 2 удаагийн хэлэлцээр хийж, боловсрол, соёл, эрүүл мэнд, худалдаа, эдийн засаг, хүмүүнлэгийн салбарт хамтран ажиллахаар тохиролцсон бөгөөд ОХУ-ын БНБУ-ын Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын үүргийг орлон гүйцэтгэгч Поздняков Валерий Анатольеивич тэргүүтэй боловсролын байгууллагын төлөөлөгчид албан айлчлал хийж, уулзалт зохион байгууллаа. Аймаг, орон нутгийн зүгээс аймагтаа хүүхэд, залуучуудын орос хэл сурах идэвхийг өрнүүлж Буриад улсад сурах хүсэлтэй оюутнуудад хөнгөлөлт үзүүлэх, орос хэлний багш нарыг бэлтгэх, дадлагажуулах, хилийн ойр бүс нутагт аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх, хавдарын цөмийн эмчилгээний төвтэй хамтран ажиллахаар болсон. АНУ-ын Элчин сайдын яамтай хамтран тус улсын “Америкийн соёл мэдээллийн төв”-ийг Канад Улсын нүдний нарийн мэргэжлийн эмч нартай хамтран аймгийн нийт ард иргэдэд үзлэг оношлогоо эмчилгээг үзүүлж хамтран ажиллалаа.	
144	4.1.7.	Хууль тогтоомж, бодлогын баримт бичгийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх мэдээллийн дэд бүтцийг хэрэглээнд нэвтрүүлнэ.	Орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр	Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний журмыг боловсруулж, мөрдсөн эсэх, Нэвтрүүлсэн байгууллагын тоо	2021	Аймгийн Засаг даргын 2017 оны А/458 тоот захирамжаар батлагдсан журмыг мөрдөж ажилладаг	Цахим мэдээллийн санд шаардлагатай төсөв хөрөнгийн тооцоо судалгааг гаргаж, нэвтрүүлэх төсөл боловсруулах, Орон нутгийн хяналт-шинжилгээ,	“Сэлэнгэ хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний цахим мэдээллийн сан”-г нэвтрүүлэхээр “Ухаалаг засаглал” төрийн бус байгууллагатай хамтран “Орон нутгийн мэдээллийн дэд бүтэц” төслийг боловсруулж, нэвтрүүлэлтийн зардлыг 14.5 сая төгрөг, хамтын ажиллагааны буюу үйл ажиллагааны зардлыг 24.9 сая төгрөгөөр тус тус тооцож санхүүжилтийг шийдвэрлүүлэхээр Олон Улсын төсөл	90%

							үнэлгээний журмын төслийг захиргааны байгууллага, хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний ажилтнуудаас санал аван боловсруулна.	хөтөлбөрийн байгууллагуудад хандаад байна. Монгол Улсын Засгийн газрын 2020 оны 206 тоот тогтоолыг өөрийн хариуцсан асуудлын хүрээнд хуульд заасан чиг үүргийг хэрэгжүүлсэн байдалд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийх нэгж, эсхүл ажилтантай байх, боломж бүрдсэн. Ингэснээр Орон нутгийн захиргааны байгууллагууд албан ёсоор хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, хариуцсан ажилтнуудтай Аймгийн онцлогт тохирсон хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний журмын төслийг боловсруулан сум, агентлагаас санал авч нэгтгэн, аймгийн Засаг даргын зөвлөлийн хурлаар хэлэлцүүлэхэд бэлэн болгоод байна.	
145	4.1.8.	Орон нутгийн төр, төсвийн байгууллагуудын үйл ажиллагаа болон хөгжлийн бодлогын баримт бичигт төлөвлөлт, явц, гүйцэтгэлд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ, дотоод аудит хийж, үр дүнг тооцох тогтолцоог бэхжүүлнэ.	Орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр	Хяналт-шинжилгээ үнэлгээ хийсэн бодлогын баримт бичгийн тоо, Хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн байгууллагын тоо	2021	Бодлогын баримт бичигт хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийсэн.	6-аас доошгүй бодлогын баримт бичиг, 5-аас доошгүй байгууллагад хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийнэ.	2021-2022 онд 1 дүгээр үе шатны хэрэгжилт болон хэрэгжиж дууссан үндэсний болон аймгийн нийт 18 бодлогын баримт бичгүүдийн хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ үнэлгээ хийж, үр дүнг тооцон, үндэсний хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилтийн тайланг салбарын яамдад хүргүүлж, жил бүр Аймгийн Засаг даргын захирамжаар баталсан удирдамжийн дагуу ажлын хэсгийг сум, агентлагт ажиллуулж, Монгол Улсын Их Хурал, Засгийн газар, аймгийн Засаг даргын шийдвэрүүдийн хэрэгжилт, хөрөнгө оруулалтын ажлын үр дүн, төсвийн сахилга батыг газар дээр нь шалгах ажлыг зохион байгуулж, аймгийн удирдлагуудад танилцуулж, холбогдох арга хэмжээг авч ажилласан. Өнгөрсөн онд сумдад ажилласан ажлын хэсэг орон нутагт тулгамдаж буй асуудлыг газар дээр нь	100%

								шийдвэрлэн нийт 176.0 сая төгрөгийг зарцуулсан.	
146	4.1.9.	Баг, тосгодоос иргэдэд үзүүлэх, төрийн үйлчилгээний орчин нөхцөлийг сайжруулна.	Улсын төсөв, Орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр	Шинээр барьсан болон засвар үйлчилгээ хийсэн багийн байрны тоо	2021	Ерөө сумын 2 дугаар багийн байрыг барьж ашиглалтад оруулсан.	Жил бүр 2-оос доошгүй багийн байрыг засварлаж, шинээр барьсан байна.	2021 онд Улсын төсвийн 45.0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар Ерөө сумын 2 дугаар багийн байр улсын төсвийн 400.0 сая төгрөгийн хөрөнгө оруулалтаар Сүхбаатар сумын Цагаан-Эрэг 2 дугаар багийн байрыг улсын комисст хүлээлгэн өгч, өрхийн эмнэлэг, багийн ажилтнууд үйл ажиллагаа явуулж, иргэдэд үйлчилгээ үзүүлж эхлээд байна. Баянгол сумын Баян багийн байрны тохижилтыг сайжруулах зорилгоор “Хонгорын орд” ХХК-ий хөрөнгө оруулалтаар дулааны асуудлыг шийдвэрлэж, урсгал засвар хийсэн. 2022 онд аймгийн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Сүхбаатар сумын 3-р багт багийн байр барих зориулалтаар 650.0 сая төгрөгийг тусгаж, шийдвэрлэсэн боловч сумын Засаг дарга, Засаг даргын Тамгын газраас газрын асуудал болон холбогдох бусад асуудлыг шийдвэрлээгүйн улмаас хөрөнгийг татуулсан. Сайхан сумын Засаг даргын Тамгын газар нь багийн Засаг даргын албан өрөөний зориулалтаар сумын Засаг даргын Тамгын газрын залгаа өргөтгөлийг худалдан авч, 15.0 сая төгрөгөөр аж ахуйн аргаар засвар үйлчилгээ хийн багийн байрны засварын явц 50 хувьтай байна. 2023 оны аймгийн төсөвт тус багийн байрыг засварлаж дуусгахаар 28.0 сая төгрөгийг тусган батлуулаад байна.	100%
147	4.1.10	Аймгийн хэмжээний үйл ажиллагааны орчин цагийн	39.3 сая/ төг	Мэдээллийн чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлэх	2021	-	Хэвлэл мэдээллийн албатай болсон байна.	Аймгийн Засаг даргын 2021-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт туссан “Хэвлэл мэдээлэл, олон нийттэй харилцах алба”-ыг ажилд оруулах	100%

		дэвшилтэт технологийн чанарын шаардлага хангасан ”Хэвлэл мэдээлэл, олон нийттэй харилцах алба” байгуулна.						үүднээс 2022 оны 9 дүгээр сараас эхлэн төрийн ажил үйлчилгээг иргэд олон нийтэд хүртээмжтэйгээр хүргэж сурталчлах зорилгын дор аймгийн ЗДТГ-ын ХШҮХ-ийн дэргэд хэвлэл мэдээллийн багийг ажиллуулж, аймгийн ЗДТГ-ын бүтэц бүрэлдэхүүнд шинээр 3 албан хаагч авч ажиллуулан, хэвлэлийн багийн тоног төхөөрөмжийн зардалд 19.5 сая, цалинд 10.0 сая, тавилга эд хогшилд 9.8 сая төгрөгийг шийдвэрлэсэн.	
148	4.1.11	Төрийн байгууллагаас хэрэгжүүлж байгаа бодлго шийдвэр, ажил үйлчилгээний “Сэлэнгэ тойм” мэдээ мэдээллийн хөтөлбөртэй болж, цаасан суурьт болон цахим сэтгүүлээр дамжуулан сурталчилна.	8.5 сая/ төг	Иргэд олон нийтийг мэдээллээр хангах	2021	2000 ширхэг сэтгүүл	4000 ширхэг сэтгүүл	Сэлэнгэ аймгийн 17 сум, 6 тосгон нийт ард иргэдэд хүрч байгаа орон нутгийн хэвлэл болох “Сэлэнгийн мэдээ” сонины дугаар бүрт “Сэлэнгэ тойм” тогтмол буланг ажиллуулж, төр захиргааны онцлох мэдээ мэдээллийг тоймлон хүргэх ажлыг гүйцэтгэлээ. Сар тутмын мэдээллийн багцаар гардаг “Сэлэнгийн мэдээ” сонины 12 удаагийн дугаарт нийтдээ 120 гаруй удаагийн мэдээ мэдээлэл, ярилцлагыг бэлтгэн гаргаж, төр төсвийн байгууллагууд хэмнэлтийн горимд шилжсэн энэ хугацаанд төрийн ажил үйлчилгээний мэдээ мэдээлэл бүхий “Өргөн Сэлэнгэ” сэтгүүлийн 3 удаагийн дугаарыг 3000 ширхэгээр бэлтгэн гаргаж иргэд олон нийтэд сурталчлан ажиллалаа.	70%
149	4.1.12	Гамшгаас урьдчилан сэргийлэх, гамшгийн эрсдэл, эмзэг байдлыг бууруулах, сэрэмжлүүлэх үйл ажиллагаанд бүх нийтийн оролцоо, мэргэжлийн	Орон нутгийн төсөв	ГУС арга хэмжээний хүрээнд хийсэн сургалтын тоо, Нэгдсэн арга хэмжээний хүрээнд хийсэн хяналт, шалгалтын тоо,	2021	ГУС арга хэмжээний хүрээнд хийсэн сургалт-180 Нэгдсэн арга хэмжээний хүрээнд хийсэн хяналт, шалгалт -10 Сэрэмжлүүлэг	Мэргэжлийн ангийн алба хаагчдын мэдлэг ур чадвар дээшилж, сум орон нутаг, аж ахуйн нэгж байгууллага, иргэдийн эрсдэл эмзэг байдал	Аймгийн хэмжээнд Гамшгаас хамгаалах иж бүрэн сургууль”-ийг 2022 оны 6 дугаар сарын 03-05-ны өдрүүдэд зохион байгуулж “Дүүрэн онц” үнэлгээтэй дүгнэгдсэн. Гамшгаас хамгаалах иж бүрэн сургуулийн хүрээнд Онцгой байдлын ерөнхий газар, нийслэлийн Онцгой байдлын газар, Монголын Улаан загалмай нийгэмлэг зэрэг байгууллагуудаас	100%

		байгууллагын бэлэн байдлыг ханган, гамшигтай тэмцэх чадавхийг бэхжүүлж, шаардлагатай сумдад онцгой байдлын тасаг нэгжийг байгуулна.		Сэрэмжлүүлэг мэдээ, мэдээлэл, зөвлөлмж түгээсэн тоо		мэдээ, мэдээлэл, зөвлөлмж түгээсэн тоо-1640	буурна.	бүрдсэн 5 ажлын хэсгүүдийг байгуулан өргөн хүрээтэйгээр Сэлэнгэ аймгийн 17 сум, 6 тосгоны нийт **8742** иргэдийг хамруулсан. Гамшгаас урьдчилан сэргийлэх 23 нэгдсэн арга хэмжээг ДЗМОУБ, Улаан загалмайн хороо болон бусад байгууллагуудтай хамтран зохион байгуулж 87383 хүнд сэрэмжлүүлэг санамж материал тарааж ажилласан. Иргэдэд гамшиг ослоос урьдчилан сэргийлэх сэрэмжлүүлэг хүргэх зорилгоор “Онцгой байдлын цаг” нэвтрүүлгийн 14 удаагийн дугаарыг бэлтгэж Онцгой байдлын газрын болон 17 сумын албан ёсны цахим хуудсанд байршуулж ажилласан. Гал түймэр унтраах, аврах анги, Эрэн хайх, аврах анги, салбарууд автомашин техник, тоног төхөөрөмжийн бэлтгэл, бэлэн байдал, гамшигтай тэмцэх багаж хэрэгсэлд 89 удаа үзлэг шалгалт зохион байгуулж нийт 132 сая төгрөгийн засвар үйлчилгээ хийж гүйцэтгэсэн. Гал түймэр унтраах, аврах анги, Эрэн хайх, аврах анги, салбарууд тактикын сургууль 21 удаа зохион байгуулж давхартсан тоогоор 2218 алба хаагч, тархалтын сургуулийг 227 удаа зохион байгуулж давхартсан тоогоор 2415 алба хаагчийг тус тус хамруулан гал унтраах тактикийн дадлага сургуулийг зохион явууллаа. Цагааннуур суманд эрэн хайх, аврах салбар, Баянгол суманд эрэн хайх, аврах бүлэг байгуулахад шаардагдах төсөв, барилга, газрын асуудлыг сум орон нутгаар шийдвэрлүүлж, эрэн хайх, аврах бүлэг, салбарын байгуулахад шаардагдах норм	

								стандарт дагуу саналын төслийг боловсруулж Онцгой байдлын ерөнхий газар болон холбогдох дээд шатны байгууллагад санал хүргүүлсэн боловч Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн дагуу төсөв, орон тоог нэмэгдүүлэх боломжгүй тухай хариу ирүүлсэн тул 2023 оны төлөвлөгөөнд дахин тусгахаар төслийг хүргүүлсэн. Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын Сөүл хотын Гал, гамшгийн удирдах газар, Ази, Африкийн хөгжлийн тусламжийн сан зэрэг байгууллагуудтай хамтран Шаамар, Цагааннуур, Хүдэр, Түшиг сумдын гамшгаас хамгаалах мэргэжлийн анги, сайн дурын албадад буцалтгүй тусламжаар гал унтраах зориулалтын 4 автомашиныг шийдвэрлүүлсэн. Тус авто машиныг ашиглах сумдын холбогдох албан хаагч нарыг сургалтад хамруулах, дээрх автомашинуудыг нэмэгдсэн өртгийн албан татвар болон холбогдох бусад хураамжаас чөлөөлүүлэх, хүлээн авахад шаардагдах 200.0 сая төгрөгийг аймгийн Засаг даргын нөөц хөрөнгөөр шийдвэрлүүлж автомашинуудыг сумдад хүлээлгэн өгсөн.	
150	4.1.13	Эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалтыг зөвлөн туслах үйлчилгээ, сургалт, тандалт, хяналт шинжилгээний арга хэлбэртэй хослуулах, эрсдэлийн судалгаа, баазыг	Батлагдсан төсвийн хүрээнд	Эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, эрсдэлийг бууруулахад дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүлсэн тоо	2021	2021 онд нийт 5368 объектод эрсдэлийн үнэлгээ хийж иргэд аж ахуй нэгжүүдэд Шилэн хяналтын цахим системээр дамжуулан зарласан.	Үйл ажиллагаа стандартын шаардлагад нийцсэн байна	2022 оны жилийн эцсийн байдлаар 130 аж ахуйн нэгж байгууллагад зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүлсэн бөгөөд үүнийг өнгөрсөн оны мөн үеийнхтэй харьцуулахад 29 объектоор өссөн дүнтэй байна. Зөвлөн туслах үйлчилгээнд хамрагдсан объектуудад дунджаар хууль сахин мөрдөлт 71.3 хувьтай, эрсдэл үүсэх магадлал 28.7 хувьтай, 2 объект их эрсдэлтэй, 16 объект	100%

		эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог төлөвшүүлнэ.						дунд эрсдэлтэй 31 объект бага эрсдэлтэй үнэлэгдсэн байна. Зөвлөн туслах үйлчилгээний явцад зөрчил дутагдлыг арилгуулах зорилгоор 222 заалттай 11 зөвлөмжийг өгч биелэлтийг тооцоход 87.5 хувь хангагдсан үзүүлэлттэй байна.	
4.2 Хууль, эрх зүй									
Иргэдийн эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлэх замаар иргэн бүр хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлдэг төлөвшлийг бий болгож, хүний эрх, эрх чөлөө, нийгмийн дэг журмыг хангах ажлыг дээшлүүлж, иргэдийн амьдрах орчны аюулгүй байдлыг хангана.									
151	4.2.1	"Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг орон нутагт хангах бодлого"-ыг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.	Аймаг, орон нутгийн төсөв	Бодлогын баримт бичгийн тоо Зохион байгуулагдсан Команд штабын сургуулийн тоо,	2021	Салбарын хуулиар хүлээсэн эрх үүргийн судалгааг гаргаж, баримт бичгийн төслийг боловсруулж, батлуулсан.	Бодлогын баримт бичгийг хэрэгжүүлэх 2022 оны төлөвлөгөөг батлуулж, хэрэгжүүлсэн байна	Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлөөс өгсөн зөвлөмж чиглэлийн дагуу Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах аймгийн бодлогыг 5 бүлэг 10 бүрэлдэхүүн хэсгийн 67 арга хэмжээтэйгээр боловсруулан аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2021 оны 12 дугаар сарын 01-ний өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн 111 дүгээр тогтоолоор батлуулж, сум, агентлагуудад хүргүүлэн 2022 оны хагас, бүтэн жилийн тайланг нэгтгэн Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлд хүргүүлсэн.	100%
152	4.2.2	Хууль сурталчлах, таниулах ажлын чанарыг дээшлүүлж, олон нийтэд хууль зүйн мэдээллийг шуурхай хүргэн иргэдийн эрх зүйн боловсролыг дээшлүүлнэ.	Орон нутгийн төсөв	Аймгийн хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хувь, Хууль тогтоомж, хэм хэмжээ тогтоосон захиргааны акт, хуулиар эрх олгосон этгээдийн гаргасан эрх зүйн үр дагавар бүхий шийдвэрийн тоо	2021	Иргэд эрх зүйн анхан шатны мэдлэг, мэдээлэл нэмэгдсэн.	Нийтээр дагаж мөрдөх хэм хэмжээ тогтоох аймаг, сумдын ИТХ-ын тогтоол, аймгийн Засаг даргын захирамжийг хуульд нийцүүлэн батлуулж Захиргааны хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн санд бүртгүүлэхэд	Аймгийн Засаг даргын захирамжаар жил бүр захиргааны шийдвэр хянах, хууль, эрх зүйн сургалт, сурталчилгааны ажлыг зохион байгуулах төлөвлөгөө, хуваарийг боловсруулан батлуулж, хэрэгжилтийг хангаж ажиллалаа. 2021-2022 онд 62161 иргэд, төрийн албан хаагчдад хууль, эрх зүйн албан болон албан бус сургалтыг танхимаар болон цахимаар зохион байгуулсан. Аймгийн Засаг даргын захирамжаар “Монгол Улсын Үндсэн хууль батлагдсаны 30 жилийн ой”-г	100%

							зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлсэн байна, Сар бүр 1-ээс доошгүй удаа, жилд 12 удаа эорх зүйн хөтөч нарыг давтан сургалтанд хамруулж, сургалт, сурталчилгааны ажлыг нэмэгдүүлсэн байн	тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлын хүрээнд сургалт, сурталчилгааны ажлыг хийж, Монгол Улсын Үндсэн хуульд орсон нэмэлт өөрчлөлтийг иргэд олон нийтэд сурталчилсан. Мөн шинээр хэрэгжиж эхэлсэн хуулиудаар Хууль зүйн үндэсний хүрээлэнтэй хамтран 3 удаагийн цахим сургалт зохион байгуулж 110 төрийн албан хаагч хамрагдсан. “Хуулийн өдөр” арга хэмжээг Хараа болон Ерөө бүсэд “Архив албан хэрэг хөтлөлт”, “Авлигын хор хөнөөл”, “Төрийн албаны тухай хууль”, “Ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх нь” сэдэвт сургалтыг зохион байгуулж 150 албан хаагчийг хамруулсан. “Глоб интернэйшнл төв” төрийн бус байгууллагатай хамтран “Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай” хуулийн хэрэгжилтэд хяналт тавих, олон нийтийг болон төрийн албан хаагчдын мэдлэг чадварыг нэмэгдүүлэх мониторинг хийх зорилгоор “Миний мэдэх эрх” сургалт зохион байгуулж сургалтад төрийн албан хаагчид, иргэний нийгмийн төлөөлөл, сэтгүүлч хэвлэл мэдээллийн төлөөллийг хамруулсан.	
153	4.2.3	Гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлж, иргэдийн аюулгүй, амар тайван байдлыг хангана.	Аймаг, орон нутгийн төсөв	Хамрагдсан аж ахуйн нэгж, иргэдийн тоо	2021	14 аж ахуйн нэгж байгууллагын 290 иргэн	Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх сургалт, сурталчилгаа, нөлөөллийн арга хэмжээг аймгийн хэмжээнд төлөвлөгөө гарган зохион байгуулсан байна, Гэмт хэргийн гаралт өмнөх оны мөн	Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2017 оны 06 дугаар сарын 02-ны өдрийн “Хөтөлбөр батлах тухай” 96 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх аймгийн хөтөлбөр”-ийн 1 дүгээр үе шатыг хэрэгжүүлж, аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээр хэлэлцүүлэн хангалттай үнэлэгдсэн. Сүхбаатар, Алтанбулаг сумдын гудамж, зам, талбайг теле хяналтын	100%

							үеэс 3 хүртэл хувиар бууруулсан байна	системийг өргөтгөх төслийн хүрээнд Сүхбаатар, Алтанбулаг сумыг теле хяналтын нэгдсэн системд холбох, тус суманд үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллага, аж ахуй нэгжийг уг системд холбох ажлыг үе шаттайгаар зохион байгуулахаар төлөвлөсөн. Төслийн хүрээнд орон нутгийн хөрөнгөөр 40 цэгт 100 камер байршуулахад 244,000,000 /хоёр зуун дөчин дөрвөн сая/ төгрөгийн зардлын төсвийг гаргаж шийдвэрлүүлсэн. Сумдын цагдаагийн хэсгүүдийг теле хяналтын камерын системд холбох ажлын хүрээнд Орхон, Орхонтуул, Баруунбүрэн сумдын Цагдаагийн хэсгийн байруудыг камержуулахад нийт 35,5 сая төгрөгийг орон нутгийн хөрөнгөөр шийдвэрлэсэн.	
154	4.2.4	Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх үйл ажиллагааг нийтэд түгээн авлига, албан тушаалын гэмт хэргээс ангид байх хандлагыг төлөвлшүүлнэ.	Орон нутгийн төсөв	Аймгийн шудагра байдлын үнэлгээний индекс	2021	70 орчим контентуудыг 22 агентлаг, 17 сум, 6 тосгодод иргэд, олон нийтэд хүргэн, нийт 889 иргэнд 1000 гаруй тараах материалыг олгон соён гэгээрүүлэх ажлыг зохион байгуулсан.	Авлигын эсрэг анхан болон давтан сургалтад 2021 онд шинээр болон дэвшин томилогдсон 128 албан хаагчийг хамруулсан. Аймгийн шударга байдлын үнэлгээ 2021 онд 76,3 оноогоор үнэлэгдсэн.	Авлигатай тэмцэх үндэсний хөтөлбөрийн биелэлтийг аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлж, 95.7 хувийн үнэлгээтэйгээр тайлагнаж, Авлигын эсрэг хууль тогтоомжийг сурталчлах, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын тогтоол, нийтээр дагаж мөрдөх хэм хэмжээ тогтоосон шийдвэрийн төслийг цахим хуудсандаа байршуулах, төсөлд олон нийт, сонирхогч бүлгийн санал, хүсэлтийг авах болон иргэд, аж ахуй нэгжээс санал, өргөдөл, гомдол, хүсэлт, мэдээлэл хүлээн авах боломжийг бүрдүүлэх, эрх бүхий байгууллагаас олгож буй тусгай зөвшөөрөл, түүний талаарх мэдээлэл, тусгай зөвшөөрөл бүхий иргэн, аж ахуй нэгжийн жагсаалт, үйлчлүүлэгчээс авч буй төлбөр, хураамж, үнэ тарифын талаарх мэдээллийн хууль эрх зүйн үндэслэл	100%

								журмын хамт байршуулах, худалдан авах ажиллагаанд хийсэн аудитын тайлан, дүгнэлт болон бусад хяналт, шалгалтын дүнг олон нийтэд мэдээлэх, мэдээллийн баяжилт болон тасралтгүй ажиллагааг хангаж тухай бүр шуурхай байршуулж мэдээллийн ил тод байдлыг хангаж ажиллахыг “Мэдээллийн ил тод байдлыг хангах тухай” захирамжаар сум, агентлагийн удирдлагуудад үүрэг, чиглэл өгч хэрэгжилтийг хангуулан ажилласан. Авлигатай тэмцэх газартай хамтран “Таны эрх, таны оролцоо-авлигад үгүй гэж хэлье” соён гэгээрүүлэх өдөрлөгийг зохион байгуулж, өдөрлөгт 24 агентлагийн 90 төрийн албан хаагч 8 багийн 140 иргэн, 6 сургуулийн 287 сурагчдыг хамруулсан. Авлигатай тэмцэх газраас “Гэмт хэрэг гарахад нөлөөлсөн шалтгаан нөхцөлийг арилгуулах тухай”, болон “Хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийн талаар” ирүүлсэн нийт 14 мэдэгдэл, албан тоотын дагуу аймгийн Засаг даргын 2022 оны “Зөвлөмж, чиглэл хүргүүлэх тухай” 01/905 дугаартай албан тоот, Авлигаас урьдчилан сэргийлэх зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөө, аймгийн Засаг даргын 2022 оны “Авлига, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх ажлыг эрчимжүүлэх тухай” 01/1196, 01/1197 дугаартай албан тоотуудыг тус тус гарган сумд, агентлагуудад хүргүүлж, үр дүнг тооцон ажиллаж байна.	
155	4.2.5	Бүх нийтэд хүний эрхийн боловсрол олгож, иргэн бүрийн аюулгүй	Улсын болон орон нутгийн	Хэрэгжилтийн хувь	2021	83.1	84.2	Хүний эрхийн Үндэсний комисс, Төрийн албаны зөвлөл хамтран “Монгол Улсад мэргэжлийн, иргэн төвтэй төрийн албыг бэхжүүлэх нь”	100

		байдлаа хангах мэдлэг мэдээллийг нийтэд түгээн хүний эрхийн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагаанд төр, иргэний нийгэм, хувийн хэвшлийн байгууллагуудын хамтын ажиллагааг өргөжүүлнэ.	төсөв					төслийн хүрээнд Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хөгжлийн хөтөлбөрийн санхүүжилтээр 2022 оны 04 дүгээр сарын 25-ны өдөр сумдын Засаг дарга, тосгодын захирагч нарт “Жендэр ба хүний эрх” сэдэвт сургалтыг зохион байгуулж, сургалтад 60 албан тушаалтныг хамруулан ажилласан. Хүний эрхийг хангах үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний 2012-2022 онд хийж хэрэгжүүлсэн ажлын тайлан, Монгол Улсад хүний эрхийг хангах үндэсний хөтөлбөрийн 2023-2025 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгуулах санал, 2018-2022 онд хэрэгжүүлсэн төсөл, хөтөлбөр, арга хэмжээ, түүний хүрээнд хийгдсэн судалгаа, шинжилгээний талаарх мэдээллийг аймгийн хэмжээнд нэгтгэн, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газарт тус тус хүргүүлсэн. Хүний Эрхийн Үндэсний Комиссын орон нутаг дахь ахлах шинжээчтэй хамтран Баруунбүрэн, Сант, Орхон, Орхонтуул, Шаамар, Алтанбулаг сумдад Хүний эрхийн сургалт зохион байгуулах төлөвлөгөөг гарган батлуулж, сургалт, зөвлөн туслах ажлыг зохион байгуулж, 170 гаруй иргэд, төрийн албан хаагчийг хамруулан ажилласан. Хүний Эрхийн Үндэсний Комиссоос ирүүлсэн шаардлагын дагуу Сүхбаатар сумын “Өргөн Сэлэнгэ үйлчилгээ” орон нутгийн өмчит аж ахуйн тооцоот үйлдвэрийн газрын захиралд холбогдолтой шаардлагад дурьдагдсан хөдөлмөрийн харилцаан дахь ялгаварлан гадуурхалт, ажлын	

								байрны дарамтаас ангид байх эрх зөрчигдөхөд нөлөөлсөн шалтгаан нөхцөлийг арилгуулах, Сант сумын төрийн албан хаагчдын гомдлын мөрөөр ажиллаж, холбогдох хууль тогтоомжийг сурталчлах ажлыг зохион байгуулан ажилласан.	
156	4.2.6	Стандарт шаардлагад нийцсэн төрийн архивын барилга барих ажлыг үе шаттай шийдвэрлэнэ.	Улсын төсөв	Тоо	2021	0	1	Зураг төсвийн “ОСИБ ЗТ” ХХК-тай хамтран архивын барилгын зураг, төсвийн төслийг боловсруулан ХЗДХЯаманд хүргүүлсэн. Төрийн архивын барилгын эх загвар зургийг аймгийн ерөнхий архитектороор батлуулж, зураг төсвийн “ОСИБ ЗТ” ХХК-иар Архивын барилгын угсралтын ажлын төсвийг хийлгүүлэхээр шийдвэрлэж, 2023 оны төсөвт зардлыг тусгаж оруулсан.	70%
157	4.2.7	“Нэг иргэн-нэг бүртгэл” арга хэмжээг үргэлжлүүлэн улсын бүртгэлийн мэдээллийг цахимаар авах боломж нөхцлийг сумдад бүрдүүлнэ.	Улс, орон нутгийн төсөв	нэмэгдсэн цахим үйлчилгээний тоо	2021	Цахимд сумдыг холбосон.	4	Төрийн цахим үйлчилгээний нэгдсэн системээр дамжуулан Улсын бүртгэлийн ерөнхий газраас 22 төрлийн лавлагаа, 50 төрлийн үйлчилгээг үзүүлж байгаа бөгөөд үүнээс аймгийн хэмжээнд Улсын бүртгэлийн хэлтсээс иргэний бүртгэлийн 26 төрлийн үйлчилгээ, 12 төрлийн лавлагаа, хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн 13 төрлийн үйлчилгээ, 7 төрлийн лавлагаа, эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн 9 төрлийн үйлчилгээ, 3 төрлийн лавлагааг тус тус цахимаар үзүүлж байна. Эдгээрээс 27 үйлчилгээ нь шуудан хүргэлтээр хийгдэж, цаашид цахим үйлчилгээний нэр төрлийг нэмэгдүүлж, шинээр 50 төрлийн үйлчилгээ болон 38 шуудан хүргэлтийн үйлчилгээг нэвтрүүлэхээр ажиллаж байна. Улсын бүртгэлийн ерөнхий газраас	100%

								олгосон “Бүртгэлийн Киоск” төхөөрөмжийг Алтанбулаг боомтод байршуулж, Хаан банктай хамтран ажиллах гэрээний дагуу Мандал, Сайхан сумд болон аймгийн Улсын бүртгэлийн хэлтсийн үйлчилгээний байранд Хаан банкнаас нэгж бүр нь 30.0 сая төгрөгийн үнэ бүхий 3 ширхэг киоск машиныг бүртгэлийн байгууллагад зориулан хөгжүүлэлт хийн суурилуулж иргэдэд үйлчилж байна. Мөн Сүхбаатар, Алтанбулаг, Мандал, Сайхан сумд болон лавлагаа үйлчилгээний улсын бүртгэгч нарт пост төхөөрөмжийг 5 ширхэгийг байршуулсан.	
158	4.2.8	Улсын хил хамгаалалт, хилийн боомтын аюулгүй байдал, шалган нэвтрүүлэх үйл ажиллагааг шинэчилж хил хамгаалах албыг бэхжүүлэн, хил хамгаалах байгууллагуудын нэг цонхны үйлчилгээний байрыг ашиглалтад оруулна.	Улс, орон нутгийн төсөв	үзүүлсэн дэмжлэгийн тоо	2021	Улсын хил хамгаалалт, хилийн боомтын аюулгүй байдал, шалган нэвтрүүлэх үйл ажиллагаа, албаны бэлэн байдлыг хангахад аймгийн Засаг даргын нөөц хөрөнгөөс дэмжлэг үзүүлсэн.	100%	Хилийн 0284 дүгээр салбар Хар горхийн хилийн заставт 6 айлын нэгдсэн халаалттай байр барьж 2021 оны 07 дугаар сард ашиглалтад оруулсан. Монгол Улсын хилийн тухай хуулийн 39.4 дэх хэсэгт заасны дагуу офицер ахлагч нарын 18 гэр бүлийг ажлын байраар хангаж, 1 ахмад хилчинг ажлын байранд зуучилж, алба хаагчдад 10 айлын орон сууц барих “Хилчин хотхон”-ны газрын асуудлаар аймгийн Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газарт газар авах хүсэлтээ хүргүүлж, 10 алба хаагчдид өрхийн зориулалттай 0.7 га газрыг өмчлөх эрхийг шийдвэрлэсэн. Монгол Улсын Хилийн тухай хуулийн дагуу “Хилийн бүсийн өргөнийг шинэчлэн тогтоох тухай” 2021 оны Хил хамгаалах ерөнхий газрын дарга, аймгийн Засаг даргын хамтарсан тушаал, захирамжаар улсын хилийн бүсийн өргөн, түүний зааг, эргэлтийн	100%

								цэгүүдийг шинэчлэн баталсан. Хил хамгаалах ерөнхий газар, Хилийн цэргийн 0119 дүгээр ангиас Хилийн 0243 дугаар ангийн цэргийн байр, эмнэлгийн барилга барих газрын хэмжилтийг хийж, барилгын суурийг цутган ажлыг эхлүүлсэн. Барилгын ажил 2022 оны улсын төсвийн 1,115 сая төгрөгөөр баригдах ба 2023 онд ашиглалтад оруулахаар төлөвлөсөн. Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр Сүхбаатар төмөр замын боомтод баригдсан хил хяналтын байгууллагуудын “Нэг цэгийн үйлчилгээний” 6 давхар цогцолборын барилгын ажил 2022 оны 4 дүгээр улиралд ашиглалтад оруулсан.	
159	4.2.9	Хууль хяналтын байгууллагуудын салбар дундын хамтын ажиллагааг сайжруулна.	Орон нутгийн төсөв	Зохион байгуулсан уулзалтын тоо	2021	2	5	Шүүхийн шинжилгээний албанд томилогдон ирсэн алба хаагчдыг орон сууцжуулах зорилгоор төвийн дулаан, цэвэр бохирт холбогдсон байгууллагын байранд 11 албан хаагчтай түрээсийн гэрээ байгуулан, тав тухтай амьдрах боломжоор хангасан. Цагдаагийн газар, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газар хамтран хорихоос өөр төрлийн ял эдлүүлэх ажиллагаа, албадлагын арга хэмжээг бүрэн хэрэгжүүлэхээр хамтарсан төлөвлөгөө гарган ажилласан. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 200.0 сая төгрөгийн өртөг бүхий Шүүхийн шинжилгээний албаны лабораторийн 170м2 талбай бүхий 6 ажлын өрөө, автомашины граж бүхий барилгыг “Сэлэнгэ таван хан” ХХК-иар гүйцэтгүүлж байгаа бөгөөд 2022 оны жилийн эцсийн байдлаар барилгын гүйцэтгэл 70 хувьтай байна. Хууль	100%

								зүй, дотоод хэргийн яам, Азийн хөгжлийн банктай хамтран хэрэгжүүлсэн “Хүүхэд, эмэгтэйчүүдийн эсрэг гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх” төслийн хүрээнд “Түр хамгаалах байр”-ны барилгыг 198.4 сая төгрөгөөр үнэлэн үндсэн хөрөнгөнд бүртгэн, үйл ажиллагааг эхлүүлсэн. Түр хамгаалах байрыг орон нутгийн 105.0 сая төгрөгийн төсвөөр дээвэр, сангийн ажлыг засварлан сайжруулаад байна.	
4.3. Батлан хамгаалах									
Орон нутгийн хамгаалалтын тогтолцоо бэхжиж, батлан хамгаалах чадавх дээшилсэн байна.									
160	4.3.1.	Цэргийн насны залуучуудыг алба хаах хүсэл сонирхолыг нэмэгдүүлэх, эрүүл мэнд, бие бялдрыг хөгжүүлэх бодлогыг хэрэгжүүлнэ.	Орон нутгийн төсөв	Цэргийн насны залуучуудад цэргийн алба хаах хүсэл сонирхол төрүүлэх комент, сурталчилгааны ажил зохион байгуулах, “Цэргийн насны залуучуудын эрүүл мэндийг хамгаалах, хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлэх	2021	“Цэргийн насны залуучуудын эрүүл мэндийг хамгаалах, боловсролын түвшинг нэмэгдүүлэх хөтөлбөр”-ийг 2020 онд хэрэгжүүлэн дуусч аймгийн ИТХ-ын Тэргүүлэгчдийн VII хуралдаанаар илтгэн хэлэлцүүлж хөтөлбөрийн тайланг “хангалттай” гэж дүгнэсэн.	Аймгийн хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай хамтран цэргийн насны залуучуудад чиглэсэн суртал ухуулагын ажлыг зохион байгуулж алба хаах хүсэл сонирхолыг төрүүлсэн байна. Цэргийн насны залуучуудын эрүүл мэндийн урьдчилсан үзлэгийг эрүүл мэндийн газар, сумдын эрүүл мэндийн төвүүдтэй хамтран хийж аливаа өвчин эмгэгээс өөрийгөө сэргийлж чаддаг болно.	“Цэргийн насны залуучууд болон идэрчүүдийн эрүүл мэндийг хамгаалах, аливаа өвчин эмгэгээс урьдчилан сэргийлэх, эрүүл иргэн байхын ач холбогдлыг таниулах, эх оронч үндэсний үзэл төлөвшүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэнэ” гэсэн зорилгын хүрээнд бүх сумaнд "Эрүүл иргэн энхийн манаа" сургалтыг 12 дугаар сарын 01-15-ны өдрүүдэд зохион байгуулж, нэгдсэн дүнгээр ерөнхий боловсролын сургуулийн ахлах ангийн 850 гаруй сурагчид, цэргийн насны 470 гаруй залуучууд нийт 1320 иргэд хамрагдсан. “Монгол хүн байхын учир”, “Эрүүл иргэн байхын ач тус” нөлөөллийн лекц, “Идэвхтэй хөдөлгөөн–Эрүүл мэнд” сэдвийн хүрээнд сургалтад хамрагдагсдад цэргийн 1 болон 2 дугаар 16 тоот дасгалыг заах, сургасан бол иргэн – цэргийн харилцааг бэхжүүлэх, Монгол Улсын Батлан хамгаалах салбар, Зэвсэгт хүчнийг сурталчлах ажлын хүрээнд “Эх оронч үзэл үндэсний бахархал – Монгол цэрэг- Дэлхийн цэрэг” сэдвээр	100%

								илтгэл тавьж, харилцан ярилцаж, арга хэмжээний үеэр “Өнө мөнх дурсагдах алдар-Бидний бахархал” сэдвийн хүрээнд сумаас төрөн гарсан партизан цэргүүд, БНМАУ-ын Баатар, хөдөлмөрийн баатрууд болон гавъяат цолтнууд, алдартнуудын ажил, амьдрал, намтарын талаар сурталчлах арга хэмжээг зохион байгуулсан.	
161	4.3.2.	Цэргийн штабын сургалтын төвийн байгуулна.	Орон нутгийн төсөв	ЦШ-ын төлөвлөгдсөн сургалт, дадлага хийгдэх, төрийн захиргааны албан хаагчдыг "Цэргийн бэлтгэл" сургалт явуулах орчин бүрдсэн байх	2021	Зүүнбүрэн 000006037	Сургалтын төвийн ерөнхий зургийг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх, хашааны суурин бетон цутгах ажлыг эхлүүлнэ.	Зүүнбүрэн суманд Цэргийн штабын сургалтын төвийн барилгыг барихаар 5 га газрын гэрчилгээг шинээр авч, сургалтын төвийн хашааны суурийн ажлын нүхийг ухаж цутгалт хийхэд бэлэн болгосон. 2023 оны төсөвт 120 сая төгрөгийг тусгуулан ажиллаж байна .	70%
162	4.3.3.	Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, "Дөл" тэмцээнийг зохион байгуулна.	Орон нутгийн төсөв	Үндэсний хөтөлбөрт тусгагдсан арга хэмжээг үе шаттай зохион байгуулах /17 сумын хэмжээнд/	2021	Сүхбаатар сумын ерөнхий боловсролын сургууль, МСҮТ-ийн сурагчидын дунд зохион байгуулсан.	Алтанбулаг, Шаамар, Сүхбаатар сумын ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдад лекц уншиж Монгол эх орон, түүх уламжлал, зан заншлаараа бахархах, эх орноо хайрлахын үнэ цэнийг ойлгуулсан байна.	Аймгийн аварга шалгаруулах цэрэг-спортын “Дөл-2022” цогцолбор тэмцээнийг аймаг, бүс, сум гэсэн 3 үе шаттайгаар зохион байгуулж, ерөнхий боловсролын сургуулийн 1700 гаруй сурагчид, 130 гаруй багш, ажилчид, 200 гаруй төрийн албан хаагчид, 3400 гаруй эцэг эхчүүд оролцсон. Аймгийн Засаг даргын 2022 оны А/123 дугаар захирамжаар батлагдсан Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн ивээл дор зохион байгуулагдсан Батлан хамгаалахын сайдын нэрэмжит улсын аварга шалгаруулах “Дөл-2022” цэрэг-спортын цогцолбор тэмцээнд Мандал сумын ерөнхий боловсролын 2 дугаар	100%

								сургуулийн “Сүлд” тасаг амжилттай оролцож, цогцолбор тэмцээний нэг төрөл болох ханын сонины уралдаанд “Тэргүүн байр”-т Сэлэнгэ аймгийн “Сүлд” тасгийн сурагч А.Мөнхтөр, Мишээл нар тэргүүлсэн. Сэлэнгэ аймгийн "Сүлд" тасгийн захирагч Б.Тэмүүжин ҮБХИС-д суралцах урилгаар шагнуулсан ба соёлтой цэвэрч нямбай тасгаар шалгарсан. Монгол Улсын Засгийн газрын 2019 оны 200 дугаар тогтоолоор баталсан “Хүүхэд, залуучуудад эх оронч үзэл төлөвшүүлэх үндэсний хөтөлбөр”, хүрээнд Монгол Улсын Зэвсэгт хүчний Ерөнхий Командлагчийн санаачилгаар "Бидний бахархал" төслийн нээлтийн арга хэмжээг Ардын хувьсгалын өлгий нутаг Сэлэнгэ аймагт "Монгол хурандаа” нийгэмлэгээс анх удаагаа 2022 оны 12 дугаар сарын 05-09-ний өдрүүдэд зохион байгуулсан. Тус арга хэмжээнд Төрийн цэргийн болон Хууль сахиулах байгууллагуудын 500 гаруй алба хаагчид, ерөнхий боловсролын сургуулийн 1800 гаруй оюутан, сурагчид хамрагдаж, хүүхэд, залуучуудад цэрэг эх орон үндэсний үзэл төлөвших, эх орноо хайрлан хамгаалахын ач холбогдлыг ойлгуулсан сургалт болсон.	
163	4.3.4.	Орон нутгийн хамгаалалтын тухай хуулийг иргэд, олон нийтэд сурталчлан таниулах ажлыг зохион байгуулж, бүх нийтийн оролцоотойгоор	Орон нутгийн төсөв	Томилгоот нэгжийн бүрэлдэхүүнтэй төлөвлөгдсөн сургалт, дадлагыг үе шаттай зохион байгуулах	2021	17 сумдын “Орон нутгийн хамгаалалтын төлөвлөгөө"-г боловсруулан аймгийн Засаг даргаар батлуулсан.	Томилгоот нэгжийн удирдах бүрэлдэхүүний сургалтыг төлөвлөгөөний дагуу зохион байгуулж иргэдэд орон нутгийн хамгаалалтын	Аймгийн Засаг даргын 2022 оны А/03 тоот захирамжийн дагуу "Цэргийн бүртгэл" сургалтыг сумын Засаг даргын Тамгын газрын дарга болон Багийн Засаг дарга нар, Бугант, Дулаанхан, Номгон, Түнхэл, Хэрх тосгоны хууль эрх зүйн мэргэжилтэн болон Сүхбаатар сумын багийн нийгмийн ажилтнуудад “Цэргийн бүртгэл явуулах журам”	100%

		орон нутгийн хамгаалалтын бэлтгэлийг хангах, хамгаалах олон талт арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.					тухай хууль болон бусад холбогдолтой чиглэлээр ойлголт өгнө.	сэдвийн хүрээнд сургалтыг зохион байгуулж, орон нутгийн хамгаалалтыг хэрхэн зохион байгуулах, томилгоот нэгжийг томилгоожуулах, материал хэрэгслээр хангах, техник хэрэгслийг даалгаваржуулах, бэлэн байдлыг хангах, орон нутгийн хамгаалалтын нөөц бүрдүүлэх тодорхой хэмжээний ойлголттой болсон ба иргэдэд хууль сурталчлан таниулах, дадлага, чадварыг нэмэгдүүлсэн. Батлан хамгаалахын сайдын 2022 оны 1а/2525 дугаар тушаал, аймгийн Засаг даргын 2022 оны А/290 дүгээр захирамж, Цэргийн штабын 2022 оны сургалтын нэгдсэн төлөвлөгөөний дагуу Төвийн бүсийн аймгуудын сумдын Засаг даргын Тамгын газрын дарга нар Булган аймагт “Цэргийн бэлтгэл” сургалтад 2022 оны 08 дугаар сарын 03-05-ны өдрүүдэд хамрагдсан. Булган сумын Батлан хамгаалах товчоог дэлгэн томилгоот бүрэлдэхүүний хээрийн нөхцөлд байрлах байр, техник болон хөтлөгдөх баримт бичгийг дэлгэн үзүүлэх сургуулилтыг зохион байгуулсан. Мөн энэ үеэр Батлан хамгаалах сайдын 2020 оны А/121 дүгээр тушаалыг үндэслэн буудлага хийх үеийн аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг танилцуулж хүн нэг бүрээр гарын үсэг зуруулан баталгаажуулж аюулгүй байдлыг хангуулан “Буудлагын анхны дасгал”-ыг Булган сумын Өндөр хөтөлийн районд урьдчилан бэлтгэсэн буудлагын талбайд буудлага явуулснаар сумдад Батлан хамгаалах үйл ажиллагааг зохион байгуулах мэдлэг, чадварыг дээшлүүлсэн.	

ТАВ. НОГООН ХӨГЖИЛ									
Байгалийн унаган төрхийг хадгалж, байгалийн нөөцийг зүй зохистой ашиглан, байгальд ээлтэй үзэл санааг түгээн дэлгэрүүлнэ.									
164	5.1.1	Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдад тогтвортой ногоон хот, ногоон барилга, амьдралын ногоон хэв маяг, нөөцийн хэмнэлт зэрэг байгальд ээлтэй, хэмнэлттэй ногоон үзэл санаа, хандлага, дадлыг дэмжих, мэдлэг, олгоно.	-	Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдад ногоон хот, ногоон барилга, амьдралын ногоон хэв маяг, нөөцийн хэмнэлт зэрэг байгальд ээлтэй, хэмнэлттэй ногоон үзэл санаа, хандлага, дадлыг дэмжих мэдлэг олгох ажил, арга хэмжээ зохион байгуулсан эсэх	2021	Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдад ногоон хот, ногоон барилга, амьдралын ногоон хэв маяг, нөөцийн хэмнэлт зэрэг байгальд ээлтэй, хэмнэлттэй ногоон үзэл санаа, хандлага, дадлыг дэмжих мэдлэг олгох ажил, арга хэмжээ зохион байгуулсан.	Ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдад ногоон хот, ногоон барилга, амьдралын ногоон хэв маяг, нөөцийн хэмнэлт зэрэг байгальд ээлтэй, хэмнэлттэй ногоон үзэл санаа, хандлага, дадлыг дэмжих мэдлэг олгох ажил, арга хэмжээ зохион байгуулна.	“Дэлхийн зөн” олон улсын байгууллагатай хамтран 2 удаа цахим сургалт зохион байгуулж Ерөнхий боловсролын 24 сургуулийн 80 гаруй сурагчдыг хамруулж, ногоон хөгжил, ногоон үзэл санааг төлөвшүүлэх зөвлөмж бүхий гарын авлага материалыг, 24 сургагч багш нарт 4 багц номыг олгосон. Боловсрол, шинжлэх ухааны газартай хамтран "Ус бидний амьдралд", “Дэлхийн усны өдөрт”, “Дэлхийн усны нөөц” шторкуудыг 35 сургуулийн 17210 сурагчдад хүргэж сурталчиллаа. “Тогтвортой хөгжлийн боловсрол хэрэглээ”, “Тогтвортой хөгжлийн төлөө”, “Нүүрстөрөгчийн ул мөрийг тооцох, багасгах”, “Цахилгааны хэрэглээг багасгах”, "Хуванцар савны хэрэглээг багасгая", “Хөрсний бохирдол”, “Ногоон ирээдүй, “Бидний ирээдүй”, “Хогоо ангилан ялгаж сурцгаая”, “Гялгар уутнаас татгалзая”, “Уур амьсгалын өөрчлөлт”, “Цэцэрлэг, сургуулийн орчны үнэлгээ”, “Орон нутгийн төлөв байдал” сэдвүүдээр сурагч, багш, ажилчид, иргэд нийт давхардсан тоогоор 19 төрлийн 321,9 мянган хүнд сургалтыг танхим болон онлайнаар сургууль, цэцэрлэгүүд зохион байгуулж, шинээр 19 хүүхдэд ногоон паспортыг олгосон.	100%
165	5.1.2	Сибирь жодоо, сибирь хуш, сибирь гацуур зэрэг ховор зүйлийн модлог ургамлыг тарималжуулах	30.0	Сибирь жодоо, сибирь хуш, сибирь гацуур зэрэг ховор зүйлийн үнэт модлог ургамал, байгалийн ховор,	2021	2021 онд 1497 га талбайд 3,7 сая ширхэг мод, бут, сөөг, Сибирь жодоо, сибирь хуш, сибирь гацуур зэрэг	Хуш, жодоо, гацуурын үр бэлтгэх, тарьж, 3 га талбайд ховор модыг тарьж ургуулсан байна.	Сибирь хуш модны үрийг Хүдэр сумын Ойн анги 1.5 га талбайд, Ерөөгийн бүсийн сум дундын Ойн анги 5 га талбайд тус тус мод үржүүлгийн газрууддаа хуш модны 6100 ширхэг тарьцаар ойжуулалтын ажлыг хийсэн. Энэ онд 1497 га	100%

		ажлыг мэргэжлийн байгууллагаар гүйцэтгүүлнэ.		ашигт ургамлыг тарималжуулсан талбайн хэмжээ		ховор зүйлийн үнэт модлог ургамлаар таримлжуулсан.		талбайд 3,7 сая ширхэг мод, бут, сөөг, Сибирь жодоо, сибирь хуш, сибирь гацуур зэрэг ховор зүйлийн үнэт модлог ургамлаар таримлжуулсан.	
166	5.1.3	“Ногоон сум” хөдөлгөөнийг өрнүүлнэ.	-	“Ногоон сум” аяныг өрнүүлсэн эсэх, “Ногоон сум” шалгаруулах удирдамжийг ногоон хөгжлийн бодлоготой уялдуулан боловсруулсан эсэх	2021	“Тохижилт, ногоон байгууламж аян”-ыг зохион байгуулж, “Шилдэг сум”, “Шилдэг баг”, “Шилдэг албан байгууллага”, “Шилдэг өрх”-ийн төрөлд 11 номинациар шалгаруулж, урамшуулж ажилласан.	"Нонгоон сум" аяныг эрчимжүүлэх "Ногоон сумыг шалгаруулж, тоо нэмэгдсэн байна. “Ногоон сум” шалгаруулах удирдамжийг ногоон хөгжлийн бодлоготой уялдуулан боловсруулсан байна.	Аймгийн Засаг даргын 2022 оны “Тэрбум мод-Их ажлын эхлэл хөдөлгөөнийг орон нутаг зохион байгуулах”, “Бүх нийтээр мод тарих арга хэмжээг зохион байгуулах” ажлыг 17 сум, 6 тосгонд хүргүүлж, мод тарьж ургуулах чиглэл, зөвлөмж өгч, аймгийн хэмжээнд 1745 өрх 23,2 мянган ширхэг модыг шинээр тарьж, 24 га талбайд ногоон байгууламж, 1087.8 га талбайд ойжуулалт, 30 га талбайд ногоон зурвас, 5 га талбайд цэцэрлэгжүүлэлтийн ажлыг хийж, 467 аж ахуйн нэгж, 7.4 мянган иргэд 778.9 мянган ширхэг нийт 1497 га талбайд 3,7 сая ширхэг модыг тарихад 849.0 сая төгрөгийг зарцуулж, 3,2 сая ширхэг тарьц суулгацыг зах зээлд нийлүүлж, шинээр 6 бичил цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулж, ногоон байгууламжийн 2665 м2 талбайг зүлэгжүүлэн, 614 цэцгийн мандал байгуулсан. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газартай хамтран “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний нээлтийн арга хэмжээг зохион байгуулж, “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөнд идэвхи санаачлагатай ажилласан 6 байгууллагыг тодруулан батламж олгосон.	100%
167	5.1.4	Гэр хорооллын болон аялал жуулчлалын бүсэд “Био жорлон” арга хэмжээг зохион	-	Гэр хорооллын болон аялал жуулчлалын бүсэд “Био жорлон” арга	2021	“Био жорлон” суурилуулах айл өрх, аялал жуулчлалын газруудын	3 ариун цэврийн байгууламж, 4 эко модон жорлон ашиглалтад оруулж,5000	Дэлхийн зөн олон улсын байгууллага, “Мобиком корпораци” ХХК-тай хамтран Орхон сумын сургуулийн барилгад ариун цэврийн байгууламж, БШУЯ-ны захиалгаар түлхүүр	100%

		байгуулж, хөрсний бохирдлыг бууруулна.		хэмжээг зохион байгуулж, хөрсний бохирдлыг бууруулах эсэх		судалгааг гаргасан.	өрхийн нүхэн жорлонг халдваргүйжүүлсэн	гардуулах гэрээний нөхцөлтэй Цагааннуур, Баруунбүрэн сумдын сургуулийн дотуур байранд ариун цэврийн байгууламжийг ашиглалтад оруулж, Аймгийн аялал жуулчлалын гол зам дагуу Сүхбаатар сумын ногоон байгууламж, Сүхбаатар хаалга, Шаамар сумын Ээж мод, Алтанбулаг сумын "Хоёр элс" орчимд 4 эко жорлон байрлуулах ажлыг "Чухаг арвис" ХХК гүйцэтгэсэн. Гэр хорооллын ариун цэврийн байгууламжийг эрүүл ахуйн шаардлагад нийцүүлэн боловсронгуй болгох зорилгоор 17 сумын 6 тосгоны 5000 айл өрхийн нүхэн жорлонг ашигтай бичил биетний идэвхжүүлсэн био бэлдмэлээр халдваргүйжүүлсэн.	
168	5.1.5	Төв суурин газрын ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлж, гудамж талбайн гэрэлтүүлэг, камержуулалтыг нэмэгдүүлнэ.	16.0	Төв суурин газрын ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлж, гудамж талбайн гэрэлтүүлэг, камержуулалтыг нэмэгдүүлсэн эсэх	2021	Сүхбаатар суманд 3 га талбайд "Ногоон төгөл" байгуулж, "Дэд бүтцийн Сэлэнгэ төсөл"-д Сүхбаатар, Мандал, Сайхан сумдын алслагдсан багийн гэр хорооллын гудамж, зам, талбайн 1300 ширхэг шон бүхий орчин үеийн гэрэлтүүлгийн ашиглалтад оруулсан.	Аймгийн ногоон байгууламжийн хэмжээг 2665 м2 талбайгаар нэмэгдүүлж, 5 сумын гудамж талбайн гэрэлтүүлэг, 5 суманд камерыг суурилуулсан байна.	Аймгийн хэмжээнд 17 сумын 161 аж ахуйн нэгж, байгууллага, 6172 иргэн 56240 ширхэг мод, бут, сөөг, ойн сангийн 1497 га талбайд 3,7 сая ширхэг мод тарьж, шинээр 6 бичил цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулж, ногоон байгууламжийн 2665 м2 талбайг зүлэгжүүлэн, 614 цэцгийн мандал байгуулан төв, суурин газрын ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлсэн. Ерөө, Мандал, Сайхан, Жавхлант, Сүхбаатар сумын 2, 3-р багт 1 тэрбум 256 сая төгрөгийн гудамж, талбайн гэрэлтүүлгийг ашиглалтад оруулсан. Сүхбаатар сумын 7-р багийн нутаг дэвсгэрийн гудамж талбайг камержуулах ажлыг 79.4 сая төгрөг, Мандал суманд "Шуурхай удирдлагын жишиг төв"-ын телехяналтын камерыг 244.2 сая төгрөг, Сайхан сумын гудамж талбайн камержуулалтын ажлыг 25.0	100%

								сая төгрөг, Шаамар сумын Дулаанхаан тосгоны 4 замын уулзвар, Шаамар сумын уулзвар, Алтанбулаг сумаас Сүхбаатар сум руу явах чиглэлийн замд орчны болон 100 км/ц хүртэлх тээврийн хэрэгслийн жолооч, автомашины дугаарыг тодотгох иж бүрэн камерыг суурилуулсан.	
169	5.1.6	Агаар, орчны бохирдлын эх үүсвэр, хор уршиг, сөрөг нөлөөллийн талаар олон нийтэд мэдээлж, зөв дадалд сургана.	Орон нутгийн төсөв	Агаар, орчны бохирдлын эх үүсвэр, хор уршиг, сөрөг нөлөөллийн талаар зохион байнуулсан арга хэмжээ	2021	Агаар бохирдлын эх үүсвэр улсын нэгдсэн тооллогыг зохион байгуулсан.	Агаар, орчны бохирдлын эх үүсвэр, хор уршигийн талаарх surталчилгааны ажилыг орон нутгийн ТВ, сонин, цахим хуудсанд байршуулж ажиллана.	Аймгийн хэмжээнд агаар бохирдуулагч эх үүсвэрийн улсын нэгдсэн тоо бүртгэл явуулах ажлын хэсгийг аймгийн Засаг даргын 2022 оны А/481 тоот захирамжаар байгуулан Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2018 оны А/479 тушаал “Агаар бохирдлын эх үүсвэр улсын нэгдсэн тоо бүртгэл хийх журам”, “Агаарын бохирдлын эх үүсвэрийн улсын нэгдсэн тоо бүртгэл хийх заавар”-ын дагуу хийж, орчны бохирдлын эх үүсвэр, хаягдлын тооллого бүртгэлийн мэдээг https://envpol.mne.gov.mn/ цахим мэдээллийн санд 2023 оны 03 дугаар сарын 01-ний дотор бүртгэн тайлагнахаар ажиллаж байна. Аймгийн хэмжээнд агаарын бохирдлын эх үүсвэрийн тооллого хийх ажлын хүрээнд “Орчны бохирдлын эх үүсвэр, хог хаягдлын тооллогын мэдээллийн сан сэдэвт сургалт”-ыг аймгийн 17 сум, 6 тосгоны аж ахуйн нэгж, байгууллагын 73 иргэнийг хамруулсан. Агаарын бохирдлын хор уршиг, сөрөг нөлөөлөл талаарх сурталчилгааны видео контентийг аймаг болон сумдын цахим хуудсанд байршуулан сурталчилж байна.	100%
Нийт дүн									**91.5%**